

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра обліку та оподаткування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему: Аналіз фінансового стану ДП «Шахта імені М. С. Сургая»

Виконав: студент 2 курсу, групи 8.0710-0а
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
освітньої програми «Облік і аудит»

А. А. Суконнова

Керівник: к.н.держ.упр., доцент Пушкарь І.В.

Рецензент: к.н.держ.упр., доцент Гончарова В.Г.

Запоріжжя – 2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економічний
Кафедра обліку та оподаткування
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітня програма «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Зав. кафедри _____ Н.М. Проскуріна
« _____ » _____ 2021 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Суконновій Анастатії Андріївні

1. Тема роботи: Аналіз фінансового стану ДП «Шахта імені М. С. Сургая» керівник роботи Пушкарь Ірина Володимирівна, к. держ. упр., доцент, затверджені наказом ЗНУ від 30 червня 2021 р. № 966-с.
2. Строк подання студентом роботи: 30 листопада 2021 р.
3. Вихідні дані до роботи: спеціальна література, законодавчі та нормативні акти, статистичні дані, дані фінансової звітності підприємства.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): дослідити теоретичні підходи до визначення сутності фінансової стану та підприємств та методику проведення його аналізу; вивчити особливості фінансово-господарської діяльності на ДП «Шахта імені М.С. Сургая»; проаналізувати фінансовий стан на ДП «Шахта імені М.С. Сургая»; оцінити ймовірність банкрутства ДП «Шахта імені М.С. Сургая»; розробити заходи щодо покращення фінансового стану на ДП «Шахта імені М.С. Сургая»;
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 30 рис., 46 табл. і 2 формул.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1	к.н.держ. упр., доцент, Пушкарь І. В.	05.07.2021	05.07.2021
2	к.н.держ. упр., доцент, Пушкарь І. В.	12.09.2021	12.09.2021
3	к.н.держ. упр., доцент, Пушкарь І. В.	03.10.2021	03.10.2021

7. Дата видачі завдання: 05 липня 2021 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання плану роботи, підбір літератури	05.07.2021 р. – 30.07.2021 р.	виконано
2.	Написання вступу	01.08.2021 р. – 08.08.2021 р.	виконано
3.	Виконання першого розділу	09.08.2021 р. – 12.09.2021 р.	виконано
4.	Виконання другого розділу	13.09.2021 р. – 01.10.2021 р.	виконано
5.	Виконання третього розділу	02.10.2021 р. – 16.10.2021 р.	виконано
6.	Написання висновків	17.10.2021 р. – 01.11.2021 р.	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	01.11.2021 р. – 29.11.2021 р.	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	30.11.2021 р.	виконано

Студент _____ А. А. Суконнова
(підпис)

Керівник роботи _____ І. В. Пушкарь
(підпис)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ В. В. Сьомченко
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 160 с., 3 розділи, 46 табл., 30 рис., 2 форм., 4 додатка, 75 джерел.

ФІНАНСОВИЙ СТАН, ЛІКВІДНІСТЬ, ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ, РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ, ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ, БАНКРУТСТВО, МЕТОДИ, ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ

Об'єкт дослідження – аналітичне забезпечення управління стійкістю фінансового стану підприємства.

Метою дослідження є обґрунтування теоретико-методичних положень та розробка практичних рекомендацій щодо шляхів зміцнення фінансового стану ДП «Шахта імені М. С. Сургая»

Методи дослідження: системний підхід; загальнонаукові методи пізнання: історичний метод, методи індукції та дедукції, термінологічного аналізу, теоретичного узагальнення і порівняння; методи причинно-наслідкового зв'язку та абстрактно-логічний метод.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в удосконаленні теоретико-методичних положень щодо аналізу та обґрунтування шляхів поліпшення фінансового стану підприємства. У процесі дослідження отримано такі наукові результати, яким притаманна наукова новизна:

– тлумачення категорії «фінансова стійкість» як явище, яке характеризується стабільним розвитком компанії, яка незалежна чи малозалежна від кредиторів та інвесторів, за рахунок ефективного використання капіталу, його збалансованості, грамотної економічної політики управління фінансами та грошовими потоками організації, а також прогнозування фінансового стану підприємства в майбутньому;

– аргументовано та доведено зниження результатів господарської

діяльності підприємства під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів і, як наслідок, погіршення фінансового стану діяльності підприємства

– обґрунтовано та доведено, що на українських підприємствах доцільно застосувати дискримінантні моделі вітчизняних науковців, оскільки моделі закордонних вчених не відображають реальний стан українських підприємств;

– наведено шляхи підвищення фінансового стану підприємства.

Застосування на практиці запропонованих рекомендацій дозволить збільшити власні оборотні кошти, покращити свою фінансову стійкість та зміцнити своє фінансове становище в цілому.

SUMMARY

Qualifying work contains 160 pp., 3 sections, 30 fig., 46 tab., 4 annex, 75 references.

FINANCIAL STATUS, LIQUIDITY, SOLVENCY, PROFITABILITY, FINANCIAL STABILITY, BANKRUPTCY, METHODS, FINANCIAL ANALYSIS

The object of research – the results of financial and economic activities of SE "Mine named after MS Surgay" and methods of financial analysis of its condition.

The purpose of the qualification work is to study the financial condition of the enterprise, its analysis and development of practical recommendations for ways to strengthen the financial condition.

Doslidzhennya method: a systematic approach to the study of economic phenomena and processes; general scientific methods of cognition: historical method, methods of induction and deduction, terminological analysis, theoretical generalization and comparison; methods of causation and abstract logic.

The scientific novelty of the obtained results lies in the theoretical and methodological substantiation and solution of a set of issues related to the improvement of the financial condition of the enterprise. In the course of the research the following scientific results were obtained, which are characterized by scientific novelty:

– interpretation of the category "financial stability" as a phenomenon characterized by stable development of the company, which is independent or independent of creditors and investors, due to efficient use of capital, its balance, sound economic policy of financial management and cash flow, as well as forecasting financial condition in the future and maneuverability in conditions of competition and market volatility;

- the reduction of economic results is argued and proved activities of the economy under the influence of external and internal factors and, as a consequence, the deterioration of the financial condition of the enterprise

- it is substantiated and proved that it is expedient to apply discriminatory models of domestic scientists at Ukrainian enterprises, as the models of foreign scientists do not reflect the real state of Ukrainian enterprises;

- ways to increase the financial condition of the enterprise are given.

The practical application of the proposed recommendations will increase your working capital, improve your financial stability and strengthen your financial position as a whole.

ЗМІСТ

ЗАВДАННЯ

РЕФЕРАТ

SUMMARY

СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ

ВСТУП 11

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ

ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Економічна сутність поняття стійкість фінансового стану.....15

1.2 Методика проведення аналізу фінансового стану підприємства 23

1.3 Умови формування стійкого фінансового стану підприємства45

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ

ДП «ШАХТА ІМЕНІ М. С. СУРГАЯ»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства 55

2.2 Аналіз ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості
підприємства 69

2.3 Аналіз ефективності діяльності підприємства 80

РОЗДІЛ 3 ДІАГНОСТИКА ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ТА

НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ДП «ШАХТА ІМ.
М. С. СУРГАЯ»

3.1 Діагностика ймовірності банкрутства відповідно до нормативно-
правової бази..... 101

3.2 Діагностика ймовірності банкрутства на основі дискримінантних
моделей107

3.3 Напрями покращення фінансового стану підприємства 113

ВИСНОВКИ118

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ122

ДОДАТОК А Фінансова звітність ДП «Шахти імені М. С. Сургая» 129

ДОДАТОК Б Робочий план рахунків ДП «Шахти імені М. С. Сургая»	144
ДОДАТОК В Графік документообігу ДП «Шахти імені М. С. Сургая»	152

СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ

грн. – гривень;

ДП – державне підприємство;

ЄДРПОУ – Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України;

ЗФ – збагачувальна фабрика;

ім. – імені;

ін. – інші;

К – коефіцієнт;

кап. капітальне;

КВЕД – класифікація видів економічної діяльності;

км. – кілометр;

КМУ – Кабінет Міністрів України;

коп. – копійок;

м. – метр;

м. – місто;

млн. – мільйон;

М. С. – Михайло Сергійович;

МСФЗ – Міжнародні стандарти фінансової звітності;

НВО – Науково-виробниче об'єднання;

п. – пункт;

ПДВ – податок на додану вартість;

пл. – пласт

ПП – Приватне підприємство;

р. – рік;

т. – тонн;

ТД – Торговий дім;

тис. – тисяч.

ВСТУП

В умовах ринкової економіки обґрунтованість та дієвість управлінських рішень на мікро- та макрорівнях значною мірою залежить від результатів аналізу фінансового стану суб'єктів господарювання. Значна кількість підприємств в Україні має незадовільну структуру капіталу та відчуває нестачу оборотних коштів. Попередження розвитку негативних кризових явищ на підприємстві є можливим тільки за систематичного забезпечення управлінського персоналу інформацією про поточний рівень фінансової стійкості та здатність підприємства до подальшого розвитку. Така фінансово-аналітична інформація повинна отримуватися за результатами аналізу фінансового стану. За допомогою аналізу розробляється стратегія та тактика підприємства, обґрунтовуються плани та управлінські рішення, здійснюється контроль за їх виконанням, виявляються резерви покращення ефективності виробництва, оцінюються результати діяльності підприємства. Аналіз фінансового стану дає змогу побачити, яким напрямкам діяльності потрібно приділити увагу і поліпшити їх роботу. Саме тому дослідження та прогнозування фінансового стану підприємства є актуальним і одним із ключових напрямів удосконалення управління підприємством в цілому.

Проблемам аналізу, прогнозування та поліпшення фінансового стану підприємства присвячена ряд робіт вітчизняних та закордонних вчених, серед яких треба виділити Артеменко В. Г., Бразилінської О. Я., Білої О. Г., Бланка І. О., Болюх М. А., Бойчик І. М., Брігхе Є. Ф., Бреслав Є. М., Грабовецький Б. Є., Кіндрацька Г. І., Коваленко Л.О., Крамаренко Г.О., Невмержицької Н. Ю., Притуляк Н. М., Попович Г. Я., Подольської В. О., Ременьової Л. М., Савицької Г. В., Терещенко О. О., Цал-Цалко Ю. С., Шеремет А. Д., Яріш О. В. та ін.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретико-методичних положень та розробка практичних рекомендацій щодо шляхів зміцнення фінансового стану ДП «Шахта імені М. С. Сургая».

Для досягнення поставленої мети визначені і вирішувалися такі завдання:

- дослідити економічну сутність поняття стійкості фінансового стану як об'єкта аналізу;
- визначити внутрішні та зовнішні чинники впливу на рівень фінансового стану підприємства;
- з'ясувати методика аналізу фінансового стану підприємства;
- провести аналіз стійкості фінансового стану підприємства ДП «Шахта імені М. С. Сургая» ;
- провести дискримінантний аналіз та надати оцінку ймовірності банкрутства;
- обґрунтовувати напрями покращення фінансового стану ДП «Шахта імені М. С. Сургая».

Об'єкт дослідження – аналітичне забезпечення управління стійкістю фінансового стану підприємства.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методичних та практичних підходів щодо аналізу фінансового стану підприємства.

Методичною основою кваліфікаційної роботи є системний підхід до вивчення і розкриття сучасного стану аналізу фінансового стану підприємства.

У роботі використано наступні методи дослідження: табличний – для представлення результатів характеристики ризику банкрутства аналізованих підприємств; метод аналізу – для визначення особливостей застосування та властивостей моделей в умовах перехідної економіки; теоретичне узагальнення – для обґрунтування переліку фінансових показників та факторів, що відображають дійсний стан підприємства.

Інформаційну базу дослідження складають офіційні статистичні дані, закони та нормативні акти органів державної влади України, дослідження та публікації вітчизняних та зарубіжних вчених, що опубліковані в періодичних виданнях та в мережі Інтернет. Теоретичною та методичною основою дослідження стали законодавчі та нормативні акти, наукові праці українських та закордонних науковців.

У процесі дослідження отримано такі наукові результати, яким притаманна наукова новизна:

- надано узагальнене визначення поняття «стійкість фінансового стану», яке доцільно трактувати як явище, що характеризується стабільним розвитком підприємства, яке незалежне чи малозалежне від кредиторів та інвесторів, за рахунок формування збалансованої структури капіталу та його ефективного використання, ефективної політики управління фінансами та грошовими потоками підприємства;

- доведено на основі порівняльного аналізу, раціональність застосування дискримінантних моделей вітчизняних науковців, які на відміну від моделей діагностики банкрутства зарубіжної аналітичної практики, найбільше адаптовані до особливостей вітчизняної економіки;

- обґрунтовано на основі результатів комплексного аналізу, актуальні напрями покращення фінансового стану досліджуваного підприємства.

Надані рекомендації спрямовані на покращення фінансового стану гірничодобувних підприємств. Застосування на практиці запропонованих автором рекомендацій дозволить забезпечити своєчасне одержання аналітичної інформації керівництвом. Отримані результати дослідження спрямовані на підвищення достовірності, оперативності обліково-аналітичної інформації для забезпечення дієвості контролю за ефективністю управління фінансовими ресурсами; можуть впроваджуватися в практику роботи вітчизняних підприємств.

Основні результати дослідження, що викладені в кваліфікаційній роботі, пройшли апробацію шляхом публікації наукової статті: у фаховому виданні «Фінансові стратегії інноваційного розвитку економіки», 2021 р.; у збірнику статей молодих вчених «Обліково-аналітичне забезпечення управління розвитком підприємства», випуск 6, 2021 р. А також публікації та обговорення на конференціях: XV Міжнародної науково-практичної конференція «Виклики та перспективи розвитку нової економіки на світовому, державному та регіональному рівнях», яка відбулась 15 жовтня 2020 рік, м. Запоріжжя;

Міжнародна науково-практична конференція «Економіка, фінанси, облік та право: проблеми та перспективи розвитку», яка відбулась 17 листопада 2021 року в м. Полтава; XVI Міжнародна науково-практична конференція «Виклики та перспективи розвитку нової економіки на світовому, державному та регіональному рівнях», яка відбулась 25-26 листопада 2021 року в м. Запоріжжя.

Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, переліку посилань і додатків. Основний зміст викладено на 160 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Економічна сутність поняття стійкість фінансового стану

Стійкість суб'єкта господарювання у ринковій економіці є одним з найважливіших чинників оцінки конкурентоспроможності даного суб'єкта. Несподівані зміни ринкової кон'юнктури по-різному впливають на фінансовий стан підприємства. Таким чином, якщо підприємство буде фінансово стійке, тоді таке підприємство буде незалежне від даних змін .

Для того, щоб найбільш повно розкрити сутність фінансової стійкості та дати їй визначення звернемося до існуючих думок різних авторів. Короткий порівняльний аналіз поняття «фінансової стійкості» наведено у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Короткий порівняльний аналіз поняття «фінансової стійкості»

Підхід	Автори, джерело	Тлумачення поняття
1	2	3
Прихильники даного підходу дають вузьке визначення поняття та розглядають його як один з показників фінансового стану суб'єкта господарювання	М. М. Селезньова	«Стан активів (пасивів) підприємства, що гарантує постійну платоспроможність» [47].
	В. І. Макар'євої	«Стан структури активів підприємства, забезпеченість джерелами» [23].
	О. С. Філімоненков	«Стан підприємства, при якому розмір його майна (активів) достатній для погашення зобов'язань, тобто підприємство є платоспроможним» [55].
Не виділяють поняття в окрему категорію, а розглядають її як одну зі складових економічної стійкості.	О. Н. Фолом'єв	Наукова категорія, яка «...відображає сутність особливого стану господарської системи в складному ринковому середовищі, що гарантує цілеспрямованість її руху в сьогоденні і прогнозованому майбутньому» [57] .

Продовження таблиці 1.1

1	2	3
Акцентують увагу на важливості показників фінансової стійкості підприємства для оцінки, перш за все, ділової активності та надійності підприємства, які визначають його конкурентоспроможність, тим самим виступаючи гарантом ефективної реалізації економічних інтересів, причому як самого підприємства, так і його партнерів.	Г. В. Савицька	По-перше, «розглядає як оцінку його фінансового стану, яке визначає як економічну категорію, що відображає стан капіталу в процесі його кругообігу й здатність суб'єкта господарювання до саморозвитку у фіксований момент часу» [46]. По-друге, визначає як «...здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у внутрішньому та зовнішньому середовищі, що змінюється та гарантує його постійну платоспроможність і інвестиційну привабливість у межах допустимого рівня ризику» [46].
Пов'язують фінансову стійкість підприємства з ефективним формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів. При цьому її зовнішнім проявом вони вважають платоспроможність.	М. С. Абрютіна і А. В. Грачов	Говорять, що «...фінансова стійкість підприємства є не що інше, як надійно гарантована платоспроможність, незалежність від випадковостей ринкової кон'юнктури і поведінки партнерів» [1].
Сутність поняття «фінансова стійкість підприємства» визначається як результат взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємств.	М. Я. Коробов	Стверджує, що «фінансова стійкість підприємства - це відповідність параметрів діяльності підприємства і розміщення його фінансових ресурсів критеріям позитивної характеристики фінансового стану» [15].
Вважають, що оцінка фінансової стійкості підприємства визначається його фінансовою незалежністю.	В. М. Родіонової та М. А. Федотової	«Це такий стан фінансових ресурсів підприємства, їх розподілу та використання, яке забезпечує розвиток підприємства на основі зростання прибутку і капіталу при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризику» [42].
	О. Р. Кривицька	«Розглядає фінансову стійкість як результат формування достатнього для розвитку підприємства обсягу прибутку, що є визначальною ознакою його економічної незалежності» [17].

Джерело:[63, с. 167; 72]

Беручи до уваги вищевикладене можна сказати, що аналіз думок різних авторів вказує на відсутність єдиного погляду щодо тлумачення даного поняття.

Деякі вчені, більшість з них, визначають досліджене поняття більш

вузько. Тобто, вони виражають фінансову стійкість підприємства не системою показників, оскільки це багатовимірне явище в економіці, а одним показником або двома.

Отже, проведені дослідження поглядів вченими щодо тлумачення поняття фінансової стійкості підприємства, дає нам змогу запропонувати таке визначення даного поняття: Фінансова стійкість характеризується стабільним розвитком компанії, незалежно чи малозалежно від кредиторів та інвесторів, за рахунок ефективного використання капіталу, його збалансованості, грамотної економічної політики управління фінансами та грошовими потоками організації, а також прогнозування фінансового стану підприємства в майбутньому і маневреності в умовах конкуренції та мінливості ринку [56, с. 199].

Майже всі автори під час вивчення характеристик фінансової стійкості спочатку звертаються до поняття фінансового стану підприємства. Забезпеченням стабільності та виживання господарюючих суб'єктів є управління фінансовою складовою діяльності, основою якою є фінансовий стан. Поняття фінансового стану вивчається різними авторами. Розглянемо деякі з них у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2. – Тлумачення поняття «фінансовий стан підприємства»

Автор	Трактування поняття
1	2
І. О. Бланк	«Фінансовий стан – це рівень збалансованості окремих структурних елементів активів і капіталу підприємства, а також рівень ефективності їх використання» [6].
О. Я. Базилінська	«Фінансовий стан підприємства розглядається як сукупність показників, що характеризують наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів підприємства» [4].
Б. М. Литвин, М. В. Стельмах	«Фінансовий стан – це результат виробничо-фінансової діяльності. Він характеризується величиною засобів підприємства, їх розміщенням і джерелами утворення, залежить від виконання матеріально-технічного постачання, виробництва, реалізації та прибутку» [19].
Г. В. Савицька	«Фінансовий стан підприємства – це складна економічна категорія, що відображає на певний момент стан капіталу в процесі його кругообігу і здатність суб'єкта господарювання до саморозвитку» [46].

Продовження таблиці 1.2

1	2
О. Л. Хотомлянський, П. А. Знахуренко	«Фінансовий стан – це стан економічного суб'єкта, що характеризується наявністю в нього фінансових ресурсів, забезпеченістю коштами, необхідними для господарської діяльності, підтримання нормального режиму праці та життя, здійснення грошових розрахунків з іншими економічними суб'єктами» [59].
Ю. С. Цал-Цалко	«Фінансовий стан підприємства відображає на певний момент рівень ефективності використання ресурсів у господарській діяльності, або, кажучи точніше, ефективність функціонування механізмів економічної системи» [61].
Л. В. Чупіс	«Фінансовий стан є характеристикою діяльності підприємства у визначеному періоді за сформованих економічних умов» [62].

Джерело: [66, с. 175; 73]

Аналіз представлених понять показує, що це комплексне поняття, яке характеризує реальну та потенційну фінансову конкурентоспроможність підприємства та відображає наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів [4, с. 89].

Щодо тлумачення поняття фінансового стану суб'єкта господарювання в українському законодавстві, ми можемо сказати, що нормативно-правова база також не містить єдиного підходу до визначення даного терміну (табл. 1.3).

Таблиця 1.3 – Сутність поняття фінансового стану в українській нормативно-правовій базі

Назва нормативно-правового акту	Дата та номер	Трактування поняття
1	2	3
Наказ міністерства фінансів України та Фонду державного майна України «Про затвердження Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають аналізу »	від 26.01.2001 року № 49/121	«Фінансовий стан підприємства – сукупність показників, що відображають наявність, розміщення і використання ресурсів підприємства, реальні і потенційні можливості підприємства» [41].
Лист Державної податкової адміністрації України «Щодо Методичних рекомендацій по аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій»	№ 759/10/20-2117 від 27.01.1998 року	«Комплексне поняття і відображає рейтинг підприємства на фінансовому ринку, його кредитоспроможність і податкоспроможність і характеризується системою показників, які визначають на конкретну дату» [65].

Продовження таблиці 1.3

1	2	3
Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій	№ 22 від 23.02.1998 року	«Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів» [40].

Джерело: [40,41,65]

Таким чином, фінансовий стан належить до економічної категорії та є характеристикою фінансово-господарської діяльності підприємства. З цієї позиції фінансовий стан є найважливішим показником, що показує найважливіші результати фінансових процесів та явищ суб'єктів господарювання.

За допомогою аналізу фінансового стану суб'єктів господарювання досягається об'єктивна оцінка фінансової стійкості, на основі якої можливо своєчасно визначити ймовірність банкрутства та розрахувати ефективність використання фінансових ресурсів. Основна мета проведення аналізу фінансового стану полягає у підвищенні ефективності діяльності суб'єктів господарювання за рахунок активації виявлених (прихованих) резервів підвищення обсягів фінансових ресурсів [7, с. 143].

За класифікаційною ознакою фінансовий стан поділяють на стійкий фінансовий стан та нестійкий. Нестійкий фінансовий стан може бути у зв'язку з такими причинами як [30, с. 70]:

- недостатня забезпеченість підприємства власними коштами, викликана здійсненням збиткової діяльності, що призводить до іммобілізації коштів та фінансових ресурсів, замість вкладень в активи;

- нераціональність розміщення коштів в активах, що призводять до «заморожування» фінансових ресурсів внаслідок неефективності використання основних фондів, консервації об'єктів будівництва, наднормативного вкладення коштів у матеріально-виробничу частину, послаблення комерційної політики

кредитування покупців, неплатоспроможності клієнтів, які здійснюють найбільші замовлення;

– надмірне інвестування коштів у необоротні активи, які не забезпечені власними фінансовими джерелами, довгостроковими кредитами або тривалістю розстрочення платежу, що надалі є причиною зниження власних оборотних ресурсів та може призвести до формування довгострокових активів з допомогою зобов'язань короткострокового характеру.

Характеристикою стійкого стану є здатність підприємства своєчасно оплачувати свої зобов'язання. При цьому підприємства такого типу не вступають у конфліктні відносини з суспільством і здійснюють сплату різного роду відрахувань (податки, мита, внески до фондів, зборів, заробітної плати, дивідендів тощо) вчасно [13]. Ознаки стійкого фінансового стану наведено на рисунку 1.1.

Рисунок 1.1 – Ознаки стійкого фінансового стану

Джерело: [3, с. 150]

Крім вище перерахованого підприємство повинно мати гнучкий капітал, і керувати ним таким чином, щоб доходи перекривали витрати і при цьому приносили прибуток, для забезпечення його самокупності та можливості

зростання та розширення. Фінансова стійкість оцінюється за різними параметрами, які разом дають нам уявлення про становище фірми загалом [37, с.59].

Індикатори фінансової стійкості, згідно Г. В. Савицькій, можна класифікувати як статичні та динамічні (рис. 1.2).

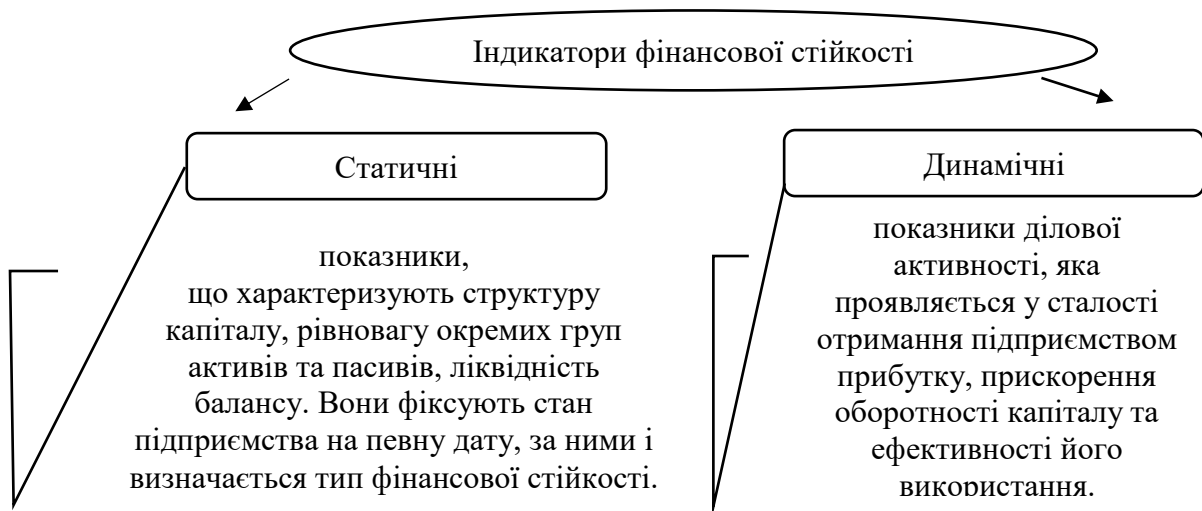

Рисунок 1.2 – Індикатори фінансової стійкості суб'єкта господарювання

Джерело: узагальнено автором на основі [5, с. 110]

Щоб зрозуміти рівень фінансової стійкості та розробити план її підвищення, варто провести аналіз.

Економічний аналіз – це науковий спосіб пізнання сутності економічних явищ і процесів, заснований на діленні їх на складові та вивчення у всьому різноманітті зв'язків та залежностей [15, с. 11].

Під час проведення аналізу фінансової стійкості ставлять задачі, наведені у рисунку 1.3.

В основному аналіз фінансової стійкості підприємства виходить з відносних показників балансу, оскільки абсолютні досить важко зіставити в умовах інфляції та постійно змінного ринку.

Відносні показники аналізованого підприємства порівнюються з [31, с. 36]:

– загальноприйнятими нормами показників для оцінки рівня ризику та

можливості банкрутства;

– аналогічними показниками інших підприємств, що функціонують у тієї ж галузі економіки для виявлення сильних та слабких сторін підприємства та побудови стратегії подальшого розвитку;

– аналогічними показниками за попередні періоди, виявлення помилок, їх виправлення та запобігання у майбутньому.

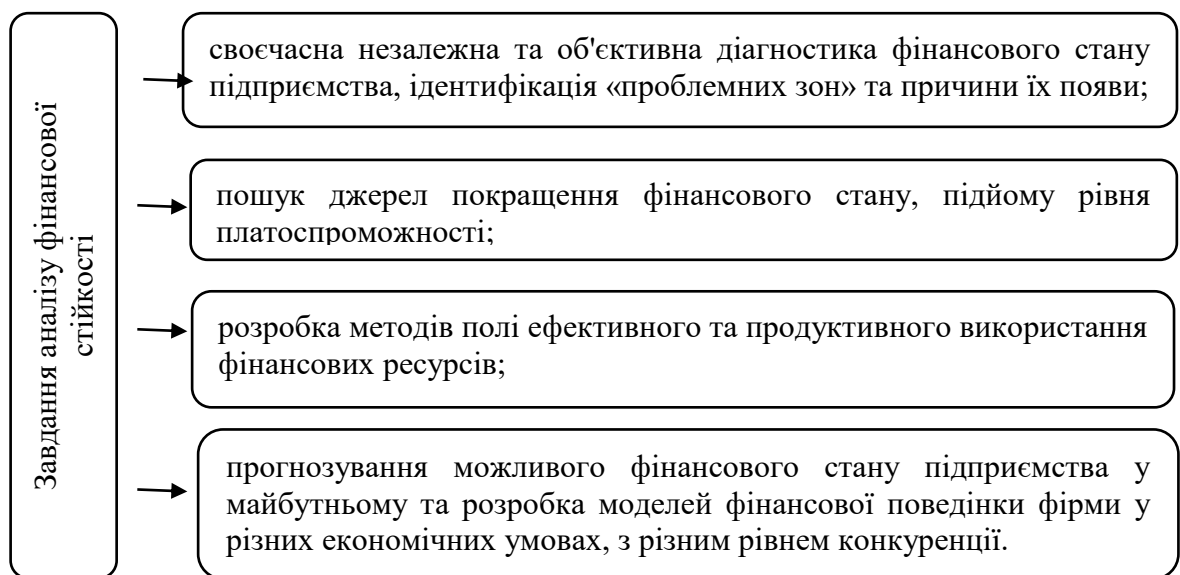

Рисунок 1.3 – Завдання аналізу фінансової стійкості

Джерело: узагальнено автором на основі [4, с. 90]

Далі вивчаються фактори, що впливають на зміну показників фінансових коефіцієнтів, оцінюють ступінь їх схильності до зовнішніх і внутрішніх чинників, а також різним управлінським рішенням.

І на закінчення оцінюється загальне фінансове становище організації та її платоспроможності, робиться прогноз на майбутнє та оцінюється ймовірність банкрутства. Повнота та результативність аналізу фінансова стійкість багато в чому залежить від інформаційної бази.

Її основними джерелами для аналізу можуть бути [32, с. 69]:

- бухгалтерський баланс підприємства;
- звіт про фінансові результати;
- звіт про капітал;

- звіт про рух грошових коштів;
- примітки до фінансової звітності та ін.

Отже, спираючись на думки кількох авторів, можна зробити висновок, що фінансова стійкість характеризується стабільним розвитком компанії, незалежно від кредиторів та інвесторів, за рахунок ефективного використання капіталу, його збалансованості, грамотної економічної політики управління фінансами та грошовими потоками підприємства, а також прогнозування фінансового стану підприємства у майбутньому та маневреності в умовах конкуренції та мінливості ринку.

1.2 Методика проведення аналізу фінансового стану підприємства

Аналіз фінансового стану, будучи найважливішим елементом управління суб'єкта господарювання, становить інтерес не тільки власникам компанії, але і його партнерам, державним і податковим органам, для яких також важливо мати уявлення про надійність, фінансову стійкість та благополуччя фірми [30].

Здійснюючи аналіз фінансового стану, підприємства використовують різноманітні методи для систематизації та ідентифікації взаємозв'язку між ключовими показниками. Класифікація методів для проведення даного виду аналізу представлено на рисунку 1.4.

Під час проведення аналізу абсолютних показників визначається склад майна організації, джерел формування власного капіталу, здійснюється оцінка величини позикових коштів, обсягу виручки, розміру прибутку від продажу та інших. Розрахунок відносних показників (фінансових коефіцієнтів), сутність яких полягає у обчисленні взаємозв'язку між окремими елементами бухгалтерського звіту або позиціями різних форм звітності, а також визначення відносин між ними займає ключове місце у проведенні аналізу фінансового стану. У цій ситуації відносні величини відбиваються у аналізі як певні

коефіцієнти чи відсотки [20, с. 127].

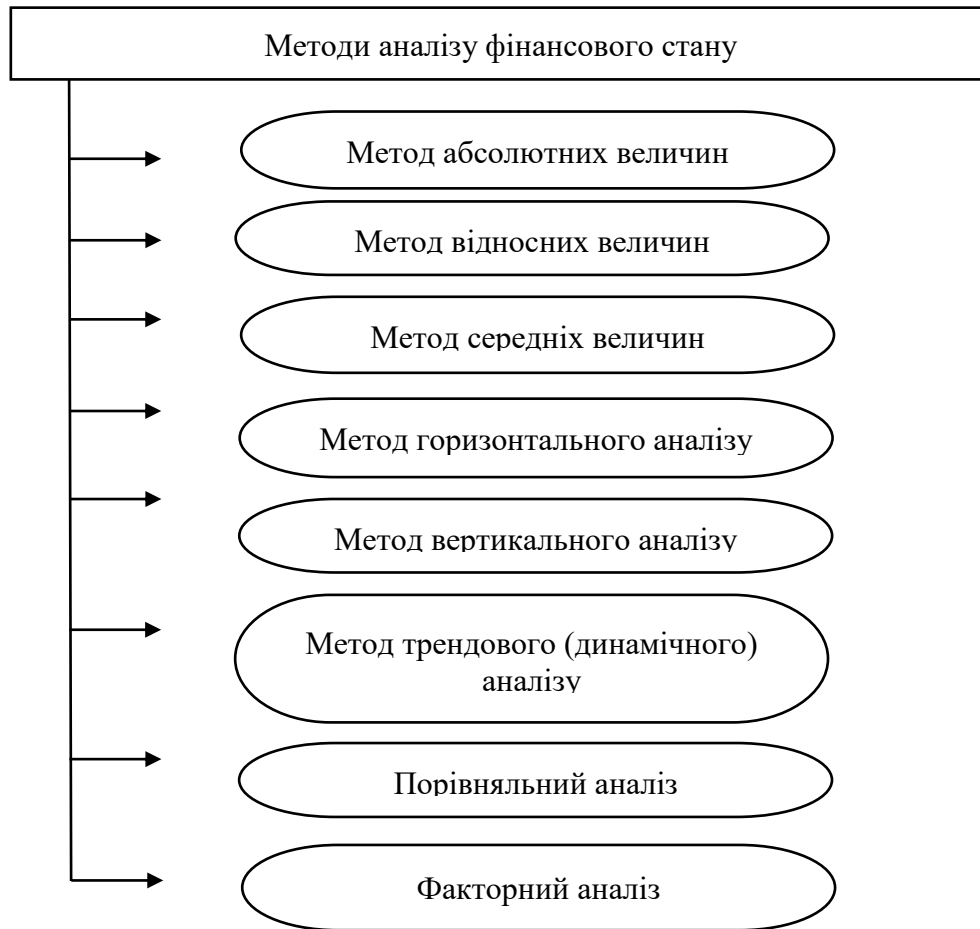

Рисунок 1.4 – Класифікація методів аналізу фінансового стану

Джерело: [20, с.89]

Відносні показники структури є основою вертикального (структурного) аналізу – визначення структури показників із виявленням впливу кожної позиції на результат загалом.

Коефіцієнтний аналіз відіграє провідну роль в аналітичних процедурах оцінки фінансового стану та має ряд своїх переваг. Так, наприклад, даний метод дозволяє усунути вплив розміру бізнесу підприємства на кінцеві показники, тобто з'являється можливість оцінки не тільки розміру, а й ефективності функціонування підприємства. Завдяки цьому виникає можливість порівняння показників у різних часових горизонтах та можливість порівняння підприємств різних країн [6, с. 127].

У фінансовому аналізі метод середніх величин застосовується у разі потреби узагальнення типових, однорідних показників. Використання представленого способу дозволяє виключити випадкові окремі значення, коливання та перейти від одиничного до загального [35].

Метод горизонтального аналізу ґрунтується на порівнянні позицій звітності поточного періоду з попереднім. Такий аналіз сприяє виявленню тенденцій щодо зміни статей балансу або зміни груп балансу, а також розрахунок базисних темпів зростання показників.

Вертикальний (структурний) аналіз проводиться з метою визначення структури кінцевих фінансових показників. При здійсненні даного методу аналізу відбувається виявлення частки кожної позиції звітності в загальному підсумковому показнику (визначення впливу окремих статей звітності на результат загалом) [18, с. 136].

Метод трендового (динамічного) аналізу включає порівняння кожної позиції звітності за ряд років і визначення тренду. В даному випадку головна тенденція щодо динаміки показника встановлюється без урахування випадкових дій особливостей, які характерні певним періодам. Використовуючи тренд, проводиться перспективний прогностичний аналіз [33].

Порівняльний аналіз прибутку базується на зіставленні значень окремих груп аналогічних їй показників між собою.

Факторний аналіз застосовується у тому випадку, коли необхідно вивчити та виміряти вплив факторів на величину підсумкового показника, оскільки всі явища та процеси господарської діяльності підприємств взаємопов'язані. Кожен результативний показник залежить від різних чинників і, що детальніше досліджується вплив цих чинників, то точніше результати аналізу та оцінки підприємств. Саме тому вивчення та вимір впливу факторів на величину досліджуваних економічних показників є важливим питанням в аналізі господарської діяльності [42].

Нині немає якоїсь конкретної методології проведення аналізу фінансового стану підприємства. Однак можна сформулювати деякі загальні

принципи та послідовність його реалізації. Виходячи з поставлених завдань та наявної інформаційної бази, а також ступеня деталізації фінансового аналізу, що проводиться, виділяють експрес-аналіз і поглиблений аналіз (рисунок 1.5).

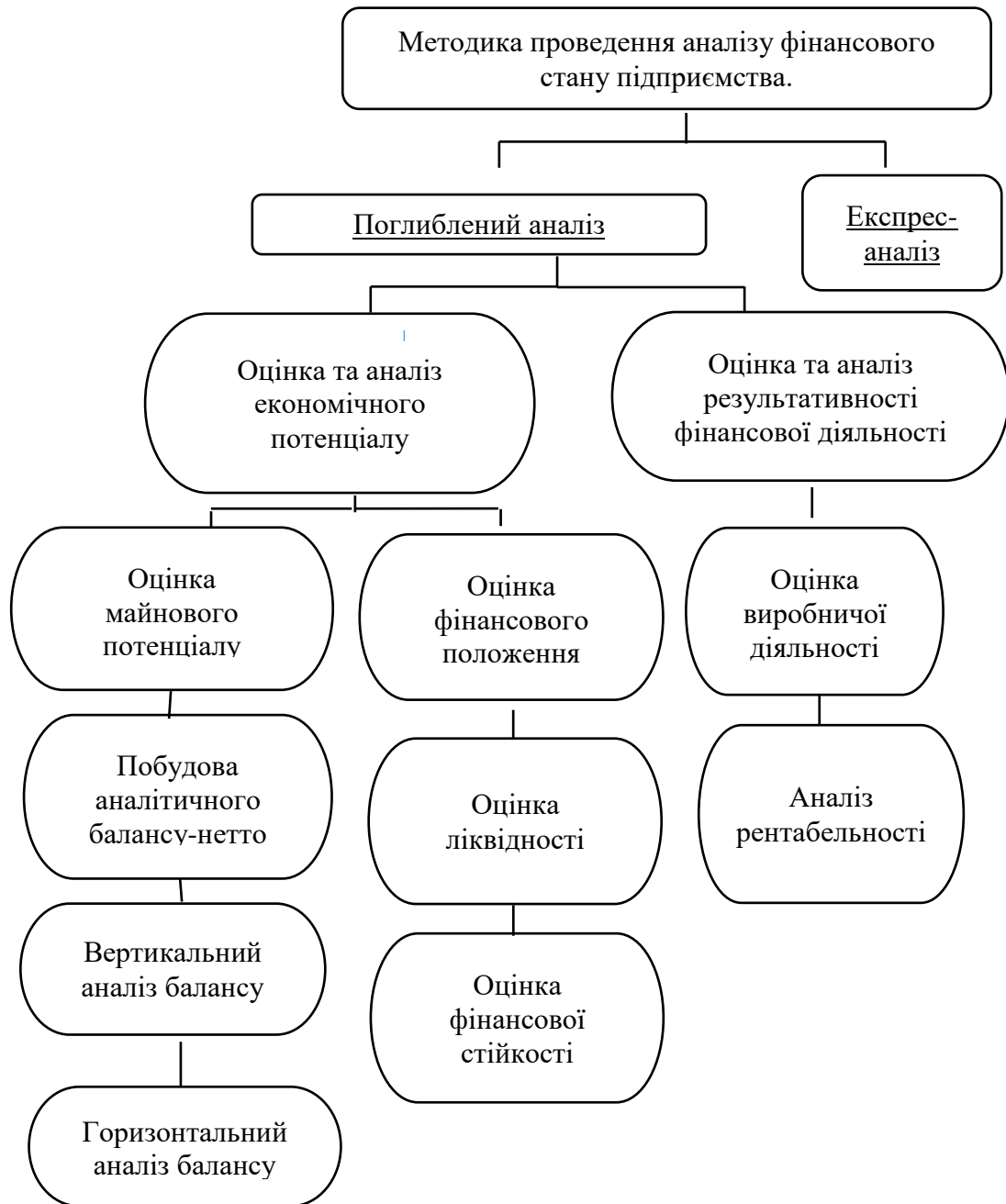

Рисунок 1.5 – Українська методика аналізу фінансового стану підприємства

Джерело: розроблено автором самостійно

Експрес-аналіз є узагальненою оцінкою фінансового стану та динаміки

розвитку підприємства на основі огляду невеликої кількості найбільш суттєвих показників. Мета даного аналізу полягає в наочній та простій (за часом виконання та трудомісткості реалізованих алгоритмів) оцінці фінансового стану. Процес проведення експрес-аналізу, як правило включає кілька етапів: (рисунок 1.6) [17]:

- попередньої підготовки (організаційний);
- огляд фінансової звітності підприємства;
- розрахунок та аналіз найважливіших аналітичних показників, що характеризують фінансове становище організації.

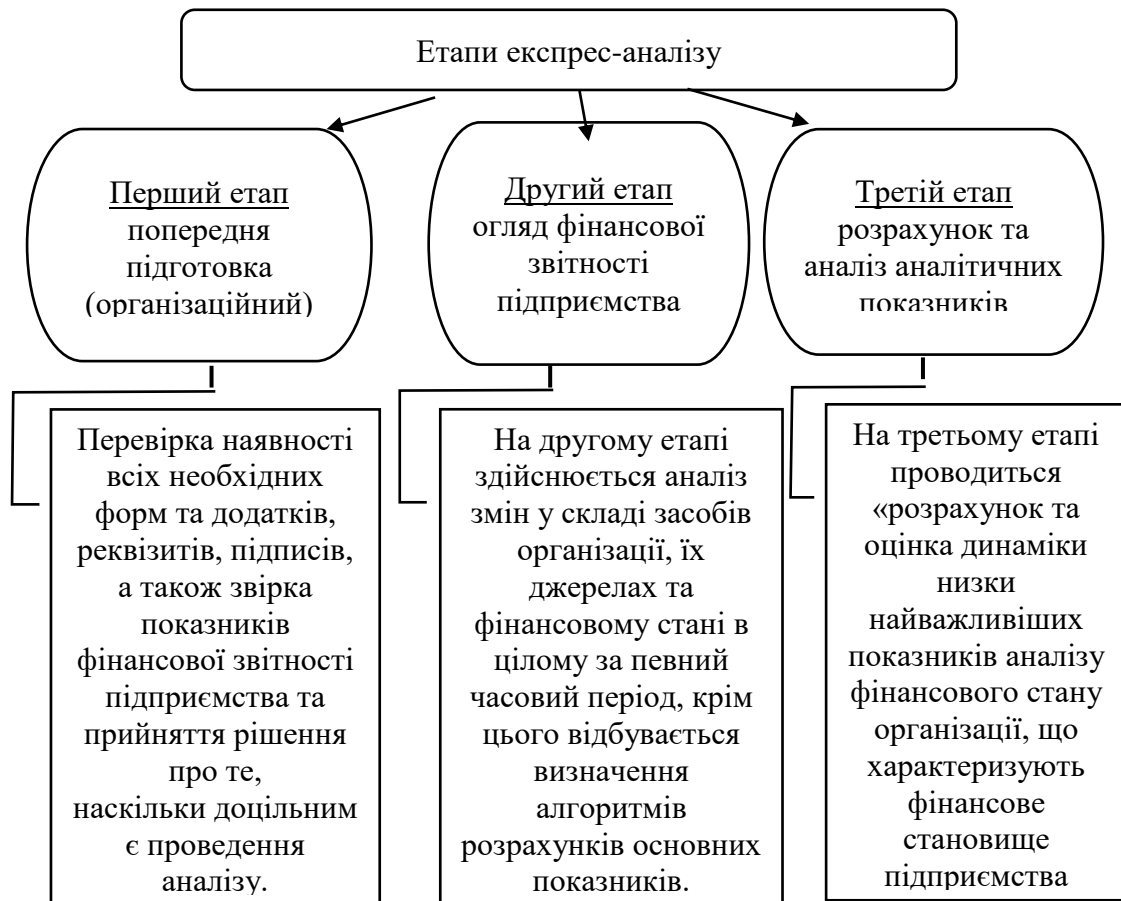

Рисунок 1.6 – Процес проведення експрес-аналізу

Джерело: розроблено автором самостійно

Поглиблений аналіз надає досить докладну характеристику майнового та фінансового стану господарюючого об'єкта, результатів його діяльності за аналізований період, а також можливостей їх зміни на найближчу та

довгострокову перспективи. Цей аналіз конкретизує, доповнює та розширює окремі процедури експрес-аналізу [19].

Таким чином, з погляду основних напрямів аналізу експрес-аналіз та поглиблений аналіз не відрізняються один від одного, але мають різні цільові установки та різний ступінь глибини опрацювання проблеми.

В узагальненому вигляді, ґрунтуючись на різних підходах до визначення та складу аналізу фінансового стану, можна виділити наступні етапи.

1. Горизонтальний та вертикальний аналіз балансу.

Важливим напрямом загального оцінювання фінансового стану суб'єкта господарювання є аналіз його майнового стану за інформацією балансу (звіту про фінансовий стан). Майновий стан – це одна з характеристик фінансового стану підприємства, за допомогою якої оцінюється склад, розміщення, структура та динаміка активів (майна) і пасивів (власного капіталу та зобов'язань) [35, с. 189].

Методика, яку застосовують під час дослідження динаміки та структури балансу господарюючого суб'єкта, включає в себе складання скороченого аналітичного балансу (таблиця 1.4), інформацію якого досліджують за допомогою вертикального та горизонтального аналізу [41].

Таблиця 1.4 – Скорочений аналітичний баланс підприємства

№	Актив	Розрахунок	№	Пасив	Розрахунок
1	2	3	4	5	6
	Майно (активи) – всього	1300		Джерела формування капіталу – всього	1900
1	Необоротні активи	1095	1	Власний капітал	1495
1.1	в т. ч. основні засоби		1.1	Зареєстрований капітал	1400
2	Оборотні активи	1195	1.2	Капітал у дооцінках	1405
2.1	Оборотні виробничі фонди	1100+1110	1.3	Нерозподілений прибуток	1420
–	запаси	1100	2	Довгострокові зобов'язання та забезпечення	1595
–	поточні біологічні активи	1110	2.1	Відстрочені податкові зобов'язання	1500
2.2	Фонди обігу	1125-1190	2.2	Довгострокові кредити банків	1510

Продовження таблиці 1.4

1	2	3	4	5	6
–	дебіторська заборгованість	1125- 1155 (без 1136)	2.3	Інші довгострокові зобов'язання	1515
–	грошові кошти і поточні фінансові інвестиції	1160+ 1165	3	Поточні зобов'язання забезпечення	1695
–	інші оборотні активи	1120 +1180 +1190	3.1	Короткострокові кредити банків	1600
3	Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	3.2	Поточна кредиторська заборгованість	1610+ 1650
			3.3	Інші поточні зобов'язання	1690

Джерело: складено автором на підставі [54 с. 50; 57]

Фінансовий стан суб'єкта господарювання характеризується використанням та розміщенням майна та джерел їх формування. У процесі проведення горизонтального аналізу розраховуються абсолютні і відносні зміни величин різних показників балансу за аналізований період, а вертикальному аналізу визначається питома вага даних показників. Зіставляючи зміни у структурі активів та пасивів, можна дійти невтішного висновку у тому, за допомогою використання яких джерел в основному здійснювалося надходження нових ресурсів та до яких активів ці ресурси вкладені [33, с. 140].

Проводячи роботу з балансом, слід звернути увагу у першу чергу на ті статті, які зазнали найбільших змін протягом аналізованого періоду і, отже, вплинули головним чином на фінансове стан підприємства.

2. Аналіз ліквідності та платоспроможності організації.

Ліквідність балансу – це ступінь покриття зобов'язань підприємства його активами, термін перетворення яких на грошову форму відповідає строку погашення зобов'язань [21, с. 16].

При цьому поняття «ліквідність» і «платоспроможність» не тотожні. Платоспроможність підприємства – це здатність підприємства погашати свої короткострокові зобов'язання грошима та їх еквівалентами під час настання термінів платежу.

Задовільна платоспроможність підприємства підтверджується такими

формальними параметрами як наявність вільних коштів; відсутність тривалої простроченої заборгованості; наявність власних оборотних коштів (чистого оборотного капіталу) на початку та кінець звітного періоду [34, с. 209].

Для аналізу платоспроможності та ліквідності використовують як абсолютні, так і відносні показники [50, с. 98].

Аналіз абсолютних показників. При аналізі ліквідності балансу здійснюється порівняння активів, згрупованих за рівнем зменшення їх ліквідності із зобов'язаннями за пасивом, розташованими за ступенем терміновості оплати. Угрупування статей активу та пасиву представлено на рисунку 1.7.

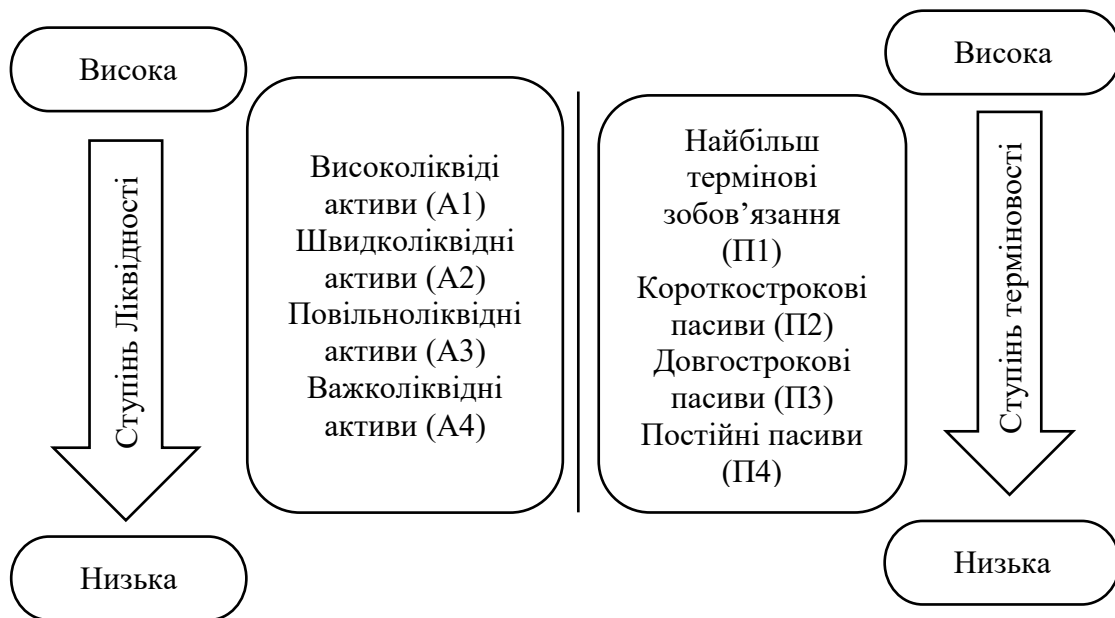

Рисунок 1.7 – Групування статей активу та пасиву для аналізу ліквідності балансу

Джерело: розроблено автором самостійно

При визначенні ліквідності балансу групи активу та пасиву зіставляються між собою. Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо виконуються умови, які наведено у формулі 1.1.

$$A1 \geq P1; A2 \geq P2; A3 \geq P3; A4 \leq P4, \quad (1.1)$$

Економічний зміст кожної групи активів за ступенем ліквідності та пасивів за терміновістю слати наведено у таблиці 1.5.

Таблиця 1.5 – Економічний зміст груп активів за ступенем ліквідності та пасивів за терміновістю слати

Група	Вид	Економічний зміст	Розрахунок за даними форми 1
A1	Високоліквідні активи	грошові кошти та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції, тобто активи, які можуть бути негайно використані для виконання розрахунків за поточними операціями	1160+1165
A2	Швидколіквідні активи	Поточна дебіторська заборгованість за видами	сума із 1120 по 1155 (без 1136)
A3	Повільноліквідні активи	Запаси, поточні біологічні активи, витрати майбутніх періодів, інші оборотні актив	1100+1110+1170+ +1180+1190
A4	Важколіквідні активи	Необоротні активи; необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1195+1200
П1	Найбільш термінові зобов'язання	поточна кредиторська заборгованість перед постачальниками та підрядниками, персоналом, бюджетом тощо.	сума із 1610 по 1650 (без 1621)
П2	Короткострокові пасиви	короткострокові кредити банків та інші короткострокові позики, що підлягають погашенню протягом 12 місяців	1600+16052+1660 +1665+16702 +1690
П3	Довгострокові пасиви	довгострокові кредити та інші довгострокові пасиви	1595
П4	Постійні пасиви	власний капітал; зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1495+1700

Джерело: складено автором на підставі [54, с. 142; 143]

Якщо будь-яка з нерівностей має знак, протилежний зафіксованому у формулі 1, то ліквідність балансу відрізняється від абсолютної. Теоретично нестача коштів за однією групою активів компенсується надлишком за іншою, але на практиці менш ліквідні кошти не можуть замінити більш ліквідні [15].

Якщо виконується перша нерівність $A1 \geq P1$, це свідчить, що організація платоспроможна на час складання балансу. Підприємство має достатню кількість коштів, що сприяють покриттю найбільш термінових зобов'язань та найбільш ліквідних активів [14, с. 57].

Якщо виконується друга нерівність $A2 \geq P2$, тоді активи, що швидко

реалізуються, більше короткострокових пасивів, і підприємство може бути платоспроможним у недалекому майбутньому, враховуючи своєчасні розрахунки з кредиторами, отримання коштів від продажу продукції у кредит.

Якщо виконується третя нерівність $A3 \geq ПЗ$, тоді надалі, якщо було надходження коштів від платежів та продажу своєчасне, підприємство є платоспроможним на період, що складає середню тривалість одного обороту коштів, що є оборотними, після дати складання балансу [14, с. 57].

При виконанні перших трьох умов четверта буде виконуватися автоматично. Виконання цієї умови говорить про те, що організація має власні оборотні кошти.

Аналіз ліквідності балансу, що проводиться за допомогою абсолютних показників, є наближеним, більш детальним є аналіз платоспроможності за допомогою фінансових коефіцієнтів.

Аналіз відносних показників. Для більш якісного та комплексного аналізу поряд з абсолютними показниками для оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства доцільно проводити розрахунок коефіцієнтів ліквідності: абсолютної ліквідності, швидкої ліквідності та поточної ліквідності (таблиця 1.6) [58].

Таблиця 1.6 – Коефіцієнти оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства

Показника	Економічний зміст	Формула розрахунку	Нормальне значення
1	2	3	4
Коефіцієнт поточної ліквідності	показує достатність оборотних засобів підприємства для покриття короткострокових зобов'язань. Також характеризує запас фінансової міцності через перевищення оборотних активів над короткостроковими зобов'язаннями.	$\frac{OA + VM\Pi}{ПЗ}$	$1 \geq K_{пл} \leq 2$

Продовження таблиці 1.6

1	2	3	4
Коефіцієнт швидкої ліквідності	відображає здатність погашення підприємством короткострокових зобов'язань у разі його критичного становища, коли не буде можливості продати запаси.	$\frac{(OA - З - ВМП)}{ПЗ}$	$K_{ШЛ} \geq 1$
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	характеризує здатність підприємства погашати поточні короткострокові зобов'язання за допомогою найбільш ліквідних активів.	$\frac{ГК + ПФІ}{ПЗ}$	$0,2 \geq K_{АЛ} \leq 0,5$

Джерело: складено автором [12; 18]

Ці показники становлять інтерес як для керівництва підприємства, так і для зовнішніх суб'єктів аналізу: коефіцієнт абсолютної ліквідності – для постачальників сировини й матеріалів, коефіцієнт швидкої ліквідності – для банків, коефіцієнт поточної ліквідності – для інвесторів.

3. Аналіз фінансової стійкості. Одним із ключових завдань аналізу фінансового стану підприємства є вивчення показників, що характеризують його фінансову стійкість. Фінансова стійкість суб'єкта господарювання відображає стан його фінансових ресурсів, їх використання та розподіл, при якому відбувається розвиток через збільшення прибутку та капіталу при цьому зберігається платоспроможність підприємства і кредитоспроможність [51, с. 64].

Основне завдання аналізу фінансової стійкості можна визначити як пошук різних фінансових можливостей підприємства, оцінку ступеня незалежності від позикових джерел фінансування.

Головними умовами фінансової стійкості є [64, с. 120]:

- забезпечення покриття довгострокових активів та запасів сумою власного капіталу та довгострокових зобов'язань;
- запобігання появі невиправданій дебіторській та кредиторській заборгованості;
- погашення своїх зобов'язань у повному обсязі у зазначений термін.

Фінансова стійкість характеризується не тільки рухом грошових потоків, який забезпечує перевищення доходів над витратами підприємства, а й можливістю вільно маневрувати фінансовими ресурсами для забезпечення ефективності виробництва та покращення фінансового стану підприємства.

Фінансова стійкість характеризується ступенем фінансової незалежності підприємства. Будь-яка організація намагається залучати додаткові ресурси ззовні. Значний ризик може виникнути, якщо збільшиться частка короткострокових зобов'язань чи зобов'язань до запитання [9].

Також існує співвідношення власних і позикових коштів, що дозволяє мати у наявності джерела для покриття боргів і зобов'язань підприємства, у цьому періоді й у наступному звітному періоді.

Від того, наскільки оптимальним є співвідношення джерел фінансування діяльності підприємства, залежить його фінансова стійкість, перспективна платоспроможність та ефективність фінансово-господарської діяльності в цілому [9, с. 113].

Проводячи аналіз коефіцієнтів фінансової стійкості (таблиця 1.7), можливе регулювання рівня фінансової стійкості підприємства, використовуючи при цьому різні заходи для покращення структури активів та пасивів за обсягами та терміновістю.

Таблиця 1.7 – Відносні показники оцінювання фінансової стійкості підприємства

№	Показник	Розрахунок за даними форми 1	Нормативне значення (оптимальна динаміка)
1	2	3	4
Показники структури джерел формування капіталу			
1.1	Коефіцієнт фінансової автономії	$1495 \div 1900$	$\geq 0,5$
1.2	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	$(1595 + 1695 + 1700) \div 1900$	$< 0,5$
1.3	Коефіцієнт фінансового ризику	$(1595 + 1695 + 1700) \div 1495$	< 1
1.4	Коефіцієнт фінансової стабільності	$1495 \div (1595 + 1695 + 1700)$	≥ 1
1.5	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	$1595 \div (1495 + 1595)$	Зниження

Продовження таблиці 1.7

1	2	3	4
1.6	Коефіцієнт довгострокових зобов'язань і забезпечень	$1595 \div (1595 + 1695 + 1700)$	Зниження
1.7	Коефіцієнт поточних зобов'язань і забезпечень	$1695 \div (1595 + 1695 + 1700)$	Зниження
1.8	Коефіцієнт страхування бізнесу	$1415 \div 1900$	Підвищення
1.9	Коефіцієнт страхування власного капіталу	$1415 \div 1495$	Підвищення
1.10	Коефіцієнт страхування зареєстрованого (пайового) капіталу	$1415 \div 1400$	Підвищення
Показники стану оборотних активів			
2.1	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$(1495 - 1095) \div 1495$	$> 0,1$
2.2	Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами	$(1495 - 1095) \div 1195$	$\geq 0,1$
2.3	Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами	$(1495 - 1095) \div (1100 + 1110)$	$\geq 0,5$
2.4	Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	$1165 \div (1495 - 1095)$	Підвищення
Показники стану основного капіталу			
3.1	Коефіцієнт майна виробничого призначення	$(1010 + 1015 + 1020 + 1100 + 1110) \div 1300$	Підвищення
3.2	Коефіцієнт реальної вартості основних засобів	$1010 \div 1300$	Підвищення
3.3	Коефіцієнт нагромадження амортизації	$(1012 + 1002) \div (1011 + 1001)$	Зниження
3.4	Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	$1195 \div 1095$	Підвищення

Джерело: [54, с. 112, 113]

З таблиці 1.7, ми бачимо, що перелік коефіцієнтів, які розраховують під час аналізу фінансової стійкості суб'єкта господарювання, є досить великий. Тому більшість українських вчених виокремлюють певні коефіцієнти для аналізу.

За допомогою застосування коефіцієнтного методу, тобто відносних показників, ми якісно та глибоко досліджуємо структуру капіталу – зіставляємо власні кошти з позиковими та визначаємо, на скільки оптимальним є дане співвідношення, а також оцінюємо існуючі ризики, пов'язані із залученням позикового капіталу. Однак крім застосування відносних показників, оцінки

структури капіталу, для більш детального аналізу визначається тип фінансової стійкості суб'єкта господарювання за допомогою абсолютних показників, які характеризують джерела формування запасів [13].

Визначення типу стійкості господарюючого суб'єкта відбувається у декілька етапів, які наведено у таблиці 1.8.

Таблиця 1.8 – Етапи визначення типу фінансової стійкості суб'єкта господарювання

Етап	Характеристика	Показники, які необхідно розрахувати	Формула	Розрахунок за даними форми №1
1	2	3	4	5
I	Розраховуються показники, необхідні для вихідної інформації	Власні оборотні кошти (V_{OK})	$VK - HA$	1495-1095
		Довгострокові кредити банків (D_K)	-	1510
		Довгострокові позикові кошти (D_3)	-	1595
		Короткострокові кредити банків (K_K)	-	1600
		Матеріальні оборотні кошти (Z)	$Z + ПБА$	1100+1110
II	Розраховуються основні показники, які вказують на наявність відповідних джерел, за рахунок яких можуть бути профінансовані запаси	Наявність власних оборотних коштів для формування запасів (H_B)	$H_B = V_{OK}$	1495-1095
		Наявність робочого капіталу, тобто власних та довгострокових позикових коштів ($H_{ВД}$)	$V_{OK} + D_3$	1495-1095 +1595
		Наявність загальної величини джерел формування запасів ($H_{ВДК}$)	$H_{ВД} + K_K$	1495-1095 +1595+1600
III	Розраховуються показники, за рахунок яких можуть бути профінансовані запаси	Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів для формування запасів (Z_B)	$H_B - Z$	(1495-1095) - (1100+1110)
		Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів і довгострокових джерел формування запасів ($Z_{ВД}$)	$H_{ВД} - Z$	(1495-1095 +1595) - (1100+1110)
		Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини джерел формування запасів ($Z_{ВДК}$)	$H_{ВДК} - Z$	(1495-1095 +1595+1600) - (1100+1110)
IV	Визначаємо тип фінансової стійкості			

Продовження таблиці 1.8

1	2	3	4	5
V	Розраховуються показники, які характеризують динаміку фінансової стійкості	Коефіцієнт забезпеченості запасів відповідними джерелами формування Надлишок (+), нестача (-) відповідних джерел формування на 1 грн запасів, грн	визначається відношенням показника (надлишку (+), нестачі (-)) наявності відповідних джерел формування (що залежить від типу фінансової стійкості) до величини запасів.	

Джерело: складено автором на підставі [5, с. 109, 110; 54, с. 120, 121]

Користуючись методикою, наведеною у таблиці 1.8, як тільки визначили абсолютні показники, необхідно класифікувати фінансові ситуації за рівнем їхньої стійкості. Існує чотири типи фінансової стійкості, при визначенні якого використовують трикомпонентний показник (таблиця 1.9).

Таблиця 1.9 – Класифікація типів фінансової стійкості

Показники	Типи фінансової стійкості			
	Абсолютна	Нормальна	Недостатня	Кризова
$Z_B = H_B - Z$	$Z_B \geq 0$	$Z_B < 0$	$Z_B < 0$	$Z_B < 0$
$Z_{ВД} = H_{ВД} - Z$	$Z_{ВД} \geq 0$	$Z_{ВД} \geq 0$	$Z_{ВД} < 0$	$Z_{ВД} < 0$
$Z_{ВДК} = H_{ВДК} - Z$	$Z_{ВДК} \geq 0$	$Z_{ВДК} \geq 0$	$Z_{ВДК} \geq 0$	$Z_{ВДК} < 0$
Трикомпонентний показник типу фінансової стійкості (S)	(1;1;1)	(0;1;1)	(0;0;1)	(0;0;0)

Джерело: складено автором на підставі [5, с. 111; 54, с. 121]

Якщо проведений аналіз показав, що підприємство є абсолютно стійким, це вказує на повне покриття запасів та витрат власними оборотними коштами. Такий тип на практиці зустрічається дуже рідко і говорить про те, що керівництво компанії не хоче залучати позикові кошти. [53, с. 349].

При нормальній стійкості крім власних оборотних коштів суб'єкт господарювання залучає довгострокові позикові джерела покриття запасів і витрат. Саме цей тип є найкращим для підприємства. Він говорить про те, що підприємство має оптимальну структуру джерел фінансування, що ефективно використовує свої фінансові та виробничі ресурси. При нестійкому стані джерелом покриття витрат є загальна величина джерел. Цей тип фінансового

становища характеризується порушенням платоспроможності, у якому підприємству необхідно залучати додаткові джерела засобів для покриття запасів та витрат [8].

Кризовий фінансовий стан говорить про те, що підприємство знаходиться на межі банкрутства, оскільки ліквідні активи не покривають навіть його короткостроковій заборгованості та прострочених позичок. Для виведення підприємства з кризового фінансового стану основними рекомендаціями можуть стати: по-перше, це оптимізація структури запасів, скорочення обсягу запасів та витрат, по-друге, поповнення джерел їх формування.

4. Аналіз ділової активності та рентабельності. З погляду аналізу під діловою активністю організації розуміється поточна комерційна діяльність, тобто вона характеризує на скільки є ефективною фінансово-господарська діяльність. Показники ділової активності показують швидкість проходження коштів за стадіями кругообігу капіталу. Оцінивши швидкість проходження коштів, ми визначаємо, яку ділову активність має підприємство для вирішення доцільності вкладення коштів у розвиток його виробничих потужностей, розширення його діяльності. Необхідно звернути увагу на те, що до теперішнього часу в економічній літературно нормативні значення для показників оборотності не розроблені, тому в аналізі, як правило, застосовують динамічні порівняння. Прийнято вважати, що прискорення оборотності є позитивною тенденцією [33, с. 140].

Здійснюючи розрахунок коефіцієнтів оборотності окремих показників, у знаменнику формули використовується середня вартість цих показників, а в чисельнику вказується собівартість чи виручка від реалізації. Також, крім розрахунку швидкості обороту, оборотність показників можна виміряти часом обігу або тривалістю одного обороту, яка виражається в днях обороту. Збільшення цього показника свідчить про уповільнення оборотності.

Важливим для оцінки ділової активності є аналіз прибутковості підприємства, оскільки саме рентабельність характеризує прибутковість підприємства та визначають ефективність фінансової, виробничої та

господарської діяльності підприємства.

Головною метою аналізу ділової активності та рентабельності підприємства є оцінка рівня ефективності використання ресурсів [46, с. 358].

Показники оборотності та показники рентабельності виступають у тісному взаємозв'язку між собою. Що стосується уповільнення оборотності необхідно скорочувати витрати, цим підвищуючи рентабельність. Якщо зниження витрат за продукцію неможливе, необхідно збільшувати оборотність шляхом збільшення обсягу продажів.

Результатом аналізу ділової активності та рентабельності є не лише обґрунтована оцінка ефективності використання ресурсів, а й пошук резервів підвищення інтенсивності їх використання, а також розробка основних рекомендацій щодо підвищення оборотності та прибутковості.

Виходячи з цього, можна виділити такі аналітичні процедури проведення аналізу ділової активності та рентабельності [55, с. 370]:

- розрахунок та оцінка показників оборотності;
- розрахунок та оцінка показників рентабельності;
- застосування методу порівняння шляхом дослідження показників динаміки;
- дослідження впливу факторів, що зумовили зміну показників рентабельності та ділової активності;
- узагальнення результатів аналізу, розробка заходів щодо прискорення оборотності та підвищення прибутковості.

Для аналізу ділової активності існує два підходи. Перший підхід включає в себе дослідження динаміки та співвідношення темпів зростання основних абсолютних показників діяльності підприємства. При цьому оцінюється відповідність через оптимальне співвідношення, яке отримало назву «золоте правило економіки підприємства» (формула 1.2) [44, с. 54].

$$T_{\text{чп}} > T_{\text{чд}} > T_{\text{А}} > 100\%, \quad (1.2)$$

де $T_{\text{чп}}$ – темп зростання (зниження) прибутку;

$T_{\text{чд}}$ – темп зростання (зниження) чистого доходу від реалізації;

$T_{\text{А}}$ – темп зростання (зниження) величини активів.

Кожне співвідношення має певний зв'язок, а саме причинно-наслідковий, який наведено у таблиці 1.10.

Таблиця 1.10 – Економічний зміст співвідношень «золотого правила економіки підприємства»

№	Нерівність	Економічний зміст
1	$T_{\text{А}} > 100\%$	Збільшується обсяг використовуваного капіталу, відбувається зростання його економічного та ресурсного потенціалу, розширюються масштаби діяльності.
2	$T_{\text{чд}} > T_{\text{А}}$	Порівняно зі збільшенням розміру використовуваних ресурсів, обсяг реалізації зростає більш високими темпами, тобто ресурси підприємства використовуються більш ефективно, підвищується віддача від кожної грошової одиниці, укладеної у його діяльність.
3	$T_{\text{чп}} > T_{\text{чд}}$	Прибуток зростає випереджувальними темпами, що свідчить про відносно зниження витрат виробництва й обігу як результат дій, спрямованих на оптимізацію технологічного процесу та взаємовідносин із контрагентами.

Джерело: [5, с. 129]

Другий підхід ґрунтується на розрахунку коефіцієнтів оборотності, тобто відносних показників, котрі поділені на дві групи. До першої групи належать коефіцієнти оборотності, а до другої – період оборотності (таблиця 1.11).

Таблиця 1.11 – Відносні показник ділової активності підприємства

Показники	Формули	Характеристика
1	2	3
Коефіцієнт оборотності активів ($K_{\text{Оа}}$)	$\frac{\text{Виручка від реалізації продукції}}{\text{Середньорічна вартість активів за досліджувальний період}}$	Показує швидкість обороту всіх активів підприємства, тобто кількість здійснених ними оборотів за досліджуваний період

Продовження таблиці 1.11

1	2	3
Тривалість одного обороту активів (T_A), дні	$\frac{\text{Кількість днів у періоді}}{K_{0a}}$	Характеризує тривалість одного обороту сукупних активів у днях
Коефіцієнт оборотності необоротних активів ($K_{0на}$)	$\frac{\text{Виручка від реалізації продукції}}{\text{Середньорічна вартість активів за досліджувальний період}}$	Показує швидкість обороту необоротних активів підприємства за аналізований період
Тривалість одного обороту необоротних активів ($T_{НА}$), дні	$\frac{\text{Кількість днів у періоді}}{K_{0на}}$	Характеризує тривалість одного обороту необоротних активів у днях
Коефіцієнт оборотності оборотних активів (K_{0oa})	$\frac{\text{Виручка від реалізації продукції}}{\text{Середньорічна вартість оборотних активів за досліджувальний період}}$	Показує швидкість обороту оборотних активів за аналізований період
Тривалість одного обороту оборотних активів (T_{OA}), дні	$\frac{\text{Кількість днів у періоді}}{K_{0oa}}$	Виражає тривалість обороту мобільних активів за аналізований період, тобто тривалість операційного циклу підприємства
Коефіцієнт оборотності запасів ($K_{0з}$)	$\frac{\text{Виручка від реалізації продукції}}{\text{Середньорічна вартість запасів за досліджувальний період}}$	Відображає швидкість обороту запасів (сировини, матеріалів, НЗВ, готової продукції на складі, товарів)
Тривалість одного обороту запасів (T_3), дні	$\frac{\text{Кількість днів у періоді}}{K_{0з}}$	Показує швидкість перетворення запасів із матеріальної у грошову форму
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості ($K_{0дз}$)	$\frac{\text{Виручка від реалізації продукції}}{\text{Середня вартість дебіторської заборгованості за досліджувальний період}}$	Показує кількість оборотів, здійснених дебіторською заборгованістю за аналізований період
Тривалість одного обороту дебіторської заборгованості ($T_{дз}$), дні	$\frac{\text{Кількість днів у періоді}}{K_{0дз}}$	Характеризує тривалість одного обороту дебіторської заборгованості
Коефіцієнт оборотності власного капіталу ($K_{0вк}$)	$\frac{\text{Виручка від реалізації продукції}}{\text{Середня вартість власного капіталу за досліджувальний період}}$	Відображає активність використання власного капіталу
Тривалість одного обороту власного капіталу ($T_{вк}$), дні	$\frac{\text{Кількість днів у періоді}}{K_{0вк}}$	Характеризує швидкість обороту власного капіталу
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості ($K_{0кз}$)	$\frac{\text{Виручка від реалізації продукції}}{\text{Середня вартість кредиторської заборгованості за досліджувальний період}}$	Показник швидкості обороту кредиторської заборгованості

Продовження таблиці 1.11

1	2	3
Тривалість одного обороту кредиторської заборгованості ($T_{кз}$), дні	$\frac{\text{Кількість днів у періоді}}{K_{окз}}$	Характеризує період часу, за який підприємство покриває термінову заборгованість

Джерело: [5, с. 129, 130, 131]

Рентабельність – один із основних якісних показників ефективності виробництва на підприємстві, що характеризує рівень віддачі витрат та ступінь використання коштів у процесі виробництва та реалізації продукції (робіт, послуг).

Якщо ділова активність підприємства у фінансовій сфері проявляється у швидкості обороту ресурсів, то рентабельність підприємства надає ступінь прибутковості своєї діяльності. Будучи показником ефективності, рентабельність визначається співвідношенням результату та витрат (таблиця 1.12).

Таблиця 1.12 – Показники рентабельності підприємства

Показники	Формули
1	2
Рентабельність активів	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Вартість майна підприємства}}$
Рентабельність сукупного капіталу	$\frac{\text{Прибуток до оподаткування}}{\text{Вартість капіталу підприємства}}$
Рентабельність власного капіталу	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Вартість капіталу підприємства}}$
Валова рентабельність реалізованої продукції	$\frac{\text{Валовий прибуток}}{\text{Виручка від реалізації}}$
Операційна рентабельність реалізованої продукції	$\frac{\text{Операційний прибуток}}{\text{Виручка від реалізації}}$
Чиста рентабельність реалізованої продукції	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Виручка від реалізації}}$
Рентабельність виробництва	$\frac{\text{Прибуток до оподаткування}}{\text{Середньорічна вартість основних засобів + середня вартість ТМЦ}}$

Джерело: [5, с. 140, 141]

5. Аналіз та діагностика банкрутства. Наступним напрямом у аналізі фінансового стану є оцінка ймовірності банкрутства. Методики аналізу та оцінки ймовірності банкрутства організації, являють собою цілу систему фінансового аналізу, спрямовану на виявлення ознак погіршення фінансово-господарської діяльності підприємства.

Банкрутство – це ризик того, що фірма не зможе виконати свої боргові зобов'язання, цей ризик також називається ризик неплатоспроможності. Ризик банкрутства може бути на всіх етапах життєвого циклу підприємства. Його поява – неминучість діяльності керівника, яка обумовлена [60]:

- зменшенням виробництва і реалізації продукції (фактичних показників порівняно з планом);
- негативна динаміка фінансових результатів, стан збитковості;
- збільшення витрат виробничого характеру;
- недостатність ресурсів підприємства, наприклад невеликий грошовий потік або його немає взагалі, неефективне управління активами;
- не оптимальні структури активів і пасивів;
- нестійкий фінансовий стан.

Для прогнозування банкрутства підприємства використовують безліч різних наявних моделей, які широко вивчалися з плином часу. Всі ці моделі мають сильні та слабкі сторони і вибір між ними викликає складності, оскільки більшість моделей характеризуються їх посиленням на конкретну галузь чи певну країну[60].

При проведенні діагностики ймовірності банкрутства, у зарубіжній та вітчизняній практиці, найбільш поширеними є моделі, які ґрунтуються на дискримінантному аналізі (таблиця 1.13).

Серед найбільш поширених моделей зарубіжних науковців є моделі ймовірності банкрутства Е. Альтмана, Р. Таффлера і Г. Тішоу, Г. Спрінгвейта та модель У. Бівера, а серед моделей вітчизняних вчених – О. О. Терещенко, А. В. Матвійчука, R-модель оцінки ризику банкрутства.

Таблиця 1.13 – Моделі діагностики ймовірності банкрутства

№	Автор моделі	Модель та коефіцієнти		Ймовірність банкрутства, значення Z
	Країна походження	Позначення	Розрахунок	
			Рік	
1	2	3	4	5
1	Е. Альтман [67]	Z	$=1,2 \times A + 1,4 \times B + 3,3 \times C + 0,6 \times D + 0,999 \times E$	Z < 1,81 – дуже висока [1,81 – 2,67] – середня [2,67 – 2,99] – невелика Z > 2,99 – дуже низька
		A	робочий капітал/загальна вартість активів	
		B	НП/загальна вартість активів	
	1968 р.	C	операційний прибуток/загальна вартість активів	
	США	D	ринкова вартість акцій/заборгованість	
E		чистий дохід (виручка) від реалізації/загальна вартість активів		
2	P. Ліса [70]	Z	$=0,063 \times A_1 + 0,092 \times B_2 + 0,057 \times C_3 + 0,001 \times D_4$	Критичне значення Z ≤ 0,037
	1972 р.	A	оборотний капітал/загальна вартість активів	
	Великобританія	B	операційний прибуток/загальна вартість активів	
		C	нерозподілений прибуток/загальна вартість активів	
		D	власний капітал/позичковий капітал	
3	P. Таффлер і Г. Тішоу [68]	Z	$=0,53 \times X_1 + 0,13 \times X_2 + 0,18 \times X_3 + 0,16 \times X_4$	Критичне значення Z ≤ 0,2 Z > 0,3 – ймовірність банкрутства дуже низька.
		X ₁	операційний прибуток / короткострокові зобов'язання	
		X ₂	оборотні активи/загальна вартість активів	
	1977р.	X ₃	короткострокові зобов'язання/загальна вартість активів	
Великобританія	X ₄	чистий дохід (виручка) від реалізації/загальна вартість активів		
4	G. Спрінгейт [73]	Z	$=1,03 \times A + 3,07 \times B + 0,66 \times C + 0,4 \times D$	Z < 0,862 – висока Z > 2,45 – мінімальна
	1978 р.	A	робочий капітал/загальна вартість активів	
	США	B	прибуток до сплати податків і відсотків/загальна вартість активів	
		C	прибуток до сплати податків/короткострокові зобов'язання;	
D	обсяг продажів/загальна вартість активів			
5	O. O. Терещенко [52]	Z	$=1,5 \times X_1 + 0,08 \times X_2 + 10 \times X_3 + 5 \times X_4 + 0,3 \times X_5 + 0,1 \times X_6$	Z > 2 – не загрожує; 1 < Z < 2 – рівновага порушена, загрожує 0 < Z < 1 – загроза, якщо не будуть проведені санаційні заходи; Z < 0 – напівбанкрут
	2003р.	X ₁	cash-flow/зобов'язання	
		X ₂	валюта балансу/зобов'язання	
	Україна	X ₃	прибуток/валюта балансу	
		X ₄	прибуток/виручка від реалізації	
		X ₅	виробничі запаси/виручка від реалізації	
X ₆		оборотність основного капіталу (виручка від реалізації/валюта балансу)		

Продовження таблиці 1.13

1	2	3	4	5
6	А. В. Матвійчук [24]	Z	$=0,033 \times X_1 + 0,268 \times X_2 + 0,045 \times X_3 - 0,018 \times X_4 - 0,004 \times X_5 - 0,015 \times X_6 + 0,702 \times X_7$	Z > 1,104 – низька ймовірність банкрутства, стійкий фін. стан Z < 1,104 – загроза фінансової кризи
		X ₁	оборотні активи/необоротні активи	
	2005р.	X ₂	чистий дохід від реалізації/поточні зобов'язання	
	Україна	X ₃	чистий дохід від реалізації/власний капітал	
		X ₄	баланс/чистий дохід від реалізації	
		X ₅	(оборотні активи – поточні зобов'язання)/оборотні активи	
		X ₆	(довгострокові зобов'язання + поточні зобов'язання)/Баланс	
X ₇	власний капітал/(забезпечення наступних витрат і платежів + довгострокові зобов'язання + поточні зобов'язання)			

Джерело:[49, с. 335]

Розглянувши у таблиці 1.13 моделі прогнозування настання стану банкрутства, розроблені українськими та зарубіжними авторами, можна зробити висновок, що всі вони ґрунтуються на порівнянні підсумкового комплексного показника, що враховує питому вагу основних показників фінансової стійкості, з критичним результатом цього показника підприємств-банкрутів.

Однак усі вони мають ряд своїх переваг та недоліків в умовах неоднорідності фінансового стану досліджуваних компаній можуть давати значні відхилення у висновках. З вище сказаного випливає, що жодна з розглянутих методик не може використовуватися як універсальна.

1.3 Умови формування стійкого фінансового стану підприємства

Проблеми, з якими стикаються підприємства у своїй діяльності, у більшості випадків однотипні, тому дуже важливо розробити систему виявлення факторів, що впливають на фінансову стійкість підприємств та

рішень, що дозволять покращити та стабілізувати фінансове становище.

Більша частина авторів навчальних посібників, наукових статей ділять фактори впливу за ознаками, зазначеними на рисунку 1.8.

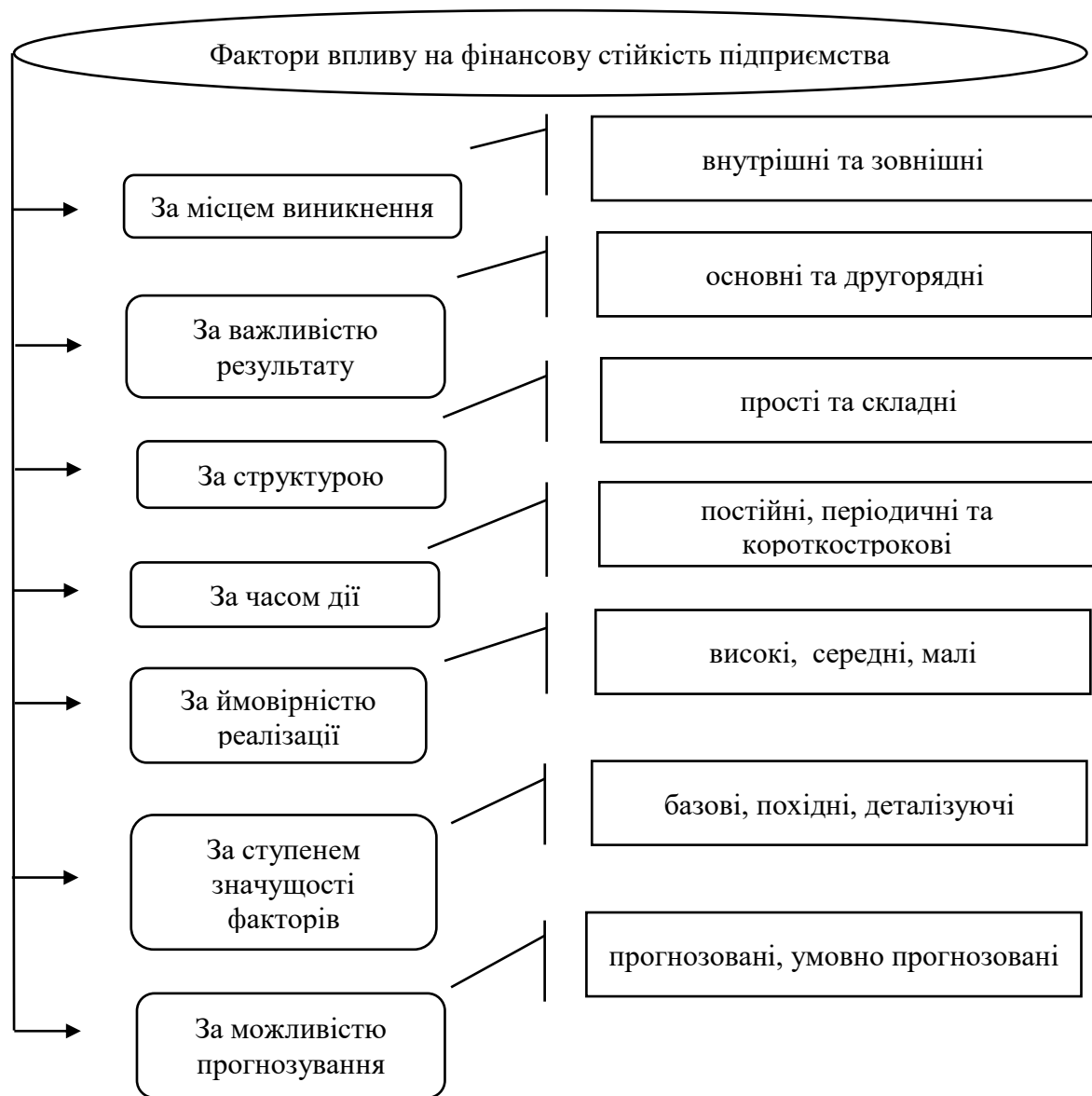

Рисунок 1.8 – Фактори впливу на фінансову стійкість підприємства

Джерело: узагальнено автором за даними [44]

Фінансова стійкість визначається впливом безліччю внутрішніх та зовнішніх факторів, які подано на рисунку 1.9. Коли здійснюємо аналіз, насамперед приділяємо увагу внутрішнім чинникам, які залежать від роботи підприємства, на які підприємство має вплив. Розглянемо внутрішні чинники,

що впливають на фінансову стійкість.

Серед внутрішніх факторів виділяють величину, структуру, динаміку витрат; виробничий потенціал підприємства, фінансовий стан підприємства, його конкурентоспроможність, а також склад та структуру запасів та резервів, розмір статутного капіталу та ін. [22, с. 473].

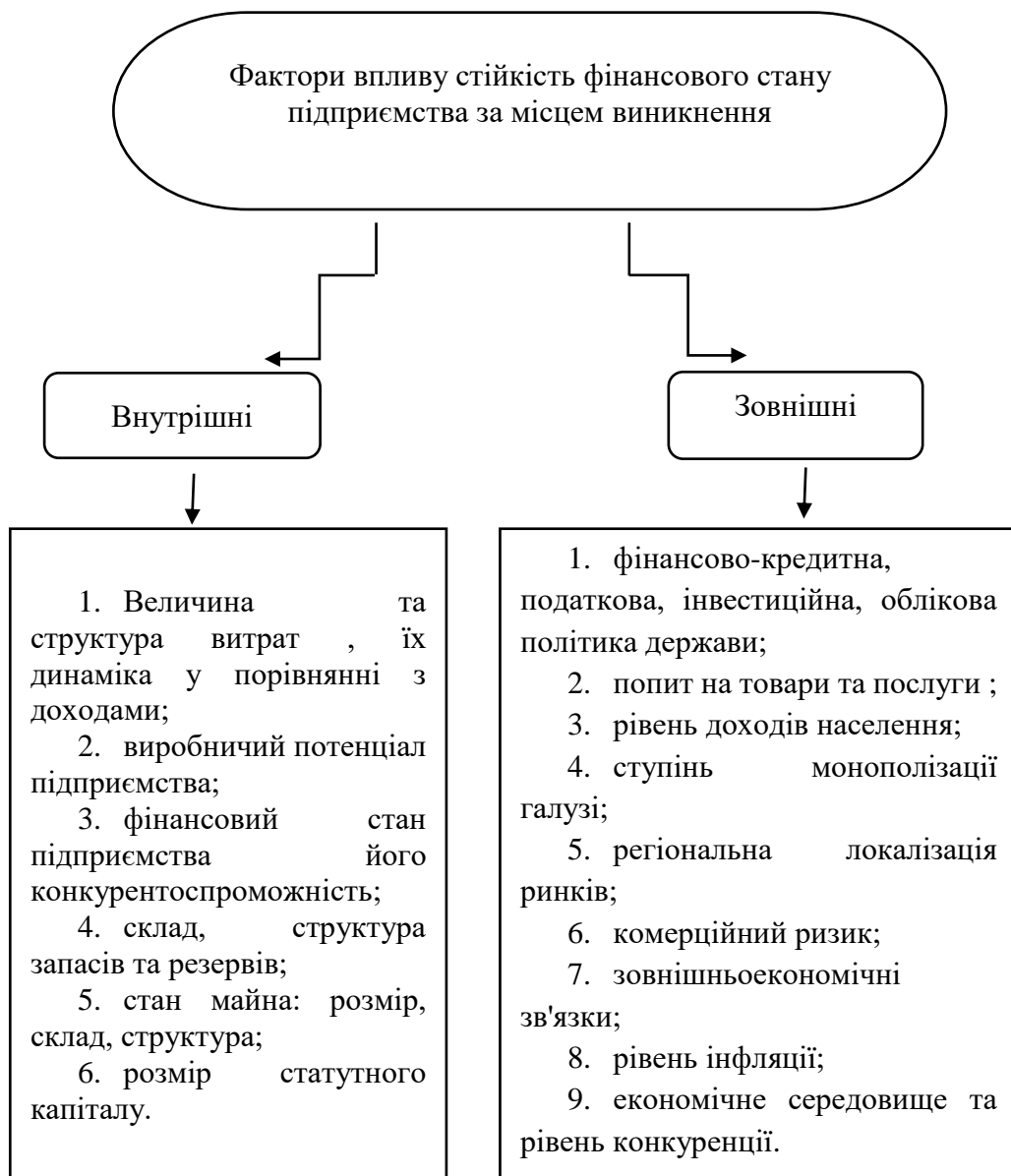

Рисунок 1.9 – Класифікація факторів, що впливають на фінансову стійкість підприємства за місцем виникнення

Джерело: узагальнено автором за даними [22]

Від правильного вибору продукції, яку випускають та її складу, залежить

успішною або невдалою буде підприємницька діяльність. Для цього необхідно не тільки спочатку вирішити, що виготовляти, але й правильно вирішити, як виробляти, тобто яка технологія та яка модель організації виробництва та управління необхідна. Загальна величина, співвідношення витрат постійних зі змінними дуже важливо для стійкості підприємства [64, с. 119].

Витрати на сировину, енергію, товарів та інші, які пропорційні обсягу виробництва, відносяться до змінних, а витрати на придбання та оренду обладнання та приміщень, амортизацію, управління – до постійних та не залежать від нього.

Виробничий потенціал підприємства так само залежить від різних складових, це основні виробничі фонди, персонал, оборотні кошти, техніко-технологічна складова, інформаційна оснащеність.

Ще одним важливим фактором стійкості підприємства, тісно взаємопов'язано з тим, яку продукцію випускає (надає послуги) підприємство та її технологічний процес – це прийнятний склад та структура активів та, відповідно, правильно зроблений вибір щодо стратегії управління ними. Стійкість суб'єкта господарювання залежить від ефективності управління його активами. Необхідно знати, що якщо підприємству скоротити запаси та ліквідні кошти, спрямувати більшу частину капіталу в оборот, то підприємство отримає більше прибутку. Але так само порівняно виростить ризик неплатоспроможності та припинення роботи виробництва через недостатність запасів. Правильність управління діючими активами – це мати на рахунках підприємства потрібну для оперативної діяльності суму ліквідних коштів [4, с. 92].

Підприємство може почувати себе впевненіше, якщо має велику кількість власних фінансових ресурсів, насамперед прибутку. Особливо важлива як загальна маса, так і структура її розподілу, а саме – та частина, яка йде на розширення виробництва.

До зовнішніх відносяться фактори, що знаходяться за межами підприємства і безпосередньо впливають на нього. Зовнішнє середовище, де

працює підприємство, перебуває у постійному русі, внаслідок чого схильне до змін. Його вміння правильно реагувати та самостійно справлятися з цими змінами зовнішнього середовища, вважається однією з позитивних якостей.

До зовнішніх факторів, що впливають на фінансову стійкість, першорядно відносять податкову та фінансово-кредитну політику держави, попит на товари та послуги, рівень доходів населення, ступінь монополізації галузі, регіональна локалізація ринків, комерційний ризик, зовнішньоекономічні зв'язки, рівень інфляції, економічне середовище та рівень конкуренції та ін. Отже, зупинимось докладніше на зовнішніх факторах, що впливають на фінансову стійкість [44, с. 70].

До факторів законодавчого та державного характеру, що впливають на наявні можливості та небезпеки в роботі підприємства, слід виділити [11, с. 83]:

- зміни у податковому законодавстві;
- відносини між бізнесом та Законодавством;
- грошово-кредитна політика;
- державне регулювання.

На здатність підприємства працювати з прибутком безпосередній вплив має стан економіки, стадії розвитку економічного циклу. Рівень досягнення підприємством своїх економічних цілей загалом покаже макроекономічний клімат. Через погані економічні умови знизиться попит на товари, а найбільш сприятливі умови допоможуть забезпечити передумови йому.

Значний вплив на фінансову стійкість має стан, у якому зараз перебуває економіка країни. У період кризи відбувається зменшення реалізації товару від обсягів її виробництва. Знижуються вкладення коштів у товарні запаси, через що ще більше падають продажі. Зменшуються доходи суб'єктів економічної діяльності, скорочуються частково та повністю розміри прибутку. Все це в результаті призводить до зниження ліквідності підприємств, їхньої платоспроможності. У період кризи багато підприємств стають банкрутами [53, с. 128].

Падіння платоспроможного попиту, що відбувається в період кризи, призводить не тільки до зростання неплатежів, але також зростає конкуренція. Конкурентна боротьба також є важливим зовнішнім чинником фінансової стійкості підприємства.

Важливими макроекономічними факторами фінансової стійкості вважається податкова політика, рівень розвитку фінансового ринку та зовнішньоекономічних зв'язків, особливо на неї впливає курс валюти.

Від усієї політичної стабільності залежить економічна та фінансова стійкість підприємства. Цей чинник дуже істотно впливає діяльність підприємств в Україні.

Найбільш глобальним із несприятливих зовнішніх факторів, що послаблює фінансову стійкість підприємств в Україні зараз – це інфляція [51, с. 259].

Ступінь комплексного впливу на стійкість господарюючого суб'єкта залежить не тільки від співвідношення вищевказаних факторів, а й від якості його керуючого персоналу. Найчастіше слабкі показники діяльності підприємства безпосередньо пов'язані з недосвідченістю та некомпетентністю менеджерів, з їх невмінням аналізувати постійні зміни внутрішнього та зовнішнього середовища.

Що стосується зовнішнього середовища, то його особливість полягає в тому, що воно впливає на внутрішнє функціонування суб'єкта господарювання, а також на фінансову стійкість, проте вплинути на зовнішні чинники, вони не можуть, їх основне завдання – адаптуватися до їхнього впливу [51, с. 270].

Деякі автори, а саме М. Д. Білик, О. В. Павловська та Н. М. Притуляк , акцентують увагу на чинниках впливу залежно від ступеня значущості таких чинників (рисунок 1.10).

Фінансова діяльність будь-якого суб'єкта економіки є комплексом взаємопов'язаних процесів, що залежать від численних і різноманітних факторів. В рамках цієї концепції можна розглядати класифікацію факторів, представлену В. П. Божком.

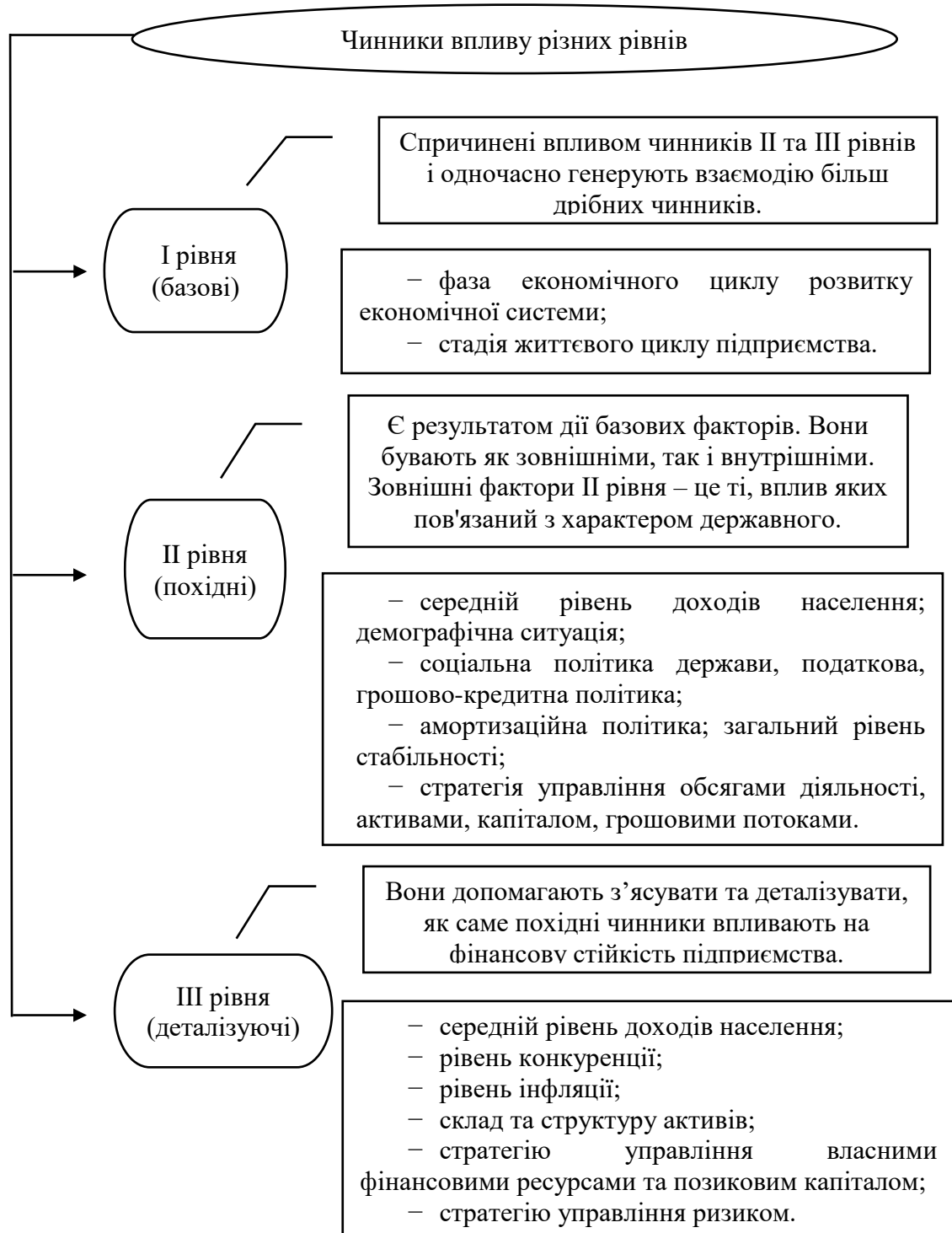

Рисунок 1.10 – Класифікація факторів, що впливають на фінансову стійкість підприємства за ступеня значущості

Джерело: [11; 15; 52]

В класифікації автор показує зовнішні та внутрішні чинники, що впливають на фінансову стійкість підприємств, з точки зору прибутковості та ризику, що за нею стоїть. Наочно це показано на рисунку 1.11.

Рисунок 1.11 – Фактори впливу на фінансову стійкість

Джерело: [48; 54]

Одним із внутрішніх факторів, що належать до прибутковості, автор відносить фінансовий стан підприємства. У цьому контексті він має на увазі достатність капіталу, якість та кількість джерел фінансування господарської діяльності підприємства, широту спектра інвесторів та кредиторів [19].

Але чимало прикладів, коли в досить агресивному економічному середовищі, з високим рівнем конкуренції і зовсім невеликою кількістю ресурсів і джерел фінансування підприємство не тільки зберігало своє існування, а й розвивалося.

Звідси напрашується висновок – що основним чинником, який впливає на розвиток підприємства та його фінансову стійкість є економічно продумана

бізнес-стратегія.

Деякі вчені розкриває проблему фінансової стійкості не з точки зору впливу зовнішніх або внутрішніх факторів, а з точки зору фінансової стійкості комерційної організації як соціально-економічної системи.

І справді, багато менеджерів на підприємстві приймають ті чи інші управлінські рішення, ґрунтуючись на досвіді попередніх років або досвіді більш «дорослих» організацій, що функціонують у тієї ж сфері діяльності. Але не завжди такі рішення призводять до бажаного результату, іноді все відбувається зовсім навпаки: підприємство втрачає прибуток, платоспроможність падає, фінансова стійкість знижується, погіршується кредитоспроможність та інвестиційна привабливість [31, с. 74].

У кожному конкретному випадку причини прийняття менеджером неправильних управлінських рішень відрізняються один від одного, але здебільшого причиною цього виступають такі негативні фактори [68]:

- відсутність фінансової стратегії;
- будь-які ресурсні обмеження;
- ринкова асиметрія;
- «розмита» фінансово-економічна модель організації;
- низька фінансова продуктивність капіталу та ін.

Отже, ми розглянули перераховані фактори, за винятком фінансово-економічної моделі організації.

Принципи фінансово-економічної моделі з погляду стратегічного та фінансового менеджменту наведено на рисунку 1.12.

Також велику роль у збільшенні прибутку компанії та відповідно підвищення її фінансової стійкості грають людські фактори. Наприклад, такі як компетентність персоналу, націленість на результат, нестандартне мислення, вміння домовлятися, вести переговори та ін.

Останньому чиннику хочеться приділити більшої уваги, оскільки практично весь світовий бізнес побудований на переговорах, внаслідок яких сторони приходять до компромісу, угоди, яка так чи інакше їх влаштовує.

Рисунок 1.12 – Принципи фінансово-економічної моделі з погляду стратегічного та фінансового менеджменту [44; 54]

Довгострокове співробітництво забезпечує підприємству стабільний дохід у тривалому періоді, що позитивним чином відбивається на його фінансовій стійкості і дає можливість для подальшого розвитку, розширення, освоєння нових ринків та територій діяльності [61, с. 231].

В українській практиці нерідко домовленості має незаконний характер, коли керівник підприємства, намагаючись скоротити витрати, виплачує «сіру» або «чорну» заробітну плату з метою зменшення податкової бази, або для отримання бажаного об'єкта, ділянки землі, використовує спеціальні «зв'язки» та «інструменти» розв'язання питань («хабар»). Попри те що, що ці дії носять, безсумнівно, кримінальний характер, вводячи підприємство у тіньову економіку це може позначитися підвищення фінансової стійкості, оскільки скорочуються витрати підприємства та збільшується його платоспроможність [16].

Ми розглянули як класичний підхід класифікації чинників, які впливають на фінансову стійкість, так і інші підходи. Ця інформація буде корисна для підтримки стійкості та рівноваги підприємства як зараз, так і в майбутньому.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ДП «ШАХТА ІМЕНІ М. С. СУРГАЯ»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» є однією з перспективних шахт України, яка планує працювати у безбитковому режимі та забезпечити енергетичну незалежність держави. Підприємство утворено з метою створення умов для надійного та ефективного функціонування і розвитку вугільної галузі, забезпечення економічної, енергетичної безпеки держави, залучення інвестицій та отримання прибутку [39].

ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» розташована на території Мір'їнського та Волновахського адміністративних районів в 5 км. від міста Вугледар, Донецької області. Надра шахти знаходяться у центральній частині Південнодонбаського вугленосного району і належать Міністерству енергетики та вугільної промисловості (рис. 2.1) [43, с. 7].

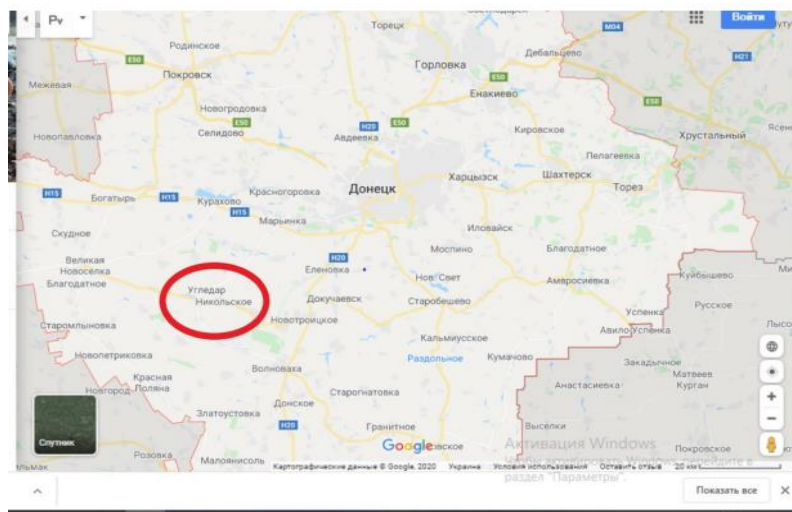

Рисунок 2.1 – Місцезнаходження ДП «Шахта М. С. Сургая»

Джерело[43, с. 8]

Основним напрямком діяльності ДП «Шахта М. С. Сургая» є виробництво високоякісного вугілля марки Г (Г2), яке йде переважно для цілей енергетики та відвантаження на електростанції України. Характеристику підприємства наведено у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Організаційно-економічна характеристика ДП «Шахта ім. М. С. Сургая»

№	Критерій	Характеристика
1	2	3
1.	Рік заснування	1975
2.	Юридична адреса	85670, Донецька обл., Марїнський район, місто Вугледар
3.	ЄДРПОУ	40695853
4.	Державна реєстрація	№ 12551070005000365 від 02.09.2016р.
5.	Реєстр платників ПДВ	Індивідуальний податковий номер: 406958505253 Дата реєстрації: 10.08.2016
6.	Розмір статутного капіталу	49117842,00 грн.
7.	Організаційно-правова форма господарювання	Державне підприємство
8.	Форма власності	Державна власність / власність територіальних громад
9.	Галузева приналежність	галузь – вугільна, основний вид діяльності - Добування кам'яного вугілля
10.	Органи управління юридичної особи	Міністерство енергетики України
11.	Перелік засновників юридичної особи	Міністерство енергетики України (ЄДРПОУ: 37552996; адрес засновника: Україна, 03035, місто Київ, вулиця Митрополита Василя Липківського, будинок 35; розмір внеску до статутного фонду: 49 117 842,00 грн
12.	Власність та дозволи	3 об'єкта нерухомості, 1 земельна ділянка, 19 транспортних засобів, 3 ліцензії.
13.	Розміри підприємства	Середня чисельність персоналу : – 2018 р. – 2434 особи – 2019 р. – 2430 особи – 2020 р. – 2400 осіб
14.	Спеціалізація підприємства	основні види продукції: вугілля марки Г (Г2)
15.	Постійні покупці	Енергетичний ринок, ДП «Вугілля України», ДП «Держвуглепостач»
16.	Наявність дочірніх підприємств та філіалів	Відсутні

Продовження таблиці 2.1

1	2	3
	Постачальники	ТОВ «ТД ЄВРОІМПЕКС» ,ТОВ «БУДІВЕЛЬНА КОМПАНІЯ ЛОТУС», ТОВ «ЕНЕРГОМАШКОМПЛЕКТ», ТОВ «НВО СВІТЛО ШАХТАРЯ», ПП «МАШКРЕПЕЖ-ИМИДЖ», ПП «ГИДРОСТАНДАРТ», ПП «ВЕРСІЯ», ТОВ «ПІВДЕНТРАНСБУД»

Джерело: [48]

ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» – вугледобувне підприємство, яке є юридичною особою. Підприємство засноване на державній власності відповідно до наказу Міністерство енергетики та вугільної промисловості України від 05.02.2016 р. № 54 «Про створення шляхом виділу державного підприємства Шахта ім. М. С. Сургая» та належить до сфери управління Міністерства енергетики та вугільної промисловості України .

Шахта у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами Президента України, КМУ, Наказами Уповноваженого органу управління, нормативно-правовими актами, Статутом, Колективним договором та внутрішніми правилами. Підприємство зареєстроване у Єдиному державному реєстрі підприємств та організацій України. Фінансову звітність (Додаток А) шахта складає за МСФЗ. Підприємство має власну облікову політику, організаційну структуру, відповідно до якої набраний і розподілений персонал підприємства і складений штатний розпис. Також Шахта має власний робочий план рахунків бухгалтерського обліку (Додаток Б).

ДП «Шахта імені М. С. Сургая» веде самостійний баланс, має поточні та вкладні (депозитні) рахунки в установах банків, печатку зі своїм найменуванням та зображенням фірмового знаку, а також знак для товарів і послуг, штампи, фірмові бланки та інші реквізити.

Підприємство несе відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах належного йому майна згідно із чинним законодавством. Підприємство не несе відповідальності за зобов'язаннями держави та Уповноваженого органу

управління. Держава та Уповноважений орган управління не несе відповідальність за зобов'язання Підприємства. Майно підприємства становлять основні фонди, інші необоротні та оборотні активи, вартість яких відображається у самостійному балансі підприємства [29].

Права та обов'язки підприємства наведено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Права та обов'язки ДП «Шахта імені М. С. Сургая»

Права	Обов'язки
<p>1. самостійно планувати свою діяльність, визначати стратегію та основні напрями своєї роботи відповідно до стратегічного плану Підприємства, затвердженого Уповноваженим органом управління;</p> <p>2. реалізовувати свою продукцію, послуги, залишки від виробництва за цінами, що формуються відповідно до умов економічної діяльності, а у випадках, передбачених законодавством, - за фіксованими державними цінами; набувати, випускати та реалізовувати цінні папери відповідно до розвитку законодавства;</p> <p>3. обирати предмет договору, визначати зобов'язання, будь-які інші умови господарських взаємовідносин, що не суперечать законодавству;</p> <p>4. об'єднуватися з іншими суб'єктами господарювання в корпорації, концерни, асоціації та консорціуми в установленому законодавством порядку;</p> <p>5. утворювати філії, представництва, відділення та інші відокремлені підрозділи з можливістю відкриття поточних і розрахункових рахунків та затверджувати положення про них.</p>	<p>1. забезпечувати своєчасну сплату податків та інших відрахувань згідно із законодавством,</p> <p>2. відповідно до державного контракту, державного замовлення, укладених договорів забезпечувати виробництво та поставку продукції і товарів;</p> <p>3. виконувати норми і вимоги щодо охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання і відтворення природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки;</p> <p>4. вести бухгалтерський, оперативний облік і складати фінансову, статистичну та податкову звітність згідно із законодавством;</p> <p>5. додержуватися фінансової дисципліни;</p> <p>6. створювати належні умови для високопродуктивної праці, забезпечувати додержання законодавства про працю, правил та норм охорони праці, техніки безпеки, соціального страхування;</p> <p>7. проводити інвентаризацію належного йому майна для забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку, фінансової звітності статистичної інформації згідно із законодавством;</p> <p>8. додержуватися вимог законодавства про державну таємницю;</p> <p>9. надавати Уповноваженому органу управління фінансову (річну, квартальну) звітність відповідно до чинного законодавства у визначені ним терміни, а також інформацію про фінансово-господарську діяльність Підприємства.</p>

Історія підприємства бере свій початок в 1964 році, коли було розпочато технічне проектування шахти. Воно було виконано інститутом «Донгіпрошахт»

у 1973 році. Будівництво шахти «Південнодонбаська №3» (назва підприємства до 2017 р.) розпочалося з 1974 р. Будівництво велося силами комбінатів Донецькшахтобуд та Донецькшахтобудмонтаж – протягом десяти років її будували бригади робітників ШБУ №2,6,13 – всього 7 комсомольсько-молодіжних бригад. Освоєння проектної потужності здійснювалося в дві черги: перша черга будівництва – 1,2 мільйона тон, друга – 1,5 млн. тон вугілля на рік. У серпні 1985 року було змонтовано першу лаву довжиною 170 метрів, обладнана механізованим комплексом КМ-88 з очисним комбайном 1К-101, і напередодні Дня Шахтаря було видано на-гора перше вугілля. Офіційно шахта здана в експлуатацію 5 листопада 1985 року [43, с. 9].

У 1988р. почав свою роботу санаторій-профілакторій «Гірник», де покращують своє здоров'я шахтарі та їхні родини.

ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» входить до ДП «Донецька вугільна енергетична компанія» (ДВЕК). До структури ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» входить вуглезбагачувальна фабрика та одна шахта – «Шахта ім. М. С. Сургая» з її виробничими підрозділами: видобувні, прохідницькі та допоміжні дільниці, а також комплекс поверхні, який обслуговує та полегшує роботу підземних дільниць [43, с. 9].

Виробничу характеристику підприємства зображено на рисунку 2.2.

Статус гірничодобувного підприємства зобов'язує шахту, крім основного її призначення – добувати вугілля, займатися й проблемами м. Вугледар, житлово-комунальним будівництвом, покращенням медичного обслуговування.

Промислові запаси вугілля станом на 01.01.2019 року склали 131,262 млн. т., станом на 01.01.2020 року становлять 130,778 млн. т.

Станом на початок 2021 року на балансі в існуючих межах нараховується балансових запасів вугілля – 161,481 млн. т., промислових запасів – 130,544 млн. т., в тому числі: на діючих горизонтах – 23,255 млн т. [28, 29].

Глибина ведення очисних робіт – 1006 м., марка вугілля, що видобувається – Г (Г2).

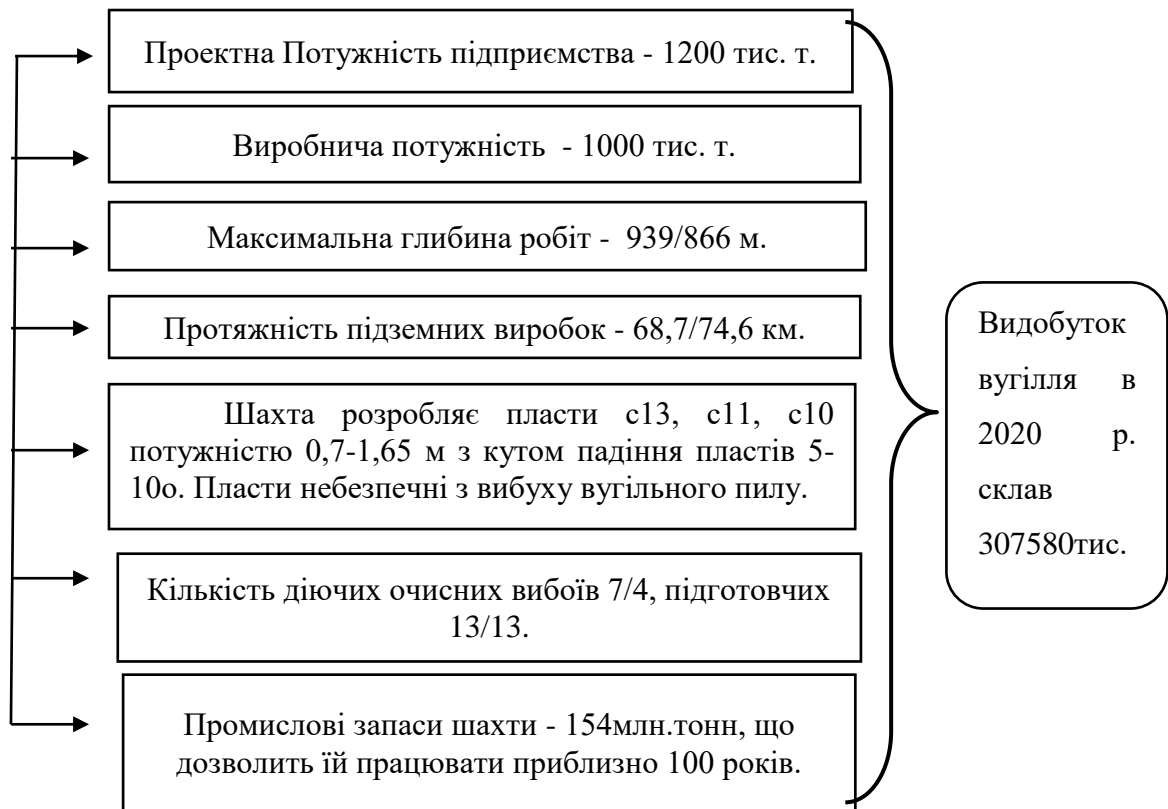

Рисунок 2.2 – Виробнича характеристика ДП «Шахта імені М. С. Сургая» [39]

Види діяльності Шахти за КВЕД зображено на рисунку 2.3.

Рисунок 2.3 – Види діяльності ДП «Шахта імені М. С. Сурая» за КВЕД

Видобуток вугілля ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» за 2018 – початок 2021 року наведено у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3. – Видобуток вугілля ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» за 2018-поч. 2021р.

Рік	Марка	видобуто, тон				зола, %		
		план	факт	"+/-" до плану	% виконання	план	факт	+/- до плану
2018 рік	Г(Г2)	257 000	263 975	6 975	102,7%	43,2	35,5	-7,7
2019 рік		571 000	621 400	50 400	108,8	-	-	-
2020 рік		524 400	307 580	-216 820	58,7%	33,4	31,3	-2,1
01.01-30.04 2021 року		97 600	156 400	58 800	160,2	33,4	27,6	-5,8

Джерело: розроблено автором самостійно

На даний час на шахті в роботі два очисні вибої [32, 39]:

– 1 «біс» східна лава пл.С₁₁, яка обладнана за власні кошти мех. комплексом ЗМКД90 у складі: механічні кріплення ЗКД90 (після капітального ремонту), комбайном 2ГШ68Б (після капітального ремонту) та конвеєром СП326 (к. р.). Введена в роботу у квітні 2020 року з середньодобовим навантаженням 800 т/добу.

– 14 східна лава пл.С₁₁, яка обладнана за власні кошти механічним комплексом ЗМКД90 у складі: механічні кріплення ЗКД90 (після капітального ремонту), комбайном 2ГШ68Б (після капітального ремонту) та конвеєром СП326 (к. р.). Введена в роботу у квітні 2019 року з запасами 472,3 тис. тон та середньодобовим навантаженням 800 тон/добу.

На листопад 2020 року програмою розвитку гірничих робіт було заплановано введення в експлуатацію 15 східної лави пл. С₁₁, обладнаної за рахунок бюджетних коштів секціями механічні кріплення ЗКД-90 (після капітального ремонту) в комплекті з комбайном КДК-500 та конвеєром СП-326, з запасами 1650,0 тис. тон і середньодобовим навантаженням 1000т/добу. Але

лаву ввели в експлуатацію 23 березня 2021 року, замість запланованого листопада 2020 року. У зв'язку з відсутністю фінансування на технічне переоснащення. 15 східна лава пл. С₁₁ обладнана за власні кошти ДП на суму близько 150 млн грн. механічним комплексом ЗМКД90 з 14 східної лави пл. С₁₁ у складі: механічні кріплення ЗКД90 (частково з капітального ремонту), комбайном 2ГШ68Б та конвеєром СП326 [32; 39].

Нова лава сприятиме досягненню фінансової збалансованості шахти, відновленню очисної лінії і дозволить зберегти існуючі робочі місця. За словами заступника голови Донецької ОДА Вадима Філашкіна, введення в дію нової лави дозволить досягти видобутку вугілля марки Г(Г2) в обсязі 800 тонн/добу, і запаси по лаві забезпечать шахтарів стабільною роботою майже на 3 роки [10; 28; 29; 32].

На шахті в роботі знаходяться три лінійні бригади, які працюють на прохідницьких комбайнах КСП-32, одна прохідницька бригада, яка з причин відсутності поставок на шахту вибухових матеріалів для проведення гірничих виробок за допомогою БПР, працює вручну на відбійні молотки. Також є прохідницькі бригади, які проводять конвеєрну та вентиляційну виробки услід за очисним вибоєм 14 східної лави пласта С₁₁ та вентиляційну виробку за очисним вибоєм 1 «біс» східної лави пласта С₁₁. [32; 39].

Продукція ДП «Шахта ім. М.С. Сургая» – вугілля марки Г (Г2) 0-200. Сфера використання вугілля марки Г (12) 0-20 – енергетична промисловість, у тому числі постачання на електростанції, або вироблення коксу для металургійної промисловості, поставки на ЗФ (збагачувальні фабрики) та інше.

Збут вугільної продукції на внутрішньому ринку зображено на рисунку 2.4.

У власності ДП «Шахта імені М. С. Сургая» перебуває:

- об'єкти нерухомості;
- земельна ділянка;
- транспортні засоби.

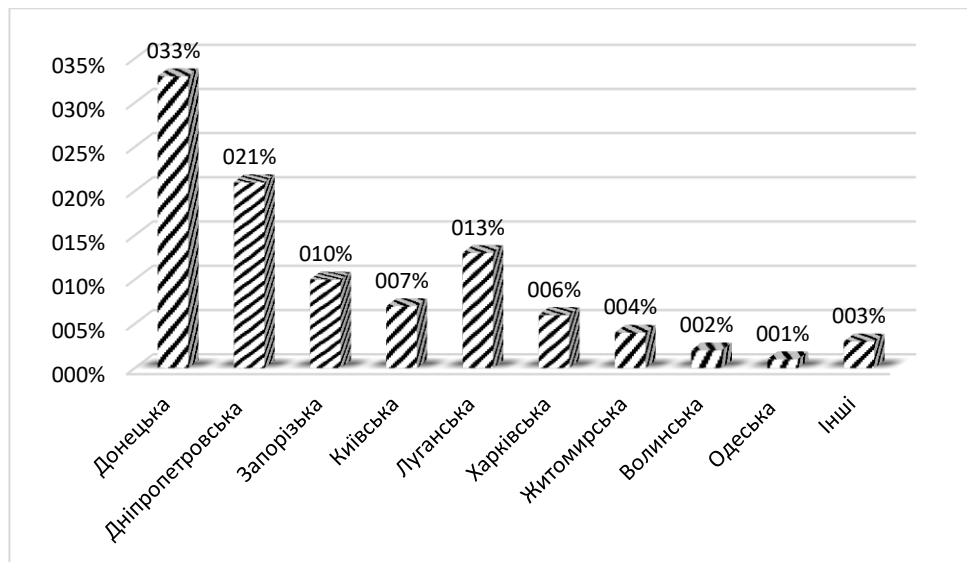

Рисунок 2.4 – Збут ДП «Шахта імені М. С. Сургая»
на внутрішньому ринку за 2020 рік [29]

ДП «Шахта імені М. С. Сурая» станом на 01.04.2021 р. має податковий борг у сумі 239 647 611 грн. Більш детально інформацію про податковий борг зображено на рисунку 2.5.

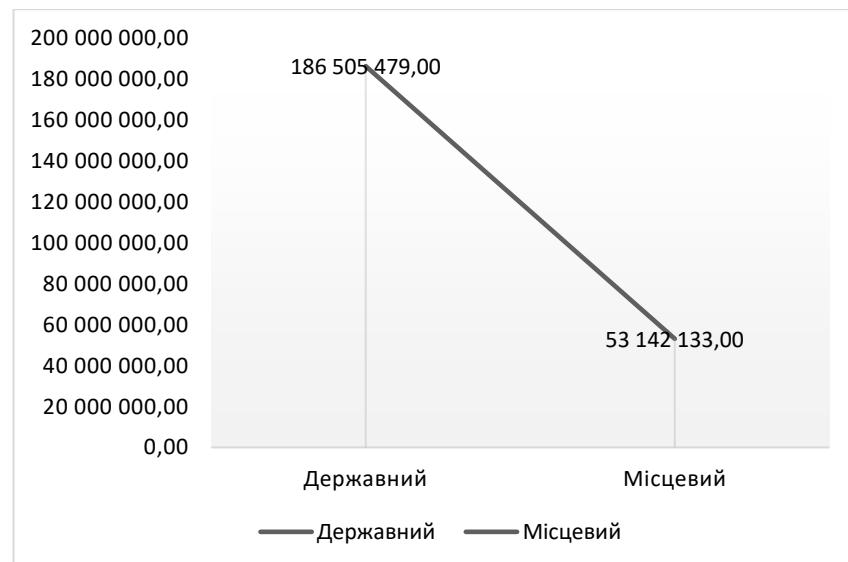

Рисунок 2.5 – Податковий борг ДП «Шахтою імені М. С. Сургая» [48]

Перелік об'єктів нерухомості, які перебувають у власності підприємства станом на вересень 2021 року, наведено у таблиці 2.6.

Таблиця 2.4 – Об'єкти нерухомості ДП «Шахта імені М. С. Сургая»

№	Об'єкт	Адреса
1	Невизначене майно	
2	Нерухомість	Донецька обл., Мангушський р-н (Першотравневий р-н), смт. Ялта, вулиця Нахімова, будинок 43
3	Нерухомість	Донецька обл., Мангушський р-н (Першотравневий р-н), смт. Ялта, вулиця Нахімова, будинок 23А

Джерело:[48]

Земельні ділянки шахти наведено у таблиці 2.6.

Таблиця 2.5 – Земельні ділянки, які перебувають у власності ДП «Шахта імені М. С. Сургая»

Об'єкт	Кадастровий номер	Місце розташування	Форма власності	Цільове призначення
Земельна ділянка	14148000 00:02:000: 0001	ДОНЕЦЬКА ОБЛАСТЬ / ВУГЛЕДАР	Державна власність	11.01 Для розміщення та експлуатації основних, підсобних і допоміжних будівель та споруд підприємствами, що пов'язані з користуванням надрами

Джерело:[48]

Перелік транспортних засобів, які перебувають у власності гірничодобувного підприємства ДП «Шахта імені М. С. Сургая» станом на вересень 2021 року, наведено у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Транспортні засоби ДП «Шахта імені М. С. Сургая» станом на 01.09.2021 рік

Марка	Модель	Рік випуску	Колір	Тип авто	Тип кузова
1	2	2	3	5	6
ЛАЗ	42022	1995	білий	автобус	автобус
МАЗ	54323	1993	бежевий	вантажний	сідловий тягач
ЗИЛ	131	1990	зелений	вантажний	бортовий
КРАЗ	6510	1997	жовтий	вантажний	самоскид
ГАЗ	33021	1996	білий	вантажний	бортовий малотонажний
ЗИЛ-ММЗ	4505	1991	синій	вантажний	самоскид
ЗИЛ-ММЗ	4505	1991	синій	вантажний	самоскид

Продовження таблиці 2.6

МАЗ	9397	1993	зелений	напівпричіп	н/пр-бортовий
ЗАЗ-DAEWOO	LANOS	2001	синій	легковий	седан
МАЗ	5551	1993	оранжевий	вантажний	самоскид
ЗАЗ-DAEWOO	LANOS	2001	сірий	легковий	седан
ГАЗ	3307	1993	синій	вантажний	самоскид
IKARUS	25093	1993	червоний	автобус	автобус
ВАЗ	21099	2002	червоний	легковий	седан
КРАЗ	6510	2004	зелений	вантажний	самоскид
ЛАЗ	4207 JL	2004	бежевий	автобус	автобус
ЛАЗ	695T	2000	білий	автобус	автобус
ВАЗ	21093	2002	сірий	легковий	хетчбек
ЛИАЗ	5256	1991	білий	автобус	автобус

Джерело :[48]

Також підприємство має ліцензії та дозволи , які наведено у таблиці 2.7 станом на 01.09.2021 р.

Станом на червень 2021 р. ДП «Шахта імені М. С. Сургая» має 126 відкритих виконавчих проваджень.

Таблиця 2.7 – Ліцензії та дозволи ДП «Шахта імені М. С. Сургая» станом на 01.09.2021 р.

Серія та номер	Термін дії та Стан	Вид діяльності	Орган ліцензування та видачі дозволу
053804142 02000377	з 12.03.2020 до 12.03.2025 Дійсна	Зберігання пального (виключно для потреб власного споживання чи промислової переробки)	Державна податкова служба України
0531.17.14	з 10.08.2017 до 10.08.2022 Діюча	Посудини, що працюють під тиском понад 0,05 МПа.	Територіальне управління Держгірпромнагляду по Донецької області
0532.17.14	з 10.08.2017 до 10.08.2022 Діюча	Зварювальні, газополум'яні, наплавні роботи., Газонебезпечні роботи та роботи у вибухопожежонебезпечних зонах.	Територіальне управління Держгірпромнагляду по Донецької області

Джерело:[48]

Виконавчі провадження, які було відкрито протягом 2018-2021рр. наведено у таблиці 2.8.

Таблиця 2.8 – Відкриті виконавчі провадження ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» протягом 2018-2021 років

Дата відкриття	Статус	Номер ВП	Стан ВП на АСВП	Запис на ЄРБ	Категорія стягнення
21.04.2021	Боржник	65241354	Відкрито	Наявний	стягнення заборгованості із заробітної плати та інших платежів, пов'язаних з трудовими відносинами
03.03.2021	Боржник	64696660	Відкрито	Наявний	стягнення коштів
03.03.2021	Боржник	64696803	Відкрито	Наявний	стягнення коштів
09.02.2021	Боржник	64426547	Відкрито	Наявний	стягнення коштів
09.02.2021	Боржник	64427012	Відкрито	Наявний	стягнення коштів
05.02.2021	Боржник	64365450	Відкрито	Наявний	стягнення коштів
20.01.2021	Боржник	64206330	Відкрито	Наявний	стягнення коштів
20.01.2021	Боржник	64207295	Відкрито	Наявний	стягнення коштів
20.01.2021	Боржник	64206983	Відкрито	Наявний	стягнення коштів
12.01.2021	Стягувач	64096771	Відкрито	Наявний	стягнення коштів
09.01.2021	Боржник	64069304	Відкрито	Наявний	стягнення коштів
04.01.2021	Боржник	64031957	Відкрито	Наявний	стягнення коштів
04.01.2021	Боржник	64033122	Відкрито	Наявний	стягнення коштів
04.01.2021	Боржник	64033052	Відкрито	Наявний	стягнення коштів
04.01.2021	Боржник	64030422	Відкрито	Наявний	стягнення коштів
04.12.2020	Боржник	63813362	Відкрито	Наявний	стягнення коштів
02.12.2020	Боржник	63786983	Відкрито	Наявний	стягнення коштів
17.11.2020	Боржник	63647282	Відкрито	Наявний	стягнення коштів
30.10.2020	Боржник	63453072	Відкрито	Наявний	стягнення коштів
09.09.2020	Боржник	62984591	Відкрито	Наявний	стягнення коштів
03.09.2020	Боржник	62951187	Відкрито	Наявний	стягнення коштів
03.09.2020	Боржник	62950826	Відкрито	Наявний	стягнення коштів
12.08.2020	Боржник	62790262	Відкрито	Наявний	стягнення коштів
15.07.2020	Боржник	62449699	Відкрито	Наявний	стягнення коштів
17.06.2020	Боржник	62359064	Відкрито	Наявний	стягнення коштів
20.02.2020	Боржник	61036055	Відкрито	Наявний	стягнення коштів
14.02.2020	Боржник	61287042	Відкрито	Наявний	стягнення коштів
12.12.2019	Боржник	60760315	Відкрито	Наявний	стягнення коштів
16.05.2018	Боржник	56412299	Відкрито	Наявний	стягнення коштів
23.03.2018	Боржник	56043554	Відкрито	Наявний	стягнення коштів
21.02.2018	Боржник	55708622	Відкрито	Наявний	стягнення коштів
21.02.2018	Боржник	55849850	Відкрито	Наявний	стягнення коштів
04.01.2018	Боржник	55473868	Відкрито	Наявний	стягнення коштів

Джерело :[48]

В останній час на підприємстві дуже часто змінювались керівники. Керівники підприємства з 2016 по 2021 рік наведено у таблиці 2.9.

Таблиця 2.9 – Керівники ДП «Шахта імені М. С. Сургая» протягом 2016–2021 років

№	ПІБ	Почав працювати	Закінчив працювати
1	Стародубцев Сергій Володимирович	10.12.2020	X
2	Мовчан Віктор Олександрович	21.12.2017	10.12.2020
3	Сівцов Сергій Валентинович	26.09.2016	21.12.2017
4	Стародубцев Сергій Володимирович	02.08.2016	26.09.2016

Джерело :[48]

На шахті застосовується журнально-ордерна форма бухгалтерського обліку з елементами комп'ютерної обробки. У господарстві використовується програма 1С: «Підприємство». У разі складання та зберігання первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку на машинних носіях інформації, забезпечується виготовлення копій на паперових носіях. Програма відрегульована і налагоджена відповідно до спеціалізації господарства, причому відрегульовано як синтетичний облік, так і аналітичний [12].

Організаційна структура шахти відноситься до лінійно-функціонального типу з елементами штабного. На шахті ведеться централізована форма організації обліку. На підприємстві сформована централізована бухгалтерія, в якій передбачений наступний штат працівників [12]:

- головний бухгалтер;
- заступник головного бухгалтера;
- бухгалтер матеріального відділу;
- бухгалтер по оплаті праці;
- бухгалтер розрахункового відділу;
- бухгалтер автогаража;
- касир.

Кожний бухгалтер даного підприємства, в залежності від категорії, керується посадовою інструкцією бухгалтера. Підприємство має графік

документообігу (Додаток В).

Майже всі документи складаються на різних ділянках підприємства і після передаються в бухгалтерію для перевірки і обробки. Бухгалтер кожного відділу перевіряє відповідні документи. Документи за поточний місяць у міру їх надходження заносяться в комп'ютер, де формуються по ним реєстри звітності [12].

Конкурентна перевага шахти – це значні запаси вугільної продукції, марка вугілля, наявна інфраструктура, професійний менеджмент, забезпечений державою стабільний попит на вугільну продукцію та, у разі отримання необхідного фінансування, шахта зможе відносно швидко освоїти виробничі потужності [32; 39].

Воєнні дії та кризовий стан в країні зумовили на ДП «Шахта імені М. С. Сургая» ряд проблем, а саме:

- проблеми економічного розвитку;
- зменшення видобутку вугілля та виробництва вугільного концентрату;
- відсутність фінансових та інвестиційних ресурсів, які необхідні для технічного переоснащення шахт;
- зміна стратегічних напрямів розвитку вугледобувної галузі, а саме реорганізація вугледобувних підприємств;
- неефективне використання трудового потенціалу (низький рівень технічної оснащеності праці через досить значний рівень зносу основних засобів та низький коефіцієнт оновлення основних засобів);
- демотивація до високої продуктивності праці;
- виробничі ризики;
- заборгованість заробітної плати;
- несприятливі та небезпечні умови праці, наслідком яких є травматизм та професійні захворювання;
- послаблення профспілкового руху.

Основну проблемну питання розвитку наведено у таблиці 2.11.

Тяжкі соціальні наслідки спричинили на підприємстві масове звільнення

працівників.

Таблиця 2.11 – Основна проблема розвитку ДП «Шахта імені М. С. Сургая» на початок 2021 року.

№ з/п	Проблемне питання	Обґрунтування актуальності проблемного питання	Шляхи вирішення
1	Недостатня ефективність, дотаційність видобутку вугілля	Відсутність фінансування для придбання високопродуктивного очисного та прохідницького обладнання нового технічного рівня не дозволяє підприємству самостійно оновити основні засоби, вирішити екологічні та соціальні проблеми	Виконання запланованого обсягу видобутку та реалізації вугільної продукції, своєчасне введення в роботу нових очисних вибоїв, що дозволить підвищити ефективність роботи шахти

Джерело : [32; 39].

Завдання ДП «Шахта імені М. С. Сургая» на 2021 року [32; 39]:

- забезпечити виконання завдань з видобутку вугілля та проведення підготовчих виробок;
- збільшити обсяг реалізації вугільної продукції;
- підвищити безпеку праці на підприємстві.

2.2 Аналіз ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства

У сучасних умовах господарювання платоспроможність та ліквідність підприємства займають важливе положення, оскільки спрямовані на планомірне забезпечення коштами виробничу діяльність підприємства, своєчасне виконання зобов'язань перед кредиторами і постачальниками, поліпшення ефективності використання власних і позикових коштів, а також

оптимізації структури капіталу в цілому.

Низькі показники платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості свідчать про неефективну фінансово-господарської діяльності.

Під платоспроможністю розуміється можливість підприємства вчасно сплачувати свої борги. Це основний показник стабільності її фінансового стану. Іноді замість поняття «платоспроможність» кажуть, і це в цілому правильно, про ліквідності, тобто можливості тих чи інших об'єктів, складових актив балансу, бути проданими. У вузькому значенні платоспроможність - це наявність у підприємства грошових коштів та їх еквівалентів, достатніх для розрахунків за кредиторською заборгованістю, що вимагає погашення найближчим часом .

Для поглибленої оцінки ліквідності та платоспроможності ДП «Шахта імені М. С. Сургая» проведемо аналіз ліквідності балансу підприємства, щоб визначити, чи достатньо у нього коштів для покриття заборгованості, адже саме від ступеня ліквідності балансу залежить платоспроможність підприємства. Для цього порівнюємо кошти по активу, згрупованих за ступенем їх ліквідності і розташованих в порядку зменшення ліквідності, із зобов'язаннями по пасиву, згрупованих за термінами їх погашення і розташовані в порядку зростання термінів погашення.

У таблиці 2.12 представлені групи активів і пасивів балансу за період 2018-2020 рр.

Таблиця 2.12 – Аналіз ліквідності балансу ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» станом на 2018-2020 р.

Актив	Сума, тис. грн			Пасив	Сума, тис. грн		
	2018рік	2019рік	2020 рік		2018 рік	2019 рік	2020 рік
A1	1	7456	4013	П1	1033876	1150318	1225058
A2	76963	164643	77184	П2	101965	396822	385868
A3	127376	234838	197222	П3	86310	21807	19322
A4	601524	790565	761019	П4	416287	371445	590810
Баланс	805864	1197502	1039438	Баланс	1638438	1940392	2221058

Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо виконуються усі необхідні співвідношення. Отже, для більш детального аналізу визначимо співвідношення показників ліквідності у таблиці 2.13.

Таблиця 2.13 – Співвідношення показників ліквідності ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» протягом 2018-2020 р.

Умова абсолютно ліквідного підприємства	Роки		
	2018	2019	2020
$A1 \geq П1$	$A1 \leq П1$	$A1 \leq П1$	$A1 \leq П1$
$A2 \geq П2$	$A2 \leq П2$	$A2 \leq П2$	$A2 \leq П2$
$A3 \geq П3$	$A3 \geq П3$	$A3 \geq П3$	$A3 \geq П3$
$A4 \leq П4$	$A4 \geq П4$	$A4 \geq П4$	$A4 \geq П4$

Співвідношення показників ліквідності у таблиці 2.13 , показує, що баланс ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» протягом 2018-2020 р. не відповідає критеріям ліквідності, тобто баланс є неліквідним у зв'язку з нестачею високоліквідних та швидколіквідних активів, а також надлишком важколіквідних активів . Розрахуємо суму надлишку та нестачі активів для покриття зобов'язань у таблиці 2.14.

Таблиця 2.14 – Розрахунок надлишку/нестачі активів ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» протягом 2018-2020 р. для покриття зобов'язань

Група активів	Надлишок, нестача		
	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Нестача високоліквідних активів	-1033875	-1142862	-1221045
Нестача швидколіквідних активів	-25002	-232179	-308684
Надлишок повільноліквідних активів	+41066	+213031	+177900
Надлишок важколіквідних активів	+185237	+419120	+170209
Баланс	-832574	-742890	-1181620

Отже, спираючись на дані таблиці 2.13 та 2.14, можна зробити висновок, що сума високоліквідних та швидколіквідних активів менше, ніж сума короткострокових зобов'язань.

Порушення умов першої нерівності вказує на те, що баланс гірничодобувного підприємства не є абсолютно ліквідним. Протягом 2018-

2020р. різниця між активами та пасивами даної групи досить велика: 1033875 тис. грн., 1142862 тис. грн. та 1221045 тис. грн. Рівень покриття зобов'язань у склав у 2019 році – 0,65%, а у 2020 році – 0,33%.

Друга умова нерівності також не виконується. Нестача швидколіквідних активів для покриття короткострокових зобов'язань склала: на кінець 2018 року – 25002 тис. грн., на кінець 2019 року – 232179 тис. грн. , на кінець 2020 року – 170209 тис .грн. У 2018 році рівень покриття зобов'язань склав 75,48%, у 2019 році – значно зменшився та склав 41,49% , а у 2020 році – усього 20%.

Повільноліквідні активи покривають довгострокові зобов'язання ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» протягом періоду, який досліджується. .

Порушення четвертої умови нерівності ($A4 \leq P4$) свідчить про відсутність у підприємстві власних оборотних коштів, а також вказує на те, що підприємство не є фінансово стійким. У даному випадку можна говорити про неліквідність балансу.

Дані з показників з таблиці 2.14 відобразимо на рисунку 2..

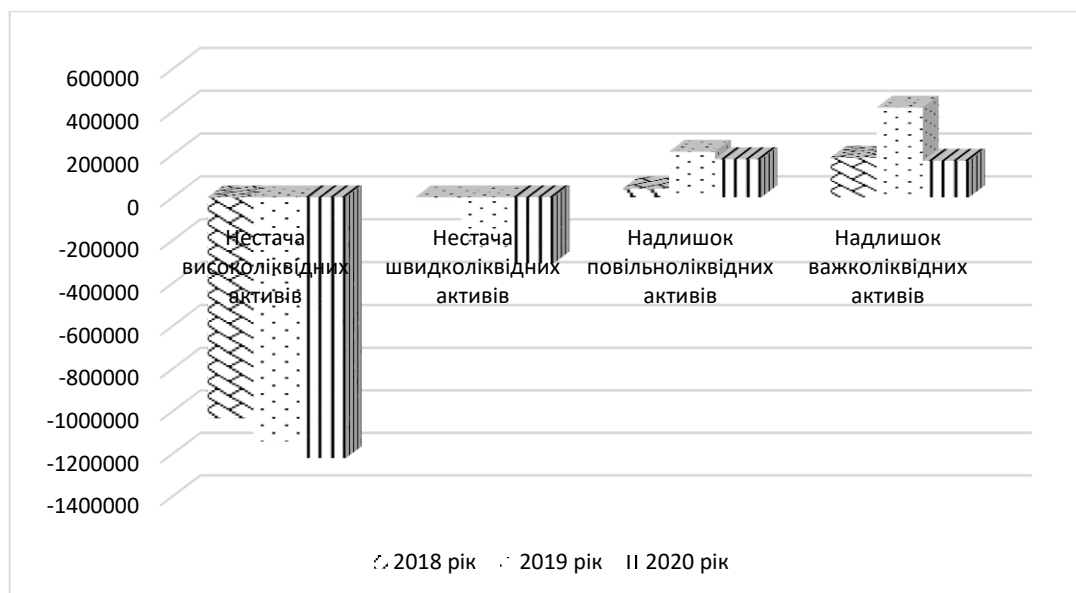

Рисунок 2.6 – Показники надлишку/нестачі активів ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» протягом 2018-2020 р. для покриття зобов'язань

Для більш детального аналізу необхідно скористатися коефіцієнтами, для

визначення ступеня платоспроможності та ліквідності.

Під платоспроможністю розуміється можливість готівковими коштами погасити його платіжні зобов'язання.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує частку короткострокової заборгованості, яку підприємство може погасити найближчим часом за рахунок найбільш ліквідних активів.

Коефіцієнт швидкої ліквідності показує, яка кількість короткострокової поточної заборгованості буде погашено, у разі якщо підприємство буде знаходитися в критичному положенні, при цьому будуть використані лише високоліквідні активи, а матеріальні запаси не враховуються.

Значення коефіцієнта поточної ліквідності показує, скільки грошових одиниць оборотних активів припадає на кожну грошову одиницю короткострокових зобов'язань. [19, с. 97].

Розрахунок показників ліквідності балансу ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» станом на 2018-2020 роки тис. грн наведено у таблиці 2.15.

Таблиця 2.15 – Показники ліквідності балансу ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» станом на 2018-2020 роки тис. грн

№ з/п	Показники	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Абсолютне відхилення (+/-)	
					2019 р. / 2018 р.	2020р. / 2019р.
1	К. абсолютної ліквідності	0,0000009	0,00482	0,00249	+0,00482	-0,00233
2	К. швидкої ліквідності	0,11	0,16	0,05	+0,05	-0,11
3	К. поточної (загальної) ліквідності	0,18	0,26	0,17	+0,08	-0,09

З 2018 по 2020 рр. коефіцієнт абсолютної ліквідності значно менше нормативного значення. Даний коефіцієнт показує, що на кінець 2020 р. підприємство здатне при необхідності погасити негайно 0,249% своїх короткострокових зобов'язань за рахунок грошових коштів та грошових еквівалентів підприємства.

Коефіцієнт швидкої ліквідності також зменшився з 0,11 у 2018 р до 0,05 у 2020 р, та все ще знаходиться нижче нормативного значення, отже, підприємство не зможе погасити короткострокові зобов'язання в разі його критичного становища. З 2018 по 2020 рр. значення коефіцієнта поточної ліквідності менше нормативу.

Дана тенденція свідчить про те, що на підприємстві недостатньо оборотних коштів, які могли б використовуватися для погашення заборгованості за допомогою наявних грошових коштів. Підприємство не в змозі сплачувати свої поточні платежі, які необхідні для нормального функціонування.

Розрахунок показників ліквідності з таблиці 2.15 відобразимо на рисунку 2.7.

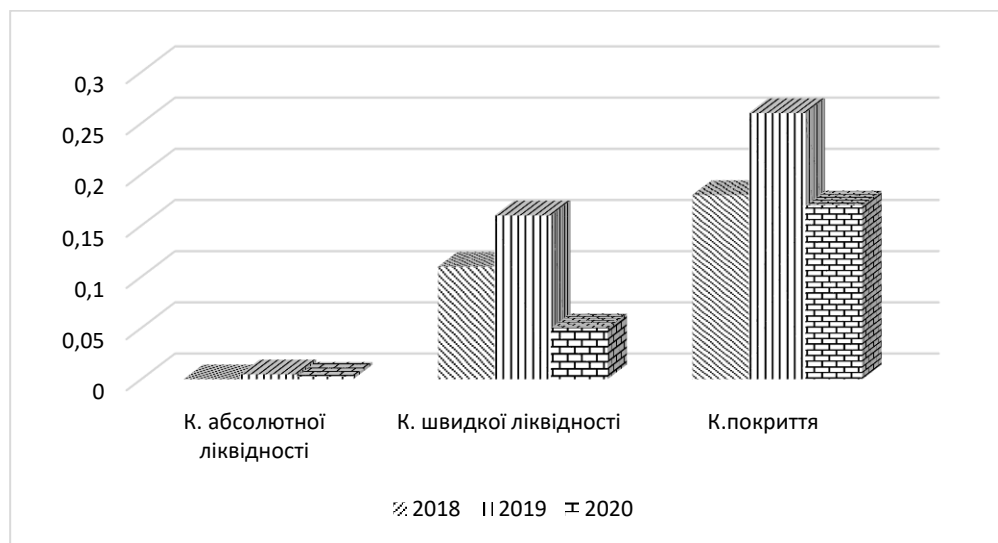

Рисунок 2.7 – Показники ліквідності балансу ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» станом на 2018-2020 роки тис. грн

Таким чином, виходячи з даних малюнка 2.7, можна сказати, що в цілому на підприємстві ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» спостерігається зниження в динаміці показників ліквідності та платоспроможності в період з 2018 по 2020 рік. Це підтверджує те, що підприємство неефективно веде роботу по підвищенню ліквідності і платоспроможності, володіє високим фінансовим

ризиком, не має перспективних платіжних можливостей.

Головною складовою фінансової стабільності підприємства є його фінансова стійкість, так як саме вона служить запорукою виживання і характеризує основу міцного положення компанії. Аналіз фінансової стійкості організації показує [27, с. 123]:

- наскільки ефективно підприємство управляло своїми фінансовими ресурсами протягом звітного періоду для зростання прибутку, капіталу та розвитку своєї діяльності;

- покращення його платоспроможності та ліквідності, тобто здатності покривати свої боргові зобов'язання і при цьому збільшувати свої виробничі потужності.

Фінансова стійкість характеризується платоспроможністю у часі, інакше кажучи, підприємство повинно мати можливість погашати свої зобов'язання в будь-який момент з дотриманням оптимального співвідношення власних і позикових коштів, сприяти ефективному функціонуванню підприємства у цілому.

Фінансова стійкість відображає стабільне перевищення доходів над витратами, раціональне використання грошових коштів буде позитивно впливати на процес виробництва і реалізації продукції. Для ефективного управління співвідношенням власного і позикового капіталу підприємству необхідно знати свої граничні межі зміни джерел коштів, для погашення боргів і покриття вкладення коштів в матеріальні запаси, розвиток виробництва і поліпшення використання основних засобів, які ведуть до поліпшення фінансової стійкості та фінансово-господарської діяльності компанії [53, с. 252].

Співвідношення вартості запасів і джерел їх формування (власних і позикових коштів) є одним з головних чинників фінансової стійкості. Інакше кажучи, фінансова стійкість ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» характеризується забезпеченістю запасів власними і позиковими джерелами коштів.

Для проведення аналізу фінансової стійкості підприємства розрахуємо у

таблиці 2.16 такі показники, як надлишок або нестачу коштів для формування запасів та затрат, а також визначимо та проаналізуємо тип фінансової стійкості ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» за 2018-2020 р.

Таблиця 2.16 – Аналіз типу фінансової стійкості ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» за 2018-2020 р., тис. грн.

№ з/п	Показники	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Абсолютне відхилення	
					+/-	
					2019 від 2018	2019 від 2018
1	Власні оборотні кошти	-185237	-419120	-170209	-233883	248911
2	Довгострокові кредити банків	-	-	-	-	-
3	Короткострокові кредити банків	-	-	-	-	-
4	Запаси і поточні біологічні активи	78258	161886	192979	83628	31093
5	Наявність власних та довгострокових джерел покриття запасів	-185237	-419120	-170209	-233883	248911
6	Загальна сума основних джерел покриття запасів,	-185237	-419120	-170209	-233883	248911
7	Надлишок, нестача власних оборотних коштів для покриття запасів	-263495	-581006	-363188	-317511	217818
8	Надлишок, нестача власних оборотних коштів та довгострокових зобов'язань для покриття запасів,	-263495	-581006	-363188	-317511	217818
9	Надлишок, нестача основних джерел для покриття запасів	-263495	-581006	-363188	-317511	217818
10	К. забезпеч. Запасів	-2,367	-2,589	-0,882	-0,222	1,707
11	Надлишок (+) або нестача (-) коштів на 1 грн. запасів	-3,367	-3,589	-1,882	-0,22198	1,70697
Показники типу фінансової стійкості						
12	Тривимірний показник (S)	0.0.0	0.0.0	0.0.0	X	X
13	Тип фінансової стійкості(S)	Кризовий фінансовий стан	Кризовий фінансовий стан	Кризовий фінансовий стан	X	X

Проведений аналіз показав, що ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» протягом 2018-2020 років перебуває у кризовому стані, що вказує на ймовірність банкрутства підприємства. ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» не може розраховуватися за своїми зобов'язаннями. З даних таблиці 3.4. видно, що протягом 2018-2020 років:

– власних оборотних коштів було недостатньо для того, щоб повністю профінансувати запаси.

– відсутність зобов'язань, що призвело до неможливості покриття нестачі власних оборотних коштів задля фінансування потреби підприємства у запасах.

Кризовий стан підприємства призводить до втрати фінансової рівноваги в довгостроковій перспективі. Щоб якнайшвидше вийти з кризового стану, необхідно: по-перше, керівництву розібратися в причинах, які привели підприємство до цього стану, по-друге, провести ряд дій, направлених на вихід підприємства з кризового стану.

Для більшої наочності результати з «табл. 3.4» зображені графічно на рисунку 2.8.

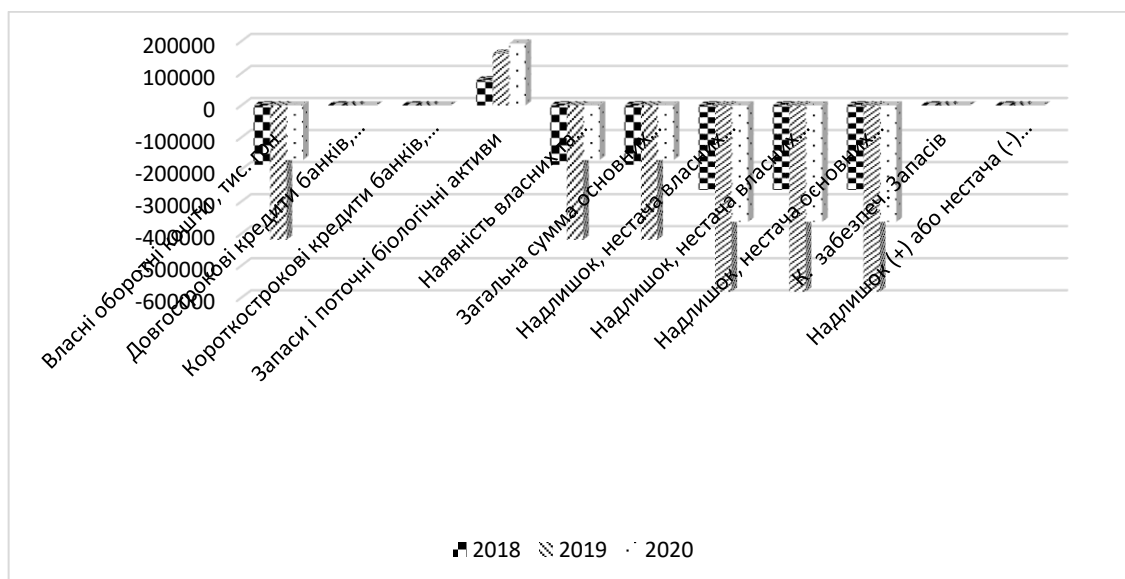

Рисунок 2.8 – Аналіз типу фінансової стійкості ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» за 2018-2020 р

Для більш детальної оцінки фінансової стійкості ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» проведемо розрахунок відносних показників та проаналізуємо їх у динаміці, порівняємо з нормативними значеннями. Дані представлені в таблиці 2.17.

Таблиця 2.17 – Показники фінансової стійкості ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» за 2018-2020 р

Показники	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Абсолютне Відхилення +/-		Т пр. (%)	
				2019 / 2018	2019 / 2018	2019 / 2018	2019 / 2018
1	2	3	4	5	6	7	8
Валюта балансу	805864	1197502	1039438	+391638	-158064	+48,6	-13,2
ВК, тис. грн.	416287	371445	590810	-44842	+219365	10,8	59,1
Довгострокові зоб-ня та забезпечення	86310	21807	19322	-64503	-2485	-74,7	-11,4
Поточні зобов'язання та забезпечення	1135841	1547140	1610926	+411299	63786	36,2	4,12
Оборотні активи, тис. грн.	204340	406937	278419	+202597	-128518	99,2	-31,6
Необоротні активи	601524	790565	761019	+189041	-29546	31,4	-3,7
Позиковий капітал	1222151	1568947	1630248	346796	61301	28,4	3,9
К. автономії	0,517	0,310	0,568	-0,206	+0,258	X	X
К. фінансової залежності	1,52	1,31	1,57	-0,21	+0,26	X	X
К. фінансового левериджу	2,94	4,22	2,76	+1,29	-1,46	X	X
К. фінансової стійкості	0,624	0,328	0,587	-0,295	+0,259	X	X
К. манев-реності ВК	-0,44	-1,13	-0,29	-0,68	+0,84	X	X
К. забезпечення власними оборотними коштами	-2,37	-2,59	-0,88	-0,22	+1,71	X	X
К. довгострокових зобов'язань та забезпечень	0,07	0,014	0,012	-0,06	-0,002	X	X

Продовження таблиці 2.17

1	2	3	4	5	6	7	8
К. довгострокових залучення позикових коштів	0,17	0,06	0,03	-0,12	-0,02	X	X

Наведемо результати розрахунків даних коефіцієнтів графічно на рисунку 2.9.

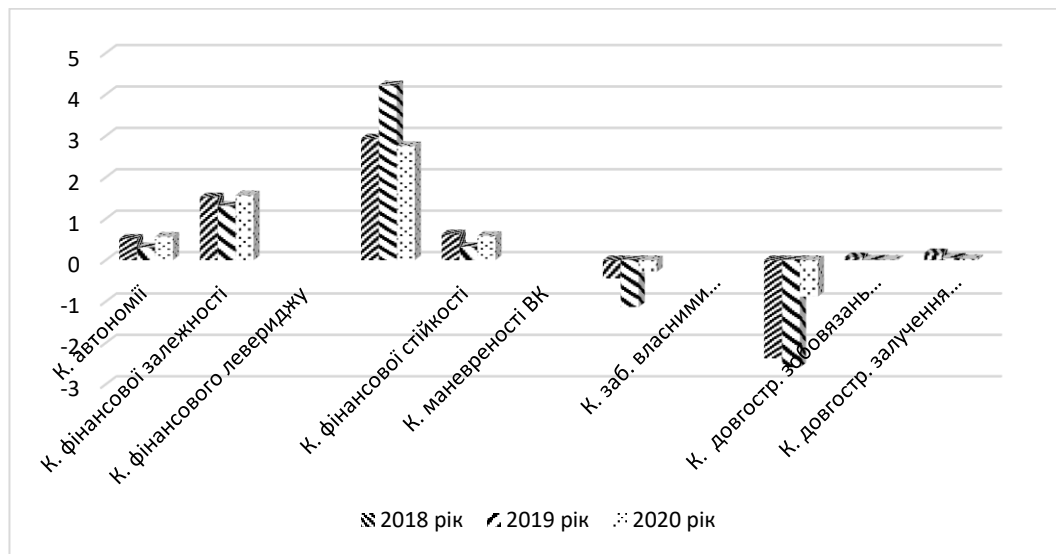

Рисунок 2.9 – Показники фінансової стійкості ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» за 2018-2020 р

Результати виконаних розрахунків у таблиці 2.17 свідчать про низький рівень фінансової стійкості підприємства за показниками структури джерел формування капіталу. Так, значення коефіцієнта фінансової автономії вказує на те, що підприємство не може всі свої зобов'язання та забезпечення покрити за рахунок власних джерел фінансування, тобто підприємство є залежним від зовнішніх кредиторів.

Коефіцієнт фінансової залежності характеризує структуру джерел фінансування з позиції його залежності від зовнішніх джерел фінансування. У 2019 році, у порівнянні з 2018 роком, відбулось зменшення частки позикових

коштів у фінансуванні підприємства з 1,52% до 1,31% (на 0,21%). Але у 2020 році збільшилась частка позикових коштів у фінансуванні підприємства на 0,26%, тобто відбулось зниження рівня фінансової стійкості.

Виходячи з аналізу ми бачимо, що у період з 2018 по 2020 р. значення фінансового левериджу трішки скоротилось, що говорить про поліпшення позикового потенціалу, зниження фінансового ризику і вдосконалення фінансового стану підприємства.

Для підтримки достатнього рівня фінансової стійкості на 1 грн власних коштів має припадати не більше за 1 грн позикового капіталу. У 2018 році на 1 грн ВК припадало 294 коп. позикового капіталу, у 2019 р. – 422 коп., у 2020 р. – 276 коп. Тобто має місце високий рівень ризику для підприємства та його кредиторів і, відповідно, зниження фінансової стійкості.

Коефіцієнт фінансової стійкості говорить про те, що на підприємстві існує певний ризик втрати платоспроможності та присутній ризик банкрутства. Підприємство не має можливостей фінансового забезпечення виробничої та інших видів діяльності, проведення розрахунків з кредиторами. Про це свідчить коефіцієнт маневреності ВК, який протягом 2018-2020 р. має від'ємне значення. Також на підприємстві не достатньо власних оборотних коштів для формування запасів підприємства. Про це свідчить коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами, який протягом 2018-2020 р. має від'ємне значення.

Таким чином, проаналізувавши абсолютні та відносні показники фінансової стійкості ДП «Шахта ім. М. С. Сургая», фінансовий стан у 2018-2020 рр. можна охарактеризувати, як нестійкий.

2.3 Аналіз ефективності діяльності підприємства

У сучасних умовах найбільш актуальними стають питання управління майном підприємства. Основним завданням оцінки майнового стану

підприємства є підвищення ефективності його використання і, таким чином, забезпечення зростання доходів за рахунок оптимального співвідношення кількості і якості майна [58, с. 24].

У ході функціонування організації величина активів та пасивів, їх структура піддаються постійних змін.

За допомогою вертикального та горизонтального аналізу бухгалтерської звітності можна отримати найбільш загальне уявлення про динаміку змін у структурі майна підприємства.

Для аналізу майнового стану складається скорочений аналітичний баланс. Актив скороченого аналітичного балансу ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» за 2018-2020 роки наведено у таблиці 2.18.

Отже, дані таблиці 2.18 свідчать, що у 2019 році, у порівнянні з 2018 роком на перший погляд присутня позитивна динаміка майнового стану ДП з погляду загальної інформації активу балансу, а саме – збільшення загальної вартісної оцінки активів на 391638 тис. грн., що свідчить про нарощування майнового потенціалу підприємства, його фінансової ваги на ринку.

Таблиця 2.18 – Актив скороченого аналітичного балансу ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» за 2018-2020 р.

Показники	Роки			Абсолютне відхилення (+/-)		Темп Приросту (%)	
	2018	2019	2020	2019 від 2018	2020 від 2019	2019 від 2018	2020 від 2019
1	2	3	4	5	6	7	8
Майно (активи) – всього	805864	1197502	1039438	+391638	-158064	48,60	-13,20
1.Необоротні активи	601524	790565	761019	+189041	-29546	31,43	-3,74
в тому числі основні засоби	431363	734455	698527	+303092	-35928	70,26	-4,89
2.Оборотні активи	204340	406937	278419	+202597	-128518	99,15	-31,58
– запаси	78258	161886	192979	+83628	+31093	106,86	19,21
–дебіторська заборгованість	76963	164643	77184	+87680	-87459	113,92	-53,12

Продовження таблиці 2.18

1	2	3	4	5	6	7	8
– грошові кошти і поточні фінансові інвестиції	1	7456	4013	+7455	-7456	745500	-100,00
– витрати майбутніх періодів	46801	-	-	-46801	-	-	-
– інші оборотні активи	2317	72952	4243	+70635	-72952	3048,55	-100,00

Збільшення валюти балансу вказує, як правило, на зміцнення економічного потенціалу підприємства, зростання його виробничих можливостей. На це вплинуло збільшення вартості :

- основні засобів на 303092 тис. грн або на 70,26 %;
- нематеріальних активів на 91 тис. грн.;
- запасів на 83628 тис. грн, а це майже 107%.;
- грошей та їх еквівалентів на 7455 тис. грн.

Врахувавши вплив інфляційного чинника, ми робимо висновок, що відбулося зростання реальної вартості оцінки активів, а не балансової . Про це свідчить перевищення темпу приросту майна (48,6 %) макроекономічного показника рівня інфляції (4,1 % у 2019 році). У результаті відбулося зростання реальної вартісної оцінки активів на 42,17 % ($1,48 \div 1,041 \times 100 - 100 = +42,17$ %).

Перевищення темпу приросту оборотних активів у 2019 році над темпом приросту необоротних активів на 67,72%, зумовлює зростання частки оборотних активів у майні. Така динаміка забезпечує зменшення ризику компенсації авансованого капіталу та підвищення його віддачі за рахунок прискорення оборотності активів.

У 2020 році відбулося зменшення загальної вартісної оцінки активів у порівнянні з 2020 роком на 158064 тис. грн., а це становить 13,2%, за рахунок зменшення вартості ОЗ майже на 5% або 35928,0 тис. грн., нематеріальних активів на 6000,0 тис. грн., грошових коштів та їх еквівалентів на 3443 тис. грн. Макроекономічний показник рівня інфляції за 2020 рік склав 5%.

Отже, можна сказати що у 2020 році, у порівнянні з 2018, відбулося зниження майнового потенціалу підприємства, його фінансової ваги на ринку. Зменшення валюти балансу вказує на погіршення економічного потенціалу підприємства, зменшення його виробничих можливостей. Для більшої наочності результати з таблиці 2.18 про актив балансу зображені графічно на рисунку 2.10.

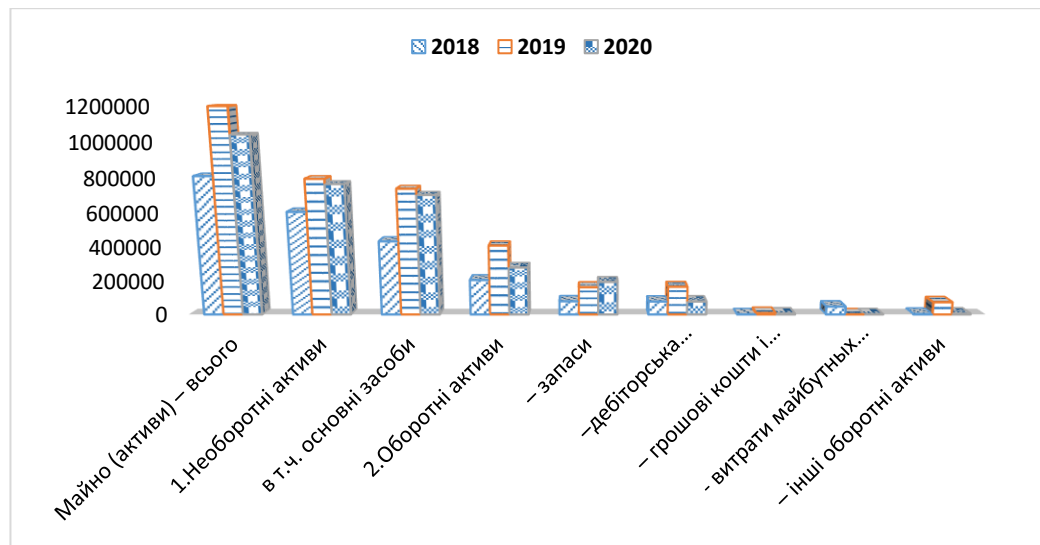

Рисунок 2.10 – Актив баланс ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» за 2018-2020 р.

Пасив скороченого аналітичного балансу ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» за 2018-2020 роки наведено у таблиці 2.19.

Таблиця 2.19 – Пасив скороченого аналітичного балансу ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» за 2018-2020 р.

Показники	Роки			Абсолютне відхилення (+/-)		Темп приросту (%)	
	2018	2019	2020	2019 від 2018	2020 від 2019	2019 від 2018	2020 від 2019
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Джерела формування капіталу – всього	805864	1197502	1039438	+391638	-158064	48,60	-13,20

Продовження таблиці 2.19

1	2	3	4	5	6	7	8
– Власний капітал	416287	371445	590810	-44842	+219365	-10,77	59,06
–Зареєстрований капітал	49118	49118	49118	0	0	0,00	0,00
– Капітал у дооцінках	203863	-	-	-203863	-	-	-
– Непокритий збиток	-672241	-420563	-639928	+251678	-219365	-37,44	52,16
2. Довгострокові зобов'язання та забезпечення	86310	21807	19322	-64503	-2485	-74,73	-11,4
– Відстрочені податкові зобов'язання	170	-	-	-170	-	-	-
–Довгострокові кредити банків	-	-	-	-	-	-	-
– Інші довгострокові зобов'язання	19139	10692	8207	-8447	-2485	-44,14	-23,24
3. Поточні зобов'язання забезпечення	1135841	1547140	1610926	+411299	+63786	36,21	4,12
–Короткострокові кредити банків	-	-	-	-	-	-	-
– Поточна кредиторська заборгованість	1033876	1150318	1225058	+116442	+74740	11,26	6,50
– Інші поточні зобов'язання	69168	269801	251773	+200633	-18028	290,07	-6,68

В оцінюванні фінансового стану підприємства за інформацією пасиву балансу ми можемо сказати, що у 2019 році, у порівнянні з 2018 роком, величина ВК зменшився на 10,77% та зменшилась його частка у джерелах формування капіталу на 20,7% (у 2018 р. – 51,7%, у 2019 р. – 31%), а зобов'язання і забезпечення також вирости на 346796 тис. грн., що вказує на зниження рівня фінансової стійкості Шахти. Але у 2020 році величина ВК збільшилась на 59%, що вказує, на перший погляд, на підвищення рівня фінансової стійкості підприємства.

Така динаміка складових пасиву балансу зумовила підвищення частки ВК в джерелах формування капіталу з 31,0 до 56,8 % (на 25,8 в. п.). При цьому

власний капітал зріс на 219365,0 тис. грн , а зобов'язання і забезпечення також виросли на 61301,0 тис. грн (3,96%).

У складі ВК зареєстрований (пайовий) капітал протягом 2018-2020р. залишався незмінним – 49118 тис. грн, змінювалась лише його частка у джерелах формування, а саме: 2018р. – 6,07%, 2019р. – 4,10%, 2020р. – 4,73%.

У розділі I пасиву балансу міститься сума за «негативними» статтями пасиву: непокриті збитки. У 2019 році підприємство зазнало збитків на 251678,0 тис. грн. більше ніж у 2018 році. У 2020 році підприємство понесло збитків на 219365,0 тис. грн. менше ніж у 2019р.

Збільшилась залежність підприємства від зобов'язань і забезпечень у 2019 році на 28,4%, а у 2020 році – на 3,09% .

Поточна кредиторська заборгованість у 2019 році збільшилась на 116442,0 тис. грн. або 11,26%, а у 2020 році – збільшилась на 74740,0 тис. грн, або 6,5 %. Частка поточної кредиторської заборгованості у джерелах формування капіталу дуже велика, а саме: 2018р. – 128,3%, 2019р. – 96,06%, 2020р. – 117,86%. Це свідчить про досить складний стан розрахунків підприємства з кредиторами.

Водночас на підприємстві залишається нерівновага між сумами поточної дебіторської та поточної кредиторської заборгованості. Зокрема, за даними таблиці 2.19 поточна кредиторська заборгованість перевищувала поточну дебіторську заборгованість на кінець 2018 року у 13,4 разів, на кінець 2019 року це співвідношення зменшилося до 7 разів, а на кінець 2020 року збільшилась в 15,9 разів.

Отже, шляхи зміцнення майнового стану підприємства пов'язані насамперед з удосконаленням управління дебіторською та кредиторською заборгованістю.

Для більшої наочності результати з таблиці 2.19 зображені графічно на рисунку 2.11.

Додатково проаналізуємо у таблиці 2.20 за системою структурних показників структуру майна ДП «Шахта ім. М. С. Сургая».

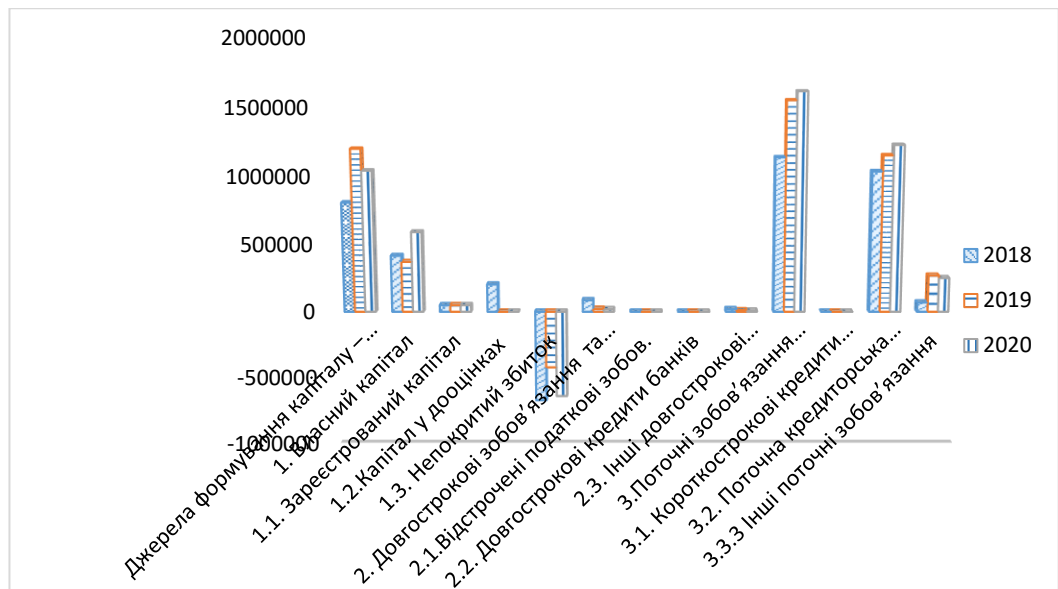

Рисунок 2.11 – Пасиву балансу ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» за 2018-2020 р.

Позитивними характеристиками майнового стану ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» (таблиця 2.20) :

– збільшення частки основних засобів у майні з 53,53 у 2018 р. до 67,20 % у 2020 р.;

– зменшення частки поточної дебіторської заборгованості у майні та оборотних активах протягом 2018 – 2020 рр., оскільки знижується відволікання коштів з обороту підприємства.: у майні на 2,12%, а в оборотних активах – 9,4%.

Таблиця 2.20 – Показники структури майна ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» за 2018-2020 р., %

Показник	Роки			Відхилення (+,-)	
	2018	2019	2020	2019 від 2018	2020 від 2019
1	2	3	4	5	6
Частка :					
необоротних активів у майні	74,64	66,02	73,21	-8,63	7,20
оборотних активів у майні	25,36	33,98	26,79	8,63	-7,20
основних засобів у майні	53,53	61,33	67,20	7,80	5,87
основних засобів у необоротних активах	71,71	92,90	91,79	21,19	-1,11
запасів у майні	9,71	13,52	18,57	3,81	5,05
запасів в оборотних активах	38,30	39,78	69,31	1,48	29,53

Продовження таблиці 2.20

1	2	3	4	5	6
готової продукції і товарів у майні	0,61	0,01	0,01	-0,60	0,00
готової продукції і товарів в оборотних активах	2,39	0,03	0,05	-2,36	0,02
поточної дебіторської заборгованості в майні	9,55	13,75	7,43	4,20	-6,32
поточної дебіторської заборгованості в оборотних активах	37,66	40,46	27,72	2,79	-12,74
грошей і поточних фінансових інвестицій у майні	0,00	0,62	0,39	0,62	-0,24
грошей і поточних фінансових інвестицій в оборотних активах	0,00	1,83	1,44	1,83	-0,39

Для більшої наочності результати з таблиці 2.20 зображені графічно на рисунку 2.12.

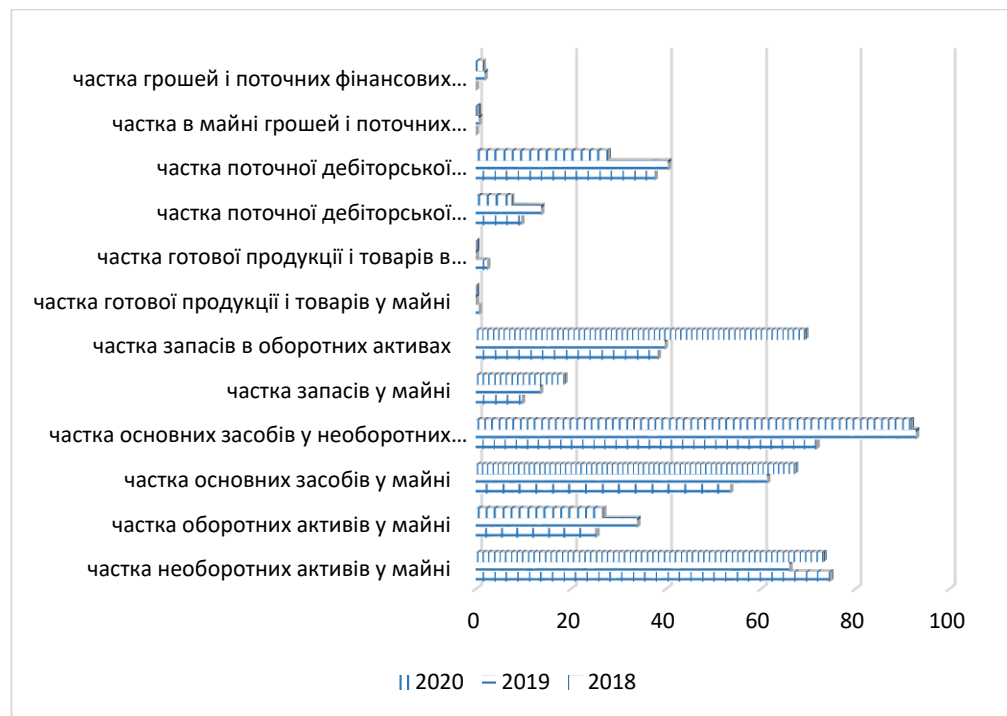

Рисунок 2.12 – Показники структури майна ДП «Шахта ім. М. С. Сургая, %

З балансу підприємства мм бачимо, що частка необоротних активів більше порівняно з оборотними. Оборотні (поточні) активи мають більшу ліквідністю в порівнянні з необоротних і додають підприємству фінансової

гнучкості. А це значить, що чим вище в балансі частка необоротних активів, тим складніше компанії платити по рахунках, залучати короткострокові позики і отримувати відстрочку по оплаті платежів.

Однак спостерігається позитивна тенденція: в структурі активів частка необоротних активів зменшується: з 74,64% у 2018 р. до 73,21% у 2020 р.

Наступним етапом аналізу буде аналіз капіталу ДП «Шахта ім. М. С. Сургая».

У таблиці 2.21 проаналізуємо за системою структурних показників структуру капіталу ДП «Шахта ім. М. С. Сургая».

Таблиця 2.21 – Показники структури капіталу ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» за 2018-2020 р., %

Показник	Роки			Відхилення (+,-)	
	2018	2019	2020	2019 від 2018	2020 від 2019
Частка :					
власного капіталу в джерелах формування капіталу	51,66	31,02	56,84	-20,64	25,82
зобов'язань і забезпечень у джерелах формування капіталу	151,66	131,02	156,84	-20,64	25,82
довгострокових зобов'язань і забезпечень у джерелах формування капіталу	10,71	1,82	1,86	-8,89	0,04
довгострокових зобов'язань і забезпечень у зобов'язаннях і забезпеченнях	7,06	1,39	1,19	-5,67	-0,20
поточних зобов'язань і забезпечень у джерелах формування капіталу	140,95	129,20	154,98	-11,75	25,78
поточних зобов'язань і забезпечень у зобов'язаннях і забезпеченнях	92,94	98,61	98,81	5,67	0,20
поточної кредиторської заборгованості в джерелах формування капіталу	128,29	96,06	117,86	-32,23	21,80
поточної кредиторської заборгованості в зобов'язаннях і забезпеченнях	84,59	73,32	75,15	-11,28	1,83
поточної кредиторської заборгованості в поточних зобов'язаннях і забезпеченнях	91,02	74,35	76,05	-16,67	1,70

Для більшої наочності результати з таблиці 2.21 зображені графічно на рисунку 2.13.

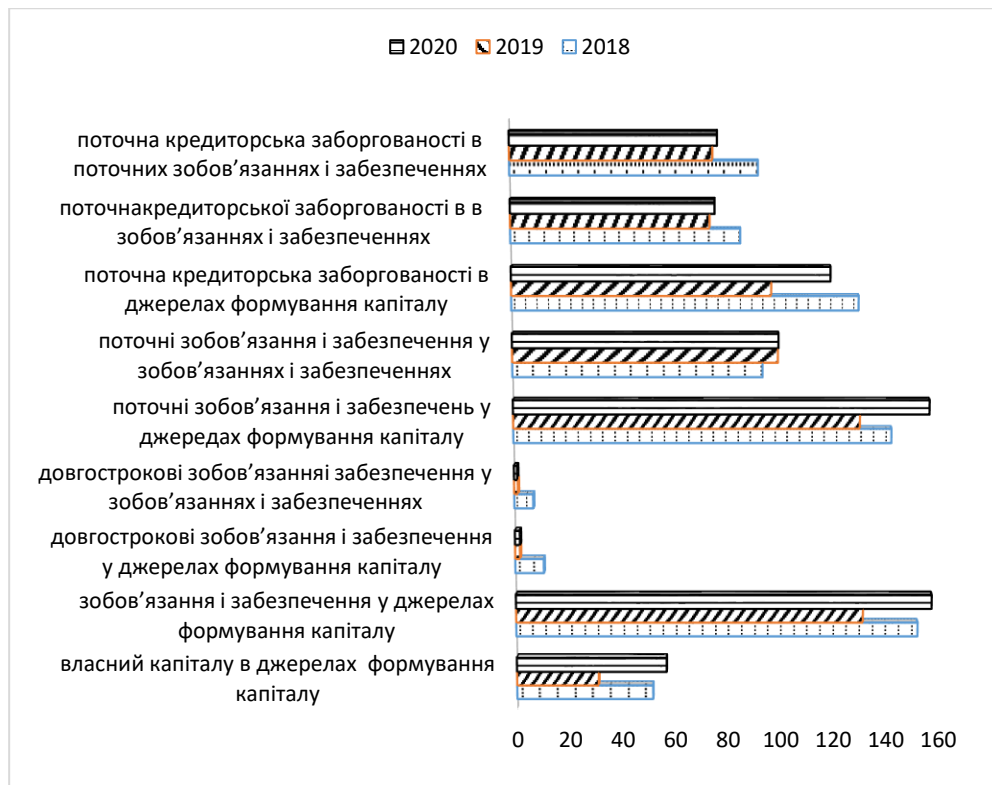

Рис. 2.13 – Показники структури капіталу ДП «Шахта ім. М. С. Сургая», %

Отже, за даними таблиці 2.21 позитивними характеристиками структури пасивів є:

– збільшення частки власного капіталу у джерелах формування з 51,66% у 2018 р. до 56,84 у 2020 р.;

– зниження частки довгострокових зобов'язань та забезпечень як у джерелах формування капіталу (з 10,71% у 2018 р. до 1,86% у 2020 р.), так і у зобов'язаннях та забезпеченнях (з 7,06% у 2018 р. до 1,19% у 2020 р.);

– зниження частки поточної кредиторської заборгованості у зобов'язаннях і забезпеченнях з 84,596% до 73,32%.

До негативних тенденцій можна віднести збільшення частки зобов'язань і забезпечень у джерелах формування капіталу з 151,66 % у 2018 р. до 156,84% у 2020 р.

Основні показники майнового стану ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» за 2018-2020 р. представлені у таблиці 2.22.

Таблиця 2.22 – Показники майнового стану ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» за 2018-2020 р

№ з/п	Показники	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Абсолютне відхилення (+/-)		Т пр. (%)	
					2019 від 2018	2020 від 2019	2019 від 2018	2020 від 2019
1	Валюта балансу. тис. грн	805864	1197502	1039438	+391638	-158064	48,60	-13,20
2	Первісна вартість ОЗ на початок періоду	736725	855523	1266040	+118798	+410517	116,13	147,98
3	Первісна вартість ОЗ на кінець періоду	823826	1266040	1383385	+442214	+117345	53,68	9,27
4	Знос ОЗ	392463	531585	684858	+139122	+153273	35,45	28,83
5	ОЗ	431363	734455	698527	+303092	-35928	70,26	-4,89
6	Надійшло ОЗ за рік	94812	451268	70265	356456	-381003	375,96	-84,4
7	Вибуло ОЗ за рік	7711	148176	106193	140465	-41983	1821,62	-28,3
8	Необоротні активи	601524	790565	761019	+189041	-29546	31,43	-3,74
9	Оборотні активи	204340	406937	278419	+202597	-128518	99,15	-31,58
10	К. зносу ОЗ	0,476	0,42	0,495	-0,057	0,075	X	X
11	К. придатності ОЗ	0,524	0,58	0,505	+0,057	-0,075	X	X
12	К. оновлення	0,115	0,356	0,051	0,241	-0,306	X	X
13	К. вибуття	0,010	0,173	0,084	0,163	-0,089	X	X
14	Частка ОЗ в активах	0,535	0,613	0,672	+0,078	+0,059	X	X
15	К. мобільності активів	0,34	0,515	0,366	+0,175	-0,149	X	X
16	Період оновлення (можливого повного вибуття), років	9,6	5,5	-30,2	-4,1	-35,7	X	X
17	К. заміни	0,081	0,328	1,511	+0,2	+1,2	X	X
18	К. розширення	0,919	0,910	1,670	-0,01	+0,8	X	X

За даними показників руху та стану основних засобів (таблиця 2.22), у 2019 році вартість основних засобів збільшилася на 303092 тис. грн, або 70,26 %, а у 2020 році зменшилась на 35928,0 тис. грн, або 4,89 %.

Коефіцієнт надходження основних засобів продовж 2018-2019 років (11,5 % та 35,6%) помітно перевищує значення коефіцієнта вибуття (1,5 % та 17,3%), а отже період оновлення становить 9,6 та 5,5 роки. У 2020 році вже значення коефіцієнт вибуття (8,4%) перевищує значення коефіцієнта надходження (5,1%), тому період можливого повного вибуття становить 30,2 років.

Коефіцієнт заміни та коефіцієнт розширення продовж 2018-2019 років говорять, що 8,1 % та 32,8% від основних засобів, які надійшли за рік, було спрямовано на заміну тих основних засобів, які вибули, а 91,9 % та 91% – на розширене відтворення основних засобів. А ось у 2020 році на заміну було спрямовано 151,1%, а на розширене відтворення 167%.

За значенням коефіцієнту зносу основних засобів спостерігається негативна динаміка, оскільки значення коефіцієнту збільшилось з 47,6 % станом на кінець 2018 року до 49,5 % на кінець 2020 року.

Значення коефіцієнту придатності, відповідно, знизилось з 52,4% до 50,5 %. Динаміка, яка наведена у таблиці 2.22, свідчить про певне погіршення функціонального стану основних засобів суб'єкта господарювання, а рівень зношеності необоротних активів є досить значним. Порівняно з 2018 роком у 2020 році коефіцієнт надходження зменшився на 6,4 %, а коефіцієнт вибуття збільшився на 7,3 %. У результаті станом на кінець 2020 року період можливого повного вибуття основних засобів становить 30,2 роки.

Отже, показники руху в цілому свідчать, що динаміка основних засобів не є ефективною.

Для більшої наочності результати з таблиці 2.22 зображені графічно на рисунку 2.14.

Аналіз ділової активності ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» полягає в дослідженні рівня і динаміки коефіцієнтів оборотності.

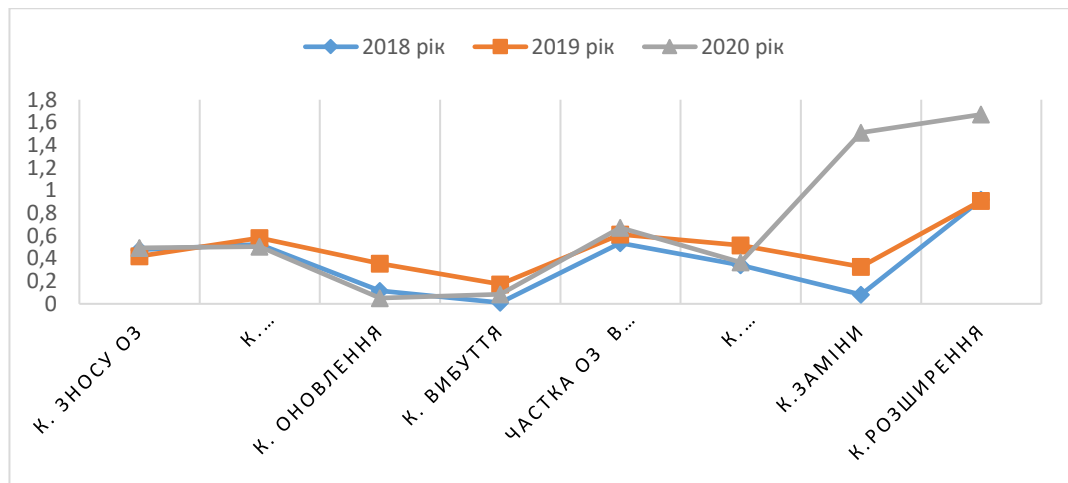

Рисунок 2.14 – Показники майнового стану ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» за 2018-2020 р

Для оцінки ділової активності використовуються дві групи показників:

- загальні показники оборотності;
- показники управління активами.

Для підвищення ліквідності та покращення ефективності господарської діяльності підприємство прагне до прискорення оборотності коштів, які в свою чергу характеризуються швидкістю обороту та періодом обороту. Швидкість обороту це кількість оборотів, яку роблять кошти за аналізований період. Період обороту – це середній термін, за який відбувається один оборот коштів [21, с. 15].

Розрахунок показників ділової активності ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» станом на 2018-2020 роки тис. грн наведено у таблиці 2.23.

Таблиця 2.23 – Показників ділової активності ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» станом на 2018-2020 р., тис. грн

№ з/п	Показники	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Абсолютне відхилення		Темп приросту (%)	
					2019 / 2018	2020 / 2019	2019 / 2018	2020 / 2019
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Чистий дохід від реалізації	458427	1256122	476571	+797695	-779551	274,01	37,94

Продовження таблиці 2.23

1	2	3	4	5	6	7	8	9
2.	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	620986	983793	974258	+362807	-9535	158,42	99,03
3.	Середньорічна вартість капіталу	729419	1004372	1118470	+274953	+114098	137,69	111,36
4.	Середньорічна вартість оборотних активів	203089	301817	342678	+98728	+40861	148,61	113,54
5.	Середньорічна вартість запасів	49482	126934	177432,5	+77452	50498,5	256,53	139,78
6.	Середньорічна величина поточної дебіторської заборгованості	188803,5	156843,5	203235	-31960	+46391,5	83,07	129,58
7.	Середньорічна вартість власного капіталу	414268,5	376139,5	481127,5	-38129	+104988	90,80	127,91
8.	Середньорічна величина поточної кредиторської заборгованості	1428542	1376934	1762847	-51608	+385913	96,39	128,03

Проведемо аналіз ділової активності ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» за показниками активів та пасивів у таблиці 2.24.

Таблиця 2.24 – Аналіз ділової активності ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» станом на 2018-2020 роки, тис. грн.

№ з/п	Показники	Роки			Абсолютне відхилення	
		2018	2019	2020	2019 від 2018	2020 від 2019
1	2	3	4	5	6	7
1.	К. обертання капіталу	0,63	1,25	0,43	+0,62	-0,825
2.	Тривалість одного обороту активів, днів	572,81	287,85	844,89	-284,96	+557,04

Продовження таблиці 2.24

1	2	3	4	5	6	7
3.	К. обертання оборотних активів	2,26	4,16	1,39	+1,91	-2,8
4.	Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	159,49	86,50	258,86	-73	+172,36
5.	К. обертання запасів	12,55	7,75	5,49	-4,8	-2,3
6.	Тривалість одного обороту запасів, днів	28,69	46,45	65,56	+17,76	+19,11
7.	К. обертання поточної дебіторської заборгованості	2,43	8,01	2,35	+5,58	-5,66
8.	Тривалість одного обороту поточної дебіторської заборгованості	148,27	44,95	153,52	-103,31	+108,57
9.	К. обертання власного капіталу	1,11	3,34	0,99	+2,23	-2,35
10.	Тривалість одного обороту власного капіталу, днів	325,32	107,80	363,44	-217,52	+255,64
11.	К. обертання поточної кредиторської заборгованості	0,44	0,71	0,55	+0,28	-0,16
12.	Тривалість одного обороту поточної кредиторської заборгованості, днів	828,16	503,86	651,39	-324,3	+147,53
13.	Тривалість операційного циклу, днів	176,9	91,4	219,1	-85,5	+127,7
14.	Тривалість фінансового циклу, днів	-651,2	-412,5	-432,3	+238,7	-19,8

Для більш детального аналізу відобразимо схематично динаміку коефіцієнтів з таблиці 2.24 на рисунку 2.15 графічно.

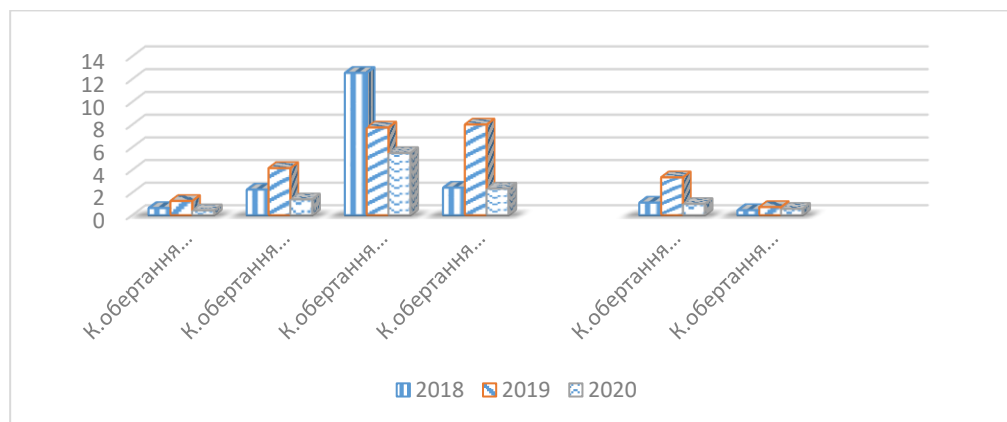

Рисунок 2.15 – Показники ділової активності ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» станом на 2018-2020 роки тис. грн.

Аналізуючи таблицю 2.24, можна зробити висновок, що на підприємстві протягом 2020 року спостерігається низький рівень ділової активності через уповільнення оборотності капіталу на 2,34 обороти порівняно з 2019 роком. Причинами цього стало неефективне вкладення у формування активів фінансових ресурсів. Також, це пояснюється тим, що у 2020 році відбулось скорочення виручки від реалізації на 779551,0 тис. грн., неефективною системою управління активами, а це є наслідком кризових явищ, які підприємство зазнало у попередніх роках. Також у 2020 році відбулось зростання кредиторської заборгованості на 385913,0 тис. грн. Залучення зовнішніх джерел було вимушеним кроком для фінансування власних поточних активів. Причинами цього стали надмірне відвернення власного капіталу у поточну дебіторську заборгованість та те, що через збиткову діяльність підприємству було не вигідно брати позики у банку. Отже, це стало кращим способом отримання безкоштовного кредиту, фінансуючи поточну діяльність за рахунок власного капіталу.

Заборгованість перед бюджетом, а також за товари, роботи та послуги, продовж 2018 – 2020 років у структурі загальній кредиторській заборгованості, займає досить значну частку. Проведений розрахунок вказує на те, що підприємство погашає перед кредиторами поточну заборгованість повільніше приблизно у 4 рази за інкасацію боргів контрагентів перед підприємством. Так середній термін погашення кредиторської заборгованості у 2020 році становить 651,4 днів, а термін інкасації заборгованості дебіторів – 153,5 днів.

У 2020 році сума заборгованості дебіторів становить 203235,0 тис. грн., тобто заборгованість зросла порівняно з 2018 роком на 14431,0 тис. грн. Звідси можна зробити висновок, що дане підприємство потрапило у кількість тих підприємств України, яких в цей час спіткала криза взаємних неплатежів.

Відсутність у суб'єкта господарювання грошових коштів та помітне зростання суми дебіторської заборгованості свідчать про зниження ліквідності даного підприємства

Одна з головних причин, що вплинуло на спад ділової активності

підприємства, стало погіршення ефективності використання запасів та відвернення коштів у дебіторську заборгованість. Оборотність дебіторської заборгованості у 2020 році порівняно з 2019 роком скоротилась на 5,7 оборотів, а у 2019 році порівняно з 2018 роком збільшилась на 5,6 обертів.

Беручи до уваги попередні дані ми стверджуємо, що зростання у 2020 році тривалості операційного циклу суб'єкта господарювання стало наслідком збільшенням терміну інкасації дебіторської заборгованості.

У 2020 році порівняно з 2019 років тривалість операційного циклу зростає на 139,7%, наслідком чого стало гальмування виробничої діяльності підприємства та вагоме зниження в цілому по підприємству рівня ділової активності.

В досліджуваному періоді на підприємстві тривалість фінансового циклу перебуває у від'ємному значенні. Якщо у 2018 році тривалість циклу склала (- 651,2) днів, то у 2019 році – (- 412,5) днів, а ось у 2020 році тривалість фінансового циклу вже була (- 432,3) днів. Це викликано дефіцитом власного оборотного капіталу, ростом поточних зобов'язань та збитковою діяльністю підприємства. Довжина фінансового циклу збільшилась на 19,8 днів у 2020 році, оскільки розрахунки з кредиторами відбувались несвоєчасно. У 2019 році тривалість фінансового циклу скоротилась на 238,7.

Через збиткову діяльність суб'єкта господарювання, розрахунок показників оборотності власного оборотного капіталу, коефіцієнту сталого економічного росту та період окупності власного капіталу, на нашу думку, є недоцільним.

Отже, показники ділової активності ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» протягом 2020 року ще більше знизились.

Основним критерієм, який забезпечує стійкий фінансовий стан підприємства, прийнято вважати чистий прибуток, а також його достатність для забезпечення завдань та цілей функціонування підприємства. Отже досліджувати показники рентабельності доцільно починати з механізму формування чистого прибутку ДП «Шахта ім. М. С. Сургая».

Проведений у роботі аналіз економічних показників ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» показав, що у 2019 році порівняно з 2018 роком фінансовий результат значно покращився, отримано чистий прибуток в обсязі 93888,0 тис. грн., оскільки у 2018 році підприємство отримало чистий збиток у розмірі 1975,0 тис. грн. У 2020 році проти 2018 року ознаки кризи набули ще більш критичних масштабів. Наслідком стало збільшення обсягу чистого збитку у тисячі разів і склав 219365,0 тис. грн.

Основною причиною заглиблення кризи ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» стало скорочення обсягу чистого доходу від основної діяльності та його частки у структурі доходів на фоні досить значного збільшення виробничих витрат та їх частки у структурі витрат (таблиця 2.25).

Щодо формування доходів і витрат, можна сказати, що відбулися зміни у їх структурі, зокрема, збільшується частка доходів і витрат від операційної діяльності.

Таблиця 2.25 – Динаміка складу, структури доходів та витрат ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» за 2018-2020 рр.

Показник	2018 р.		2019 р.		2020 р.		Відхилення (+/-)	
	тис. грн.	Пит. вага, %	тис. грн.	Пит. вага, %	тис. грн.	Пит. вага, %	2019р./2018р.	2020р./2019р.
							тис. грн.	тис. грн.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Всього доходів, тис. грн.	777768	100	1316076	100	895011	100	+ 538308	-421065
Чистий дохід	458427	58,9	1256122	95,4	476571	53,6	+ 797695	-779551
Інші операційні доходи	294399	37,9	55070	4,2	412671	46,1	-239329	+ 357601
Інші фінансові доходи	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші доходи	24942	3,2	4884	0,4	5769	0,6	-20058	+885
Всього витрат, тис. грн.	782745	100	1222188	100	1114376	100	+439443	-107812

Продовження таблиці 2.25

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Собівартість реалізованої продукції	620986	79,3	983793	80,5	974258	87,4	+ 362807	-9535
Адміністративні витрати	15850	2,0	29048	2,4	21864	2,0	+13198	-7184
Витрати на збут	13651	1,6	39542	3,2	21296	1,9	+25891	-18246
Інші операційні витрати	131224	16,7	162159	13,3	92629	8,3	+30935	-69530
Фінансові витрати	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші витрати	1034	0,1	7646	0,6	4329	0,4	+6612	-3317
Витрати з податку на прибуток	3002	0,3	-	-	-	-	-	-
Чистий прибуток (збиток)	-1975	X	93888	X	-219365	X	+95863	-313253

Динаміку чистого прибутку (збитку), доходів та витрат ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» у період 2018-2020 років, наведено на рисунку 2.16.

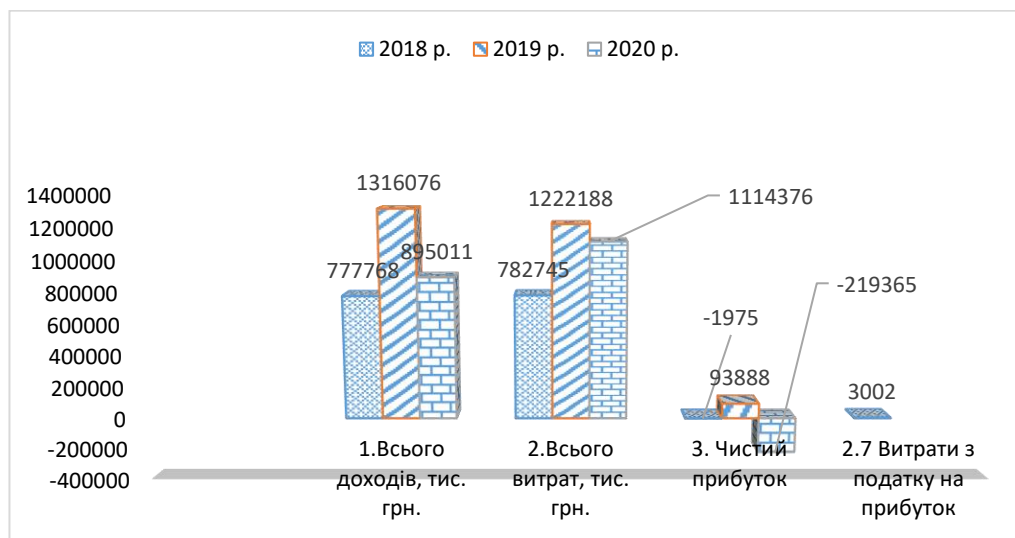

Рисунок 2.16 – Динаміка доходів та витрат ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» за 2018-2020 рр.

Отже, механізм, який діє на ДП «Шахта ім. М. С. Сургая», щодо

формування доходів, витрат та фінансових результатів є джерелом фінансових ризиків та говорить про неповоротні наслідки для фінансового стану.

Ефективність діяльності підприємства може бути відображено через показники рентабельності.

Негативна рентабельність – це збиткова діяльність. Рівень рентабельності визначається за допомогою відносних показників – коефіцієнтів. Показники рентабельності можна умовно поділити на три групи [9, с. 258]:

- показники рентабельності та окупності витрат (витратні показники);
- показники рентабельності та реалізованої продукції (дохідні показники);
- показники рентабельності та окупності капіталу (активів).

Розглянемо аналіз рентабельності ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» (таблиця 2.26).

Таблиця 2.26 – Показники рентабельності ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» за 2018-2020 рр., %

Показник	Роки			Відхилення (+,-) тис. грн.	
	2018	2019	2020	2019р./ /2018р.	2020р./ 2019р.
1	2	3	4	5	6
Рентабельність(збитковість) виробничих витрат,	-26,18	27,68	-51,08	+53,86	-78,77
Рентабельність(збитковість) операційних витрат	-3,70	8,02	-19,89	+11,72	-27,92
Загальна рентабельність (збитковість) витрат господарської діяльності	-0,64	7,75	-19,69	+8,38	-27,43
Чиста рентабельність (збитковість) витрат господарської діяльності	-0,25	7,75	-19,69	+8,00	-27,43
Рентабельність (збитковість) продажу	-35,46	21,68	-104,43	+57,14	-126,11
Рентабельність (збитковість) доходу від операційної діяльності	-3,03	7,37	-24,83	+10,40	-32,20
Загальна рентабельність (збитковість) сукупного капіталу	-0,68	9,35	-19,61	+10,03	-28,96
Чиста рентабельність (збитковість) сукупного капіталу	-0,27	9,35	-19,61	+9,62	-28,96
Загальна рентабельність (збитковість) ВК	-1,20	24,96	-45,59	+26,16	-70,55

Продовження таблиці 2.26

1	2	3	4	5	6
Чиста рентабельність (збитковість) ВК	-0,48	24,96	-45,59	+25,44	-70,55
Загальна рентабельність (збитковість) основних засобів і запасів,	-0,77	9,20	-16,34	+9,97	-25,55
Чиста рентабельність (збитковість) основних засобів і запасів	-0,30	9,20	-16,34	+9,51	-25,55

Для більш детального аналізу відобразимо схематично динаміку показників з таблиці 2.26 на рисунку 2.16 графічно

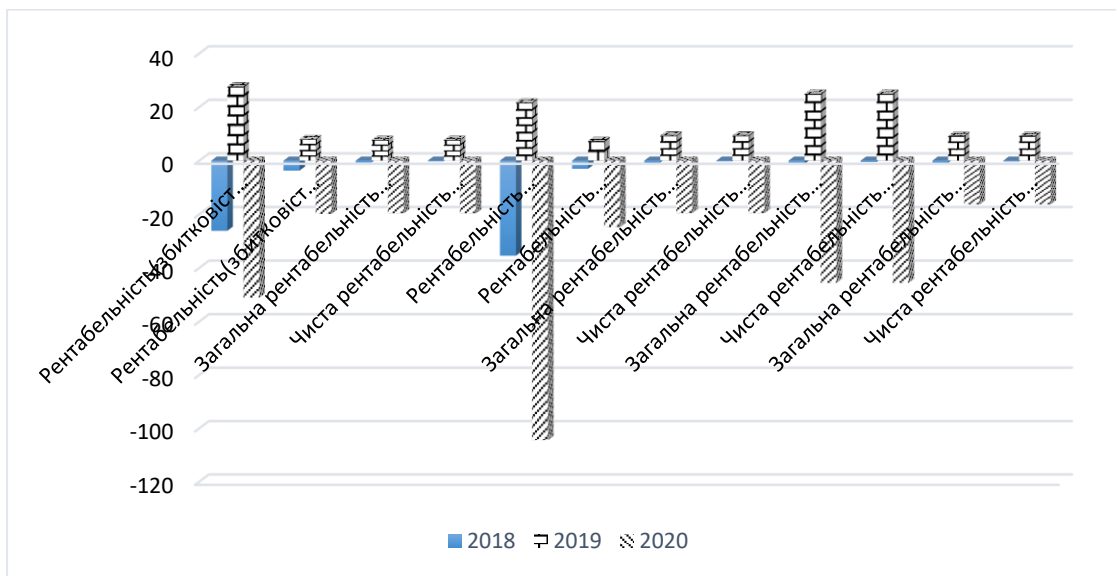

Рисунок 2.16 – Показники рентабельності ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» станом на 2018-2020 роки, тис. грн.

Отже, дані таблиці 2.26 вказують на те, що у 2018 та 2020 роках підприємство, через понесені збитки, отримало показники збитковості, а не рентабельності. Зростання чистого збитку у 2020 році порівняно з 2018 роком спричинило збільшення у тисячі разів показників збитковості у 2020 році.

РОЗДІЛ 3

ДІАГНОСТИКА ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ТА НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ДП «ШАХТА ІМ. М. С. СУРГАЯ»

3.1 Діагностика ймовірності банкрутства відповідно до нормативно-правової бази

Розвиток та становлення української нормативної бази щодо регулювання процедури банкрутства складається з чотирьох періодів. Для кожного періоду характерним є поява нового нормативно-правового акту з регулювання процедури банкрутства. Передумовами регулювання даної сфери на законодавчому рівні стало проголошення нашої країни незалежною у 1991 році та, відповідно, перехід України до ринкової системи господарювання (рисунок 3.1).

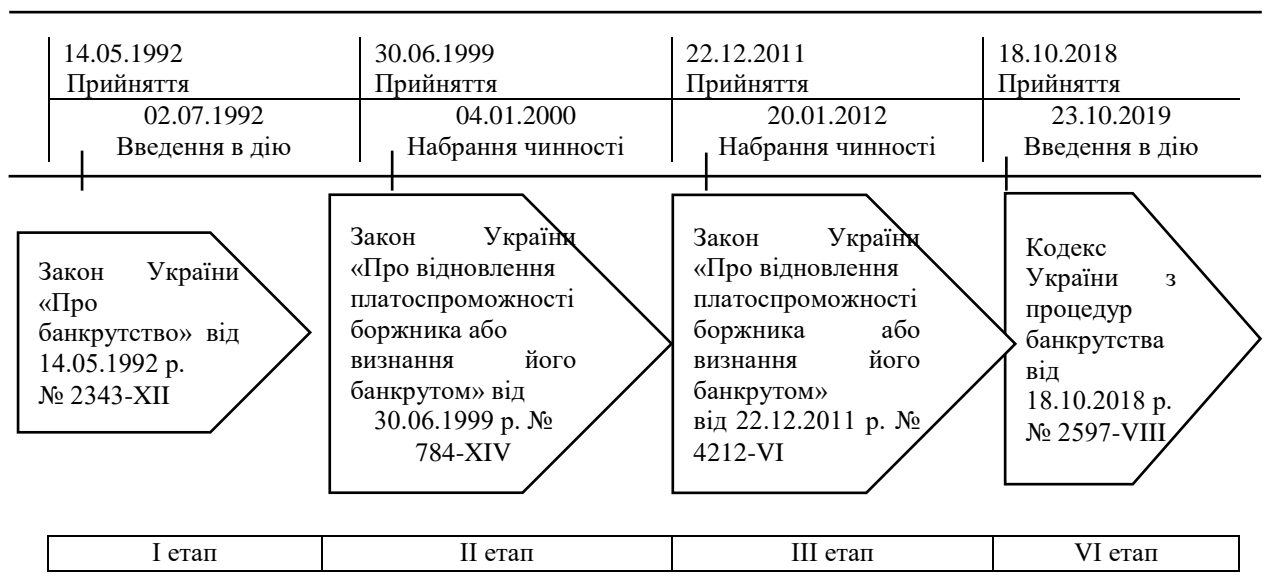

Рисунок 3.1– Етапи становлення та розвитку законодавства в сфері регулювання банкрутства в Україні протягом 1992-2020рр.

Джерело: [13; 26;36; 37; 38]

Перший етап – це прийняття Закону України, у якому регулюється банкрутство, а ось наступні два – нові редакції (остання редакція Закону втратила чинність 21.10.2019 р.). Четвертий етап розвитку нормативної бази в Україні містить в собі реформування нормативно-правової бази в даній сфері та прийняття Кодексу України з процедур банкрутства від 18.10.2018 р. № 2597-VIII [36].

Другий та третій етап розвитку нормативно-правової бази, як вже зазначено вище, характеризується появою нової редакції прийнятого закону. Кожна нова редакція закону у порівнянні з попередньою мала ряд переваг, оскільки документ було доповнено та змінено (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1 – Характеристика Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» № 784-XIV від 30.06.1999 р. та № 4212-VI від 22.12.2011 р.

Документ	Характеристика
1	2
Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 30.06.1999 р. № 784-XIV [37]	значно розширено та удосконалено термінологічну базу;
	на законодавчому рівні закріплено існування спеціального органу державної влади з питань банкрутства;
	встановлено умови та порядок відновлення платоспроможності боржника, застосування ліквідаційної процедури, повного або часткового задоволення вимог кредиторів;
	встановлено більш прогресивний підхід щодо використання критерію неплатоспроможності в якості підстав для порушення справи про банкрутство та мінімальний розмір неоплачених боржником грошових вимог для початку провадження у справі про банкрутство на рівні 300 мінімальних розмірів заробітної плати та збільшено строк призупинення платежів з одного до трьох місяців;
	визначено нового учасника в процедурі банкрутства – арбітражного керуючого.
Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 22.12.2011 р. № 4212-VI [38]	внесені зміни до ряду термінів, а також запроваджено нову термінологію;
	передбачено відміну ліцензування господарської діяльності арбітражних керуючих та запровадження свідцтва про право на здійснення діяльності;
	встановлено новий механізм призначення арбітражного керуючого;
	зменшено обсяги повноважень державного органу з питань банкрутства;
	запроваджено регламентацію статусу та повноваження організації арбітражних керуючих;

Продовження таблиці 3.1

1	2
	введено процедуру досудової санації боржника будь-якої форми власності;
	передбачено використання загального, спеціального або спрощеного порядку провадження у справі про банкрутство;
	запроваджено новий спосіб оприлюднення оголошення про порушення справи про банкрутство.

Джерело: [2; 26;37; 38]

Четвертий етап розвитку українського законодавства з питань регулювання банкрутства характеризується реформуванням даної сфери через складність у відносинах, неефективність, неспроможність, суперечливість в деяких питаннях існуючої нормативної бази. Наслідком проведеної реформи було прийняття Кодексу України з процедур банкрутства від 18.10.2018 р. № 2597-VIII [13], характеристику якого наведено у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Характеристика Кодексу України з процедур банкрутства від 18.10.2018 р. № 2597-VIII

Документ	Характеристика
Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 р. № 2597-VIII	спрощено відкриття провадження у справі про банкрутство за рахунок зняття обмеження щодо суми боргу;
	відмінено граничний термін подання заяви кредитором після публікації про відкриття провадження;
	скорочено терміни розгляду справи про банкрутство до 170 календарних днів без права продовження; - збільшено повноваження суду у провадженні якого перебуває справа про банкрутство боржника;
	надано право комітету кредиторів чи іншим кредиторам самостійно скликати збори;
	надано право комітету кредиторів погоджувати продаж майна боржника в процедурах ліквідації та санації, а забезпеченому кредитору - продаж майна, яке є предметом застави;
	значно зменшено права керівництва боржника при введенні процедури розпорядження майном;
	удосконалено механізм продажу активів;
	до субсидіарної (додаткової) відповідальності бенефіціарних власників боржника додана солідарна (сумісна) відповідальність його керівництва;
	збільшено до трьох років терміни щодо невизнання угод, які є не вигідними для боржника або кредиторів;
	встановлено нові стандарти діяльності арбітражного керуючого;
	скасовано мирову угоду, як один з різновидів процедур банкрутства;
скасовано можливість проведення спрощеної процедури банкрутства самим боржником.	

Джерело: [2; 13; 26]

Щоб зрозуміти особливості регулювання в Україні банкрутства на кожному із зазначених етапів, необхідно порівняти основні елементи нормативно-правової бази даної сфери (таблиця 3.3).

Таблиця 3.3 – Порівняльний аналіз законодавчих актів в сфері регулювання банкрутства в Україні протягом 1992-2000 рр.

Документ	Цілі	Загальний висновок щодо типу моделі	Типи процедур
1	2	3	4
Закон України «Про банкрутство» від 14.05.1992 р. № 2343-ХІІ	Преамбулою визначено наступне: «Цей Закон визначає умови і порядок визнання юридичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності – банкрутами з метою задоволення претензій кредиторів»	Прокредиторська	санація; ліквідація
Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 30.06.1999 р. № 784-ХІV	Преамбулою визначено наступне: «Цей Закон встановлює умови та порядок відновлення платоспроможності суб'єкта підприємницької діяльності – боржника або визнання його банкрутом та застосування ліквідаційної процедури, повного або часткового задоволення вимог кредиторів»	Помірно продебіторська	розпорядження майном; мирова угода; санація; ліквідація.
Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 22.12.2011 р. № 4212-VI	Преамбулою визначено наступне: «Цей Закон встановлює умови та порядок відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом та застосування ліквідаційної процедури з метою повного або часткового задоволення вимог кредиторів.»	Помірно продебіторська	розпорядження майном; мирова угода; санація; ліквідація.

Продовження таблиці 3.3

1	2	3	4
Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 р. № 2597-VIII	Преамбулою визначено наступне: «Цей Кодекс встановлює умови та порядок відновлення платоспроможності боржника - юридичної особи або визнання його банкрутом з метою задоволення вимог кредиторів, а також відновлення платоспроможності фізичної особи»	прокредиторська	1. Щодо боржника юридичної особи: розпорядження майном; санація; ліквідація. 2. Щодо боржника - фізичної особи: реструктуризація боргів; погашення боргів.

Джерело:[2; 13; 26; 36; 37; 38;].

З метою оцінювання фінансового стану вітчизняних підприємств та діагностики ризику банкрутства застосовують «Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства», які вперше розроблено у 2001 р. (оновлений варіант – у 2006 р., поточна редакція – від 26.10.2010 р.) [25].

З метою оцінки законодавства даної сфери, тобто його ефективності, необхідно проаналізувати показники сприятливості в Україні ведення бізнесу, застосовуючи Індикатор «Вирішення неплатоспроможності» Проекту «Ведення бізнесу» (таблиця 3.4) [69].

Проведений аналіз у таблиці 3.3 за показниками індикатору «Вирішення неплатоспроможності» говорить, що в Україні ефективність регулювання на законодавчому рівні банкрутства досить низька.

Отже, беручи до уваги показник вирішення неплатоспроможності ми можемо сказати, що серед нормативно-правових документів, які регулюють банкрутство, більш ефективним є третя редакція Закону № 4212-VI від 22.12.2011 р. із середнім значенням протягом 2014-2019 років 31,5 при максимальному значенні 100.

Таблиця 3.4 – Ефективність нормативно-правового регулювання банкрутства в Україні на основі показників Індикатору «Вирішення неплатоспроможності» Доповіді «Ведення бізнесу» в 2004-2020 рр.

Річна доповідь проекту «Ведення бізнесу»	Редакція Закону України, що регулює відносини в сфері банкрутства, чинна протягом періоду	Показник – Вирішення неплатоспроможності	Кінцеве вирішення процесу (0 балів якщо активи підприємства продаються частинами і 1 бал якщо продовжує функціонування)	Тривалість здійснення процедури банкрутства (років)	Вартість (% від вартості об'єкта нерухомості)	Коефіцієнт повернення засобів (центів за долар)	Індекс ефективності нормативно-правової бази (0-16)
DB2004	Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 30.06.1999 р. №784-XIV (набув чинності з 01.01.2000 р.)	25,2	0	2,9	40,5	9,1	6,5
DB2005		25,3	0	2,9	40,5	9,2	6,5
DB2006		25,3	0	2,9	40,5	9,3	6,5
DB2007		25,5	0	2,9	40,5	9,7	6,5
DB2008		25,8	0	2,9	40,5	10,1	6,5
DB2009		25,8	0	2,9	40,5	10,2	6,5
DB2010		25,8	0	2,9	40,5	10,2	6,5
DB2011		25,1	0	2,9	40,5	8,8	6,5
DB2012		25,7	0	2,9	40,5	9,9	6,5
DB2013		25,5	0	2,9	40,5	9,7	6,5
DB2014	Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 22.12.2011 р. № 4212-VI (набув чинності з 18.01.2013 р.)	31,5	0	2,9	40,5	9,1	8,5
DB2015		31,7	0	2,9	40,5	9,5	8,5
DB2016		31,6	0	2,9	40,5	9,3	8,5
DB2017		31,1	0	2,9	40,5	8,4	8,5
DB2018		31,4	0	2,9	40,5	8,9	8,5
DB2019		31,7	0	2,9	40,5	9,6	8,5
DB2020	Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 р. №2597-VIII (набув чинності з 21.04.2019 р.)	31,4	0	2,9	40,5	9	8,5

Джерело:[13; 26; 36; 37; 38; 69].

Не дивлячись на те, що Україна починаючи з 2013 року покращила свої позиції в рейтингу «Ведення бізнесу» (у 2013 році серед 185 країн світу посідає 157 місце, а вже у 2020 році – 146 місце серед 190 країн світу), Індикатор «Вирішення неплатоспроможності» продовжує залишатись низьким.

3.2 Діагностика ймовірності банкрутства на основі дискримінантних моделей

При своєчасному отриманні надійної та точної інформації, яка характеризує фінансове становище підприємства, можна шукати шляхи вирішення фінансових проблем, також це дозволяє робити прогноз кризових явищ в економіці, що сприяє зміцненню фінансової стійкості економічного суб'єкта.

У сучасних умовах аналіз ймовірності банкрутства має першорядне значення для підприємств, оскільки можливість прогнозування дозволяє менеджерам компанії вчасно прийняти відповідні управлінські рішення для виходу з кризового стану.

Проведений аналіз оцінки фінансового стану ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» у другому розділі показав, що підприємство перебуває у кризовому стані. Існує безліч факторів, через які підприємство перебуває у даному фінансовому стані. Серед них як внутрішні: дефіцит власного оборотного капіталу, зниження ефективності використання виробничих потужностей, зростання простроченої дебіторської та кредиторської заборгованості, як наслідок порушення платіжної дисципліни, так і зовнішні: зміна курсу валют, чисельність та склад населення, зміна попиту на послуги компанії.

Отже, через порушення фінансової стійкості та погіршення платоспроможності підприємства дуже важливо оцінити повною мірою можливість його банкрутства та розробити заходи щодо покращення фінансового стану суб'єкта господарювання.

Для прогнозування банкрутства підприємства використовують безліч різних наявних моделей, які враховують значну кількість різнобічних факторів та широко вивчалися з плином часу. Всі ці моделі мають сильні та слабкі сторони і вибір між ними викликає складності, оскільки більшість моделей

характеризуються їх посиланням на конкретну галузь чи певну країну. Тому для отримання більш точного результату ймовірності банкрутства, на нашу думку, аналіз доцільно проводити із застосуванням декількох моделей як вітчизняних, так і закордонних вчених.

Модель оцінки банкрутства О. О. Терещенко – це модель, яку розроблено з використанням методології дискримінантного аналізу; характеризується посиланням на фінансові показники українських підприємств та їх фінансовий стан. Дана модель має два варіанти (10 факторів – присутня диференціація по галузям, а 6 – універсальна). Розрахунки за даною моделлю представлені у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Оцінка банкрутства за моделлю О. О. Терещенко ДП «Шахта ім. М. С. Сургая»

Показник	Формула	2018	2019	2020
X_1	$\frac{\Phi \text{ 2 к. 2350 или 2355} + \text{аморт. } \Phi \text{ 2 к. 2515}}{\Phi \text{ 1 к. 1595} + \Phi \text{ 1 к. 1695}}$	0,028	0,156	-0,035
X_2	$\frac{\Phi \text{ 1 к. 1300}}{\Phi \text{ 1 к. 1595} + \Phi \text{ 1 к. 1695}}$	0,659	0,763	0,638
X_3	$\frac{\Phi \text{ 2 к. 2350 или 2355}}{\Phi \text{ 1 к. 1300}}$	-0,002	0,078	-0,211
X_4	$\frac{\Phi \text{ 2 к. 2350 или 2355}}{\Phi \text{ 2 к. 2000}}$	-0,004	0,075	-0,460
X_5	$\frac{\Phi \text{ 1 від 1101 до 1104}}{\Phi \text{ 2 к. 2000}}$	0,171	0,129	0,405
X_6	$\frac{\Phi \text{ 2 к. 2000}}{\Phi \text{ 1 к. 1300}}$	0,569	1,049	0,458
Z	$=1,5 \times X_1 + 0,08 \times X_2 + 10 \times X_3 + 5 \times X_4 + 0,3 \times X_5 + 0,1 \times X_6$	0,156	1,596	-4,247

Проведені розрахунки за моделлю українського вченого О. О. Терещенко свідчать, що у 2018 році підприємство спіткала загроза банкрутства, оскільки $0 < Z < 1$. Керівництвом було проведено санаційні заходи. Про це свідчить значення Z-показника у 2019 році, який говорить вже не про загрозу, а лише порушення фінансової рівноваги і необхідність переходу на антикризове управління. У 2020 році фінансовий стан ДП «Шахта ім.

М. С. Сургая» значно погіршився, у наслідок чого підприємство стало напівбанкрутом.

Отже, модель вітчизняного вченого у проведенні діагностики банкрутства досить зручна, і це безперечно є її перевагою. Також до переваг можна віднести й адаптованість її до вітчизняних підприємств, модель бере до уваги галузеві особливості підприємств та сучасну міжнародну практику. Не менш важливим, на нашу думку, є здатність даної моделі розв'язувати проблеми критичних значень показників, оскільки до підприємств різних галузей використовуються модифікації базової моделі [52, с. 44].

На наш погляд, методика також має певні недоліки [49, с. 334]:

- вчений говорить лише про задовільний та незадовільний фінансовий стан, тобто методика не містить більш глибокої класифікації оцінки фінансового стану;

- методиці притаманне неточне фіксування нормативних значень фінансових показників через недостатнє обґрунтування критичних точок (інтервалів) для окремих фінансових індикаторів;

- великий інтервал невизначеності.

Едвард Альтман розробив три моделі прогнозування банкрутства підприємств за часовими періодами [67]: Z-Score модель (1968р.), Zeta модель(1983р.), модифікована модель Z3 (1993р.).

Ми будемо використовувати у дослідженні модель Z-Score.

Ця модель розроблена Едвардом Альтманом з використанням множинного дискримінантного аналізу для відносного прогнозування загрози банкрутства компанії в найближчі п'ять років. Модель дозволяє на основі фінансової та бухгалтерської звітності встановити індикатори, які вказують, чи наближається компанія до банкрутства. Вчений вказав, що модель являє собою надійний інструмент прогнозування банкрутства різних галузей, тобто вона є універсальна. Що стосується коефіцієнтів (1,21, 1,41, 3,3, 0,6, 0,999), вони висловлюють відносну важливість кожної змінної на основі того, що використовують представлені компанії.

Розрахунки за даною моделлю представлені у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Оцінка банкрутства за моделлю Е. Альтмана ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» за 2018-2020 р.

Показник	Формула	2018	2019	2020
A	$\frac{\text{ф 1 к. 1195}}{\text{ф 1 к. 1300}}$	0,254	0,340	0,268
B	$\frac{\text{ф 2 к. 2350 или 2055}}{\text{ф 1 к. 1300}}$	-0,002	0,078	0,211
C	$\frac{\text{Ф 2 к. 2000}}{\text{ф 1 к. 1300}}$	0,569	1,049	0,458
D	$\frac{\text{Ф 2 к. 2350 или 2355}}{\text{ф. 2 к. 2000}}$	-0,004	0,075	0,460
E	$\frac{\text{ф. 1 к. 1495}}{\text{ф 1 к. 1300}}$	-0,517	-0,310	-0,568
Z	$=1,2 \times A + 1,4 \times B + 3,3 \times C + 0,6 \times D + 0,999 \times E$	2,258	4,344	2,622

Дані з таблиці 3.3 свідчать, що на підприємстві ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» у 2018 та 2020 році спостерігається середня ймовірність банкрутства, а у 2019 році – дуже низька, хоча протягом трьох років підприємство перебуває у скрутному фінансовому стані.

Отже, можна зробити висновок, що результати розрахунків свідчать про невідповідність моделі Е. Альтмана умовам українського ринку, а також доцільності її використання при діагностики ймовірності банкрутства вітчизняних підприємств. Це є головним недоліком даної моделі. Недоліком можна також вважати й те, що у моделі Е. Альтмана за основу було покладено данні 50-х років ХХ століття, тобто модель є застарілою, бо за цей проміжок часу відбулися значні зміни у рівні економічного розвитку.

Переваги моделі складаються в її простоті. Оскільки це кількісна модель, дуже легко зробити висновки за результатами прогнозування. У моделі застосовується п'ять фінансових коефіцієнтів, які розраховуються на основі семи фінансових даних, легко доступних в балансі та звітах. Інвестори зазвичай використовують її для вимірювання платоспроможності компанії, щоб вирішити, чи інвестувати в цю компанію.

Наступна модель, яку ми будемо досліджувати - модель зарубіжного

вченого Г. Спрінгейта [71]. Взявши за основу процедури, розроблені Е. Альтманом за даними США, Г. Спрінгейт, в університеті Симона Фрейзера, використовував покроковий множинний дискримінантний аналіз, щоб вибрати чотири співвідношення з 19 популярних фінансових інструментів, які найкраще розрізняють здоровий бізнес і той, який дійсно зазнав невдачі. Отже модель була розроблена для підприємств США і Канади. Модель прогнозування досягла рівня 92,5% точності з використанням 40 компаній, протестованих Г. Спрінгейтом .

Розрахунки за даною моделлю представлені у таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 – Оцінка банкрутства за моделлю Г. Спрінгейта ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» за 2018-2020 р.

Показник	Формула	2018	2019	2020
A	$\frac{\Phi 1 \text{ к. } 1195}{\Phi 1 \text{ к. } 1300}$	0,254	0,340	0,268
B	$\frac{\Phi 2 \text{ к. } 2290}{\Phi 1 \text{ к. } 1300}$	0,000	0,078	0,000
C	$\frac{\Phi 2 \text{ к. } 2290}{\Phi 1 \text{ к. } 1695}$	0,000	0,061	0,000
D	$\frac{\Phi 2 \text{ к. } 2000}{\Phi 1 \text{ к. } 1300}$	0,569	1,049	0,458
Z	$=1,03 \times A + 3,07 \times B + 0,66 \times C + 0,4 \times D$	0,489	1,050	0,459

Результати таблиці 3.4 свідчать, що застосувавши модель Г. Спрінгейта у прогнозуванні банкрутства ДП «Шахта ім. М. С. Сургая», можна отримати більш точні результати, ніж за моделлю Альтмана. Проаналізувавши отримані результати з таблиці 3.4, ми робимо висновок, що у 2018 та 2020 році ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» є потенційним банкрутом, а у 2019 році – підприємство працює досить ефективно, тому банкрутство йому не загрожує.

Перевагою моделі Г. Спрінгейта є висока точність прогнозу банкрутства компанії. До недоліків віднесемо орієнтованість вченого тільки на економіку Канади і США. Коефіцієнти вченим були представлені в доларах. При перерахуванні показників на долари, курс валюти залишатиме відхилення [16, с. 95].

Остання модель, яку ми будемо досліджувати – модель Р. Таффлера і Г. Тішоу [52]. Вчений запропонував модель, засновану на великому масиві даних. Модель розроблена для аналізу промислових компаній. Використовуючи комп'ютерні технології, 80 фінансових коефіцієнтів були розраховані з використанням рахунків всіх зареєстрованих на біржі промислових компаній, які збанкрутували між 1968 і 1976 р. Також було 46 випадково обраних промислових підприємств з виробництва розчинників.

Ця інформація була оброблена за допомогою ряду статистичних методів, і модель побудована з використанням багатовимірного дискримінантного методу. Для створення моделі було оцінено рентабельність, ліквідність, достатність капіталу та інші параметри. Модель можуть застосовувати тільки акціонери товариства, чиї акції були розміщені на фондових біржах.

Розрахунки за даною моделлю представлені у таблиці 3.5.

Таблиця 3.5 – Оцінка банкрутства за моделлю Р. Таффлера і Г. Тішоу ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» за 2018-2020 р.

Показник	Формула	2018	2019	2020
A	$\frac{\phi 2 \text{ к. } 2190 \text{ или } 2195}{\phi 1 \text{ к. } 1695}$	-0,025	0,062	-0,137
B	$\frac{\phi 1 \text{ к. } 1195}{\phi 1 \text{ к. } 1595 + \phi 1 \text{ к. } 1695}$	0,167	0,352	0,171
C	$\frac{\phi 1 \text{ к. } 1695}{\phi 1 \text{ к. } 1300}$	1,409	1,292	1,550
D	$\frac{\Phi 2 \text{ к. } 2000}{\phi 1 \text{ к. } 1300}$	0,569	1,049	0,458
Z	$=0,53 \times A1 + 0,13 \times B2 + 0,18 \times C3 + 0,16 \times D4$	0,353	0,479	0,302

Отримані з таблиці 3.5 результати, свідчать про недоцільне застосування даної методики під час діагностики банкрутства українських підприємств, оскільки за результатами діагностики протягом 2018-2020 років ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» працює досить ефективно та банкрутство йому не загрожує.

Через те, що модель була розроблена на великому масиві даних, отримані результати прогнозу будуть з великим відсотком точності. Недоліками моделі буде обмеження сфери застосування та неможливість застосування під час

діагностики банкрутства українських підприємств [16, с. 93].

Узагальнення отриманих показників за дослідженими моделями, зображено на рисунку 3.1.

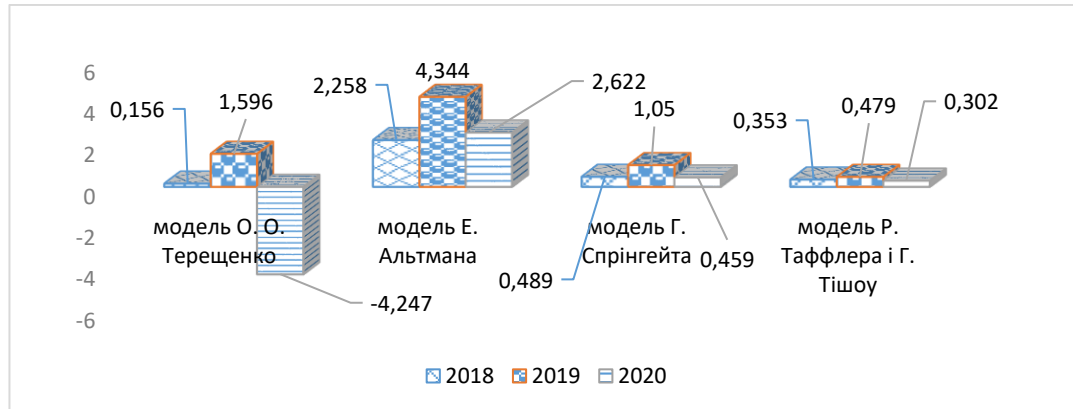

Рисунок 3.1 – Результати діагностики ймовірності банкрутства ДП «Шахта імені М. С. Сургая» за 2018-2020 р.

Отже, на наш погляд, серед застосованих моделей в аналізі ймовірності банкрутства гірничодобувного підприємства ДП «Шахта імені М. С. Сургая», більш точні результати було отримано за моделлю українського вченого О. О. Терещенко, за якою підприємство у 2020 році є напівбанкрутом.

3.3 Напрями покращення фінансового стану підприємства

Результати проведеного в дипломній роботі аналізу фінансового стану підприємства ДП «Шахта імені М. С. Сургая» свідчать про те, що у 2020 році сталося збільшення непокритого збитку, який склав 219365,0 тис. грн. Також разом з цим було виявлено низку проблем у фінансовій діяльності підприємства.

На даному етапі підприємство перебуває у критичному стані, можливо, у такій ситуації його слід зовсім закрити. Однак, при правильно розроблених та

впроваджених заходах щодо покращення фінансового стану ДП «Шахта імені М. С. Сургая», ефективність його фінансово-господарської діяльності може підвищитись та підприємство стане фінансово стійким.

Одним з напрямків фінансового оздоровлення підприємства є пошук ним внутрішніх резервів щодо збільшення прибутковості та досягнення роботи у беззбитковому режимі:

- підвищення якості та конкурентоспроможності вугільної продукції шляхом оновлення обладнання, оскільки існуючі комплекси, пласти та машини, навіть ті, які щойно були куплені, потребують термінової заміни. На перший погляд може показатися дивним, що нове обладнання потребує термінової заміни. Проте керівництво шахти, з метою економії грошових коштів, купує обладнання, яке вже перебувало тривалий час в експлуатації;

- зниження собівартості вугільної продукції;

- переглянути ставлення до власних ресурсів, а саме фінансових, матеріальних та трудових, почати їх більш раціонально використовувати;

- дослідити структури витрат та витрат, непродуктивні втрати та витрати на підприємстві скоротити.

Ми вважаємо, що підприємству необхідно змінити структуру капіталу, а саме збільшити величину власного капіталу за рахунок отримання кредиту. Тобто залучивши позикові кошти, підприємство примножить величину власного капіталу. Через використання організацією лише власних коштів, показник рентабельності є обмеженим величиною, що дорівнює десь двом третинам вже економічної рентабельності. Суб'єкт господарювання, використовуючи позикові кошти, тим самим збільшую показник рентабельності власних коштів залежно від співвідношення позикових та власних коштів у пасиві балансу та вартості позикових коштів.

У ринкових умов показник доходу від реалізації стає одним з найважливіших показників його діяльності. Особливу роль у збільшенні обсягу реалізації грає політика цін. У ряд випадків зниження цін на товар стимулює його попит, що веде до збільшення виручки та, зрештою, зростання маси

прибутку [45, с. 68].

Важливий напрямок підвищення фінансового становища – забезпечення швидкістю оборотності капіталу. Управління потоками коштів передбачає розробку плану руху коштів, облік та аналіз грошових потоків, що є відсутнім на досліджуваному підприємстві. Головна мета цієї роботи – забезпечити фінансовими ресурсами підприємницьку діяльність, своєчасно визначити заходи щодо поповнення дефіциту коштів у окремі періоди року. План стосовно надходження грошових коштів та їх витрачання протягом року з розділенням по місяцях дає загальну основу щодо управління грошовими потоками організації.

Результати проведеного дослідження вказують на необхідність впровадження служби, що дозволяє попереджати, виявляти і контролювати відхилення в діях посадових осіб, а також у операціях, що здійснюються ними. Саме ці напрями є основними завданнями внутрішнього контролю, впровадження якого має бути пріоритетною місією дослідженого підприємства. Система внутрішнього контролю – це сукупність процедур, використовуваних зацікавленими успішної роботи менеджерами організації для впорядкованого ведення фінансово-господарської діяльності. Основні напрями роботи даної системи можна класифікувати так: контроль за забезпеченням безпеки активів організації; контроль за дотриманням законодавства; контроль над своєчасною підготовкою достовірної фінансової звітності; контроль відповідності операцій, що виконуються працівниками організації, посадовим інструкціям.

Характеристику служби внутрішнього контролю наведено у таблиці 3.6.

Таблиця 3.6 – Характеристика служби внутрішнього контролю

№	Ознака	Характеристика
1	2	3
1	Мета	Підвищення ефективності роботи підприємства, виявлення невикористаних резервів
2	Звдання	Перевірка наявності та збереження активів; контроль операцій законодавству; перевірка підготовки достовірної фінансової звітності; виявлення відхилень та порушень у роботі персоналу.

Продовження таблиці 3.6

1	2	3
3	Ініціатори	Керівництво
4	Результат роботи служби	Вибір оптимального рішення для усунення відхилень; розробка алгоритмів дій персоналу, які дозволяють запобігти порушенням

Джерело: [54]

Особливості застосування системи внутрішнього контролю на ДП «Шахта імені М. С. Сургая» наведено у таблиці 3.7.

Таблиця 3.7 – Впровадження контрольних процедур на різних стадіях діяльності ДП «Шахта імені М. С. Сургая»

Планування	Організація й регулювання реалізації управлінських рішень	Облік	Аналіз
Оцінка раціональності можливих варіантів запланованих рішень	Контроль правильності процесу реалізації прийнятих запланованих рішень для досягнення необхідних результатів	Контроль за наявністю і рухом майна; раціональним використанням виробничих ресурсів відповідно до затверджених норм та нормативів; станом виданих й отриманих зобов'язань; доцільності законності господарських операцій підприємства й т. д.	Оцінка інформації про результати виконання упр. рішень на основі її групування на різні складові

Джерело: сформовано автором на підставі [31; 52; 64]

В управлінні пасивами підприємству можна порекомендувати:

– структуру пасивів змінювати і прогнозувати, виходячи з рівня коефіцієнтів ліквідності, проводити зважену політику щодо акумуляції ресурсів;

– розробити та впровадити політику щодо управління резервами та капіталом;

– простежувати співвідношення залученого та власного капіталу.

З метою виправлення ситуації на дослідженому підприємстві стосовно

ліквідності балансу, ми вважаємо, що буде доцільно розробити систему, яка відповідатиме за щоденний контроль розрахованих у даній роботі показників, а також аналіз факторів, які впливають на зміну цих показників. В якості запропонованої системи можна розглядати розробку базу даних, за рахунок якої уся необхідна інформація для проведення аналітичної роботи, буде досить швидко отримана. Джерелами, за рахунок яких буде сформована база даних суб'єкта господарювання, можуть бути опрацьовані та укладені договори, а також відомості планових потреб у кредиті.

На підставі бази даних організація кожен день повинна проводити моніторинг значень ліквідності та платоспроможності, проводиться аналіз перспектив розвитку операцій підприємства з урахуванням норм цих показників. Це дозволяє пов'язувати вирішення питань щодо розміщення коштів, залучення ресурсів, збільшення власних коштів організації, розширення участі підприємства в інших організаціях та банках.

Після проведення на підприємстві інвентаризації були виявлені обладнання, які не використовуються у виробничій діяльності через більшої інтенсивності роботи новіших. Також на балансі підприємства було виявлено транспортні засоби, які не приймають участі у господарській діяльності, оскільки чисельність працівників скоротилась та, відповідно, меншу кількість робітників необхідно доставляти до роботи та з роботи додому. Тобто можна без шкоди для будь-якої діяльності шахти реалізувати обладнання та транспортні засоби. Отже, в результаті запропонованих заходів необоротні активи знизяться, у наслідок чого вартість оборотних активів навпаки стане більше. Виручені кошти доцільно направити на погашення короткострокових зобов'язань ДП «Шахта імені М. С. Сургая».

Таким чином, у результаті запропонованих заходів фінансова стійкість підприємства, платоспроможності та ліквідність збільшиться. Це говорить про те, що використання вище запропонованих заходів позитивно вплине на діяльність організації.

ВИСНОВКИ

У сучасних умовах діагностика фінансового стану набуває все більшого значення. Важливим моментом в управлінні підприємства є оцінка його фінансового стану, яка полягає у виявленні можливостей підвищення ефективності діяльності та раціонального використання ресурсів. Фінансовий стан суб'єкта господарювання характеризується фінансовою стійкістю, платоспроможністю та ліквідністю, рентабельністю а також показниками фінансових результатів.

У роботі досліджено економічну сутність поняття стійкості фінансового стану як об'єкта аналізу. На основі поглядів різних авторів визначено, що немає єдиного погляду щодо тлумачення даного поняття. Більшість вчених визначають досліджене поняття більш вузько. Тобто, вони виражають фінансову стійкість підприємства не системою показників, оскільки це багатовимірне явище в економіці, а одним показником або двома. На основі систематизації підходів до трактування сутності поняття «фінансова стійкість» було запропоновано таке визначення даного поняття: Фінансова стійкість – це явище, яке характеризується стабільним розвитком підприємства, яке незалежне чи малозалежне від кредиторів та інвесторів, за рахунок ефективного використання капіталу, його збалансованості, грамотної економічної політики управління фінансами та грошовими потоками, а також прогнозування фінансового стану і маневреності в умовах конкуренції та мінливості ринку. Визначено, що, насамперед, підприємствам у своїй діяльності необхідно враховувати фактори впливу, основні з яких систематизовано у дві групи: зовнішні та внутрішні. Встановлено, що вплив ендогенних та екзогенних факторів на фінансову стійкість підприємства може дуже відрізнятись, а якщо це внутрішні фактори, то їх змінами можливо і варто керувати. На фінансову стійкість впливають чинники зовнішнього та внутрішнього середовища, такі як структура витрат та їх динаміка, приналежність галузі, структура

обслуговування, обсяг статутного капіталу, стан майна та фінансових ресурсів, рівень ефективного попиту, конкуренція, економічні умови, зовнішньоекономічні відносини, податкова, кредитно-фінансова, облікова, інвестиційна політика тощо. Саме внутрішні фактори, такі як раціональне управління прибутком та структурою власних і запозичених коштів, мають найбільший вплив на результат фінансової стійкості підприємства. Для того, щоб підвищити ефективність діяльності підприємства, потрібно якомога ретельніше аналізувати вплив певних факторів на фінансову стійкість, щоб обґрунтувати певні стратегії управління, прогнозування, реалізацію планів.

З'ясовано, що нині не має єдиної методології проведення аналізу фінансового стану. Однак, спираючись на погляди різних науковців, можна сформулювати деякі загальні принципи та послідовність її реалізації. Виходячи з поставлених завдань та наявної інформаційної бази, а також ступеня деталізації проведеного фінансового аналізу, доцільно виділити експрес-аналіз та поглиблений аналіз. Таким чином, з погляду основних напрямів аналізу експрес-аналіз і поглиблений аналіз не відрізняються один від одного, але мають різні цільові установки і різний ступінь глибини опрацювання проблеми. Однак, у вітчизняній практиці залежно від того, як той чи інший автор здійснює підхід, складові аналізу фінансового стану різняться. В узагальненому вигляді, ґрунтуючись на різних підходах науковців, нами було наведено складові аналізу фінансового стану підприємства.

Проведено аналіз стійкості фінансового стану підприємства ДП «Шахта імені М. С. Сургая», який дозволив виявити, що на підприємстві існує достатня кількість проблем: частка оборотного капіталу менша за частку необоротного капіталу, ознаки неплатоспроможності та нестійкий фінансовий стан, значне зростання кредиторської заборгованості при зниженні та малій величині дебіторської заборгованості, зниження рентабельності. Визначено, що з кожним роком все більше зменшується економічний потенціал підприємства, зменшуються його виробничі можливості. Підприємство не має можливостей фінансового забезпечення виробничої та інших видів діяльності. ДП «Шахта ім.

М. С. Сургая» нездатне розраховуватися за своїми зобов'язаннями. Також на підприємстві недостатньо власних оборотних коштів для формування запасів підприємства. Має місце високий рівень ризику для підприємства та його кредиторів. Баланс підприємства продовж 2018-2020 років не відповідає критеріям ліквідності, тобто баланс є неліквідним. Таким чином, динаміка, що спостерігається, свідчить про погіршення фінансової стійкості підприємства в прогнозованому періоді та економічної доцільності проведення діагностики ймовірності банкрутства підприємства.

Проведено дискримінантний аналіз та надано оцінку ймовірності банкрутства ДП «Шахта імені М. С. Сургая». Під час проведення дискримінантного аналізу було застосовано моделі вітчизняних та закордонних вчених. У роботі проаналізовано наявні моделі оцінки ризику банкрутства, визначено переваги та недоліки, доцільність застосування наявних моделей оцінки ймовірності банкрутства на українських підприємствах. Встановлено, що українським підприємствам підходять моделі діагностики ймовірності банкрутства виключно вітчизняних вчених. Визначено, що серед застосованих моделей в аналізі ймовірності банкрутства гірничодобувного підприємства ДП «Шахта імені М. С. Сургая», більш точні результати було отримано за моделлю українського вченого О. О. Терещенко, за якою підприємство є банкрутом.

Обґрунтовувано напрями покращення фінансового стану ДП «Шахта імені М. С. Сургая». Основними з яких є

- резерви щодо збільшення прибутковості та досягнення беззбиткової роботи, зокрема: підвищення якості та конкурентоспроможності вугільної продукції шляхом оновлення обладнання; зниження собівартості вугільної продукції; контролю за непродуктивними витратами;

- заходи щодо управління пасивами підприємства (структуру пасивів змінювати і прогнозувати, виходячи з рівня коефіцієнтів ліквідності; проводити зважену політику щодо акумуляції ресурсів);

- розробити та впровадити політику щодо управління резервами та капіталом;

- простежувати співвідношення залученого та власного капіталу;
- розробку та впровадження системи, яка відповідатиме за щоденний контроль фінансових показників, а також аналіз факторів, які впливають на зміну цих показників;
- запропоновано реалізацію застарілих основних засобів для підвищення платоспроможності. Внаслідок впровадження даного заходу, у перспективі спостерігається позитивна тенденція коефіцієнтів швидкої та абсолютної ліквідності;
- впровадження системи внутрішнього контролю.

Загалом впровадження запропонованих заходів дозволить ДП «Шахта імені М. С. Сургая» покращити свою фінансову стійкість та зміцнити своє фінансове становище в цілому.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Абрютіна М.С., Грачов А.В. Аналіз фінансово-економічної діяльності підприємства : навч. посіб. Київ: Знання, 2001. 265 с.
2. Асоціація Адвокатів України : Новий порядок банкрутства в Україні на захисті кредиторів. URL: <https://unba.org.ua/publications/print/4819-novij-> (дата звернення: 20.09.2021).
3. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика : навч. посіб. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2011. 328 с.
4. Базилінська О. Я., Панченко О. І. Фінансова стійкість у системі стратегічного управління підприємством. *Проблеми економіки*. 2019. № 1. С. 89–94.
5. Берест М. М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 164 с.
6. Бланк І. О. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. Київ : Ельга, 2008. 724 с.
7. Бочаров В. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. 2-ге вид. Полтава : Астроя, 2009. 240 с.
8. Бугас Н. В., Костюк Г. В. Аналіз та оцінка ділової активності підприємств. *Державне управління : удосконалення та розвиток*. 2017. №2. URL : <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1035>.
9. Валюх А. В., Зайцев О. В. Аналіз та напрями поліпшення фінансового стану підприємств України. *Гроші, фінанси і кредит*. 2019. Вип. 28. С. 255–261.
10. Вугледарська територіальна громада. *Інформаційно-довідковий портал* : веб-сайт. URL : <https://ugledar.info/> (дата звернення: 20.09.2021).
11. Грачев А. В. Фінансова стійкість підприємства: аналіз, оцінка та управління . *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2012. №3. С. 189–192.
12. Задачі і принципи організації бухгалтерського обліку Відокремленого

підрозділу шахти Чайкіно Державного підприємства Макіїввугілля. *Studfile* : веб-сайт. URL: <https://studfile.net/preview/5433605/page:2/> (дата звернення: 25.09.2021).

13. Кодекс України з процедур банкрутства : Кодекс України від 18.10.2018 р. № 2597-VIII : станом на 6 жовт. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text> (дата звернення: 20.10.2021).

14. Кондратенко Н. О., Великих К. О. Фінансовий аналіз : конспект лекцій. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. 166 с.

15. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності : навч. посіб. Київ: Знання, 2000. 378 с.

16. Костіна О. Методи та моделі діагностики кризового стану підприємства. *Вісник Сумського державного університету. Серія : Економіка*. 2012. № 4. С. 91–97.

17. Кривицька О. Р. Планування прибутку підприємства при визначенні стратегії його розвитку. *Фінанси України*. 2005. № 3. С. 138–143.

18. Лахтіонова Л. А. Аналіз фінансової стійкості суб'єктів підприємницької діяльності : монографія. Київ : КНЕУ, 2011. 880 с

19. Литвин Б.М., Стельмах М.В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : Хай Тек Прес, 2008. 336 с.

20. Лучко М. Р., Жукевич С. М., Фаріон А. І. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 304 с.

21. Люта О. В., Пігуль Н. В. Теоретичні засади управління ліквідністю та платоспроможністю підприємств. *Вісник СумДУ*. 2019. № 4. С. 14–23. URL : <https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/media/attachments/2019/12/20/2-14-23.pdf> (дата звернення: 12.10.2021).

22. Мазуренок О. Р. Класифікація зовнішніх та внутрішніх чинників впливу на діяльність вітчизняних підприємств в умовах трансформаційних змін. *Бізнес Інформ*. 2018. № 5. С. 470–476.

23. Макаре'єва В. И., Андреева Л. В. Аналіз господарської діяльності підприємства : навч. посіб. Київ : Алерта, 2004. 262 с.

24. Матвійчук А. В. Моделювання фінансової стійкості підприємств із застосуванням теорій нечіткої логіки, нейронних мереж і дискримінантного аналізу. *Вісник НАН України. Економічні науки*. 2010. №9. С. 24–46.

25. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства : Указ Міністерства економіки України від 09.01.2006 № 14. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0014665-06> (дата звернення : 20.10.2021).

26. Минчинська І. В. Оцінка ефективності законодавства про банкрутство в Україні : економіко-правовий аспект. *Ефективна економіка*. 2020. №10. URL : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8267>.

27. Мішура В. Б., Спіцин В. Є. Економічна сутність, аналіз та оцінка фінансового стану підприємства. *Науковий вісник ДГМА*. 2017. №3. С. 122–126.

28. На держшахті у Вугледарі ввели в експлуатацію нову лаву // Ukrinform : веб-сайт. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3213669-na-derzsahti-u-vugledari-vveli-v-ekspluataciju-novu-lavu.html> (дата звернення: 19.09.2021).

29. Нову лаву ввели в експлуатацію на державній шахті ім. М.С. Сургая. *Донецька обласна державна адміністрація* : веб-сайт. URL : <https://dn.gov.ua/news/novu-lavu-vveli-v-ekspluatacijyu-na-derzhavnij-shahti-im-ms-surgaya> (дата звернення: 19.09.2021).

30. Оврачук О. І., Подлевський А. А. Аналіз фінансового стану підприємства: сутність та необхідність. *Вісник РНУВГП*. 2020. Вип 1 (130). С. 69 – 72.

31. Отенко І. П., Азаренков Г. Ф., Іващенко Г. А. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 156 с.

32. Офіційний сайт Вугледарської міської ради : веб-сайт. URL : <https://www.vugledar-rada.gov.ua/> (дата звернення: 20.09.2021).

33. Петренко В. С., Квасова О. П. Оцінка та шляхи покращення

фінансового стану підприємства. *Міжнародний науковий журнал*. 2015. №8. С. 139–142.

34. Пойда-Носик Н. Н., Свадебка В. В. Платоспроможність підприємства та формування системи її забезпечення. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2016. С. 208–215.

35. Полозова В. М. Сучасні підходи до оцінки фінансового стану підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2014. Т. 8 С. 188–190.

36. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом : Закон України від 14.05.1992 р. № 2343-ХІІ : станом на 21 жовт. 2019 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2343-12#Text> (дата звернення: 22.10.2021).

37. Про внесення змін до Закону України «Про банкрутство» : Закон України від 30.06.1999 р. № 784-ХІV : станом на 21 жовт. 2019 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/784-14#Text> (дата звернення: 22.10.2021).

38. Про внесення змін до Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» : Закон України від 22.12.2011 р. № 4212-VI : станом на 21 жовт. 2019 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4212-17#Text> (дата звернення: 22.11.2021).

39. Програма економічного і соціального розвитку вугледарської міської територіальної громади на 2021 рік. *Офіційний сайт Вугледарської міської ради* : веб-сайт. URL : <https://www.vugledar-rada.gov.ua/attachments/article/> (дата звернення: 20.09.2021).

40. Про затвердження Методики інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій : Наказ М-ва юстиції України від 23.02.1998 р. № 22. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98#Text> (дата звернення: 20.09.2021).

41. Про затвердження Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації: Наказ М-ва фінансів України від 26.01.2001 р. № 49/121 : станом на 19 лют. 2013 р. URL :

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0121-01#Text> (дата звернення: 20.09.2021).

42. Родіонова В. М., Федотова М. А. Фінансова стійкість підприємства в умовах інфляції. *Вісник СумДУ*, 2009. №8. С. 98–103.

43. Романченко К. В. Проект спорудження комплексу виробок для підготовки 19 східної лави пласта С11 в умовах «ДП «Шахта ім. М.С. Сургая» : дип. робота. Дніпро, 2020. 64 с.

44. Русіна Ю. О., Полозук Ю. В. Економічна сутність фінансової стійкості підприємства та фактори, що на неї впливають. *International scientific journal*. 2015. № 2. С. 91–94.

45. Рясних Є. Г., Орлов О. О., Сурмай Д. Д. Маржинальний аналіз резервів росту прибутку за рахунок збільшення обсягів реалізації продукції і зниження собівартості. *Вісник Херсонського національного технічного університету*. 2016. № 23 (12). С. 68-71.

46. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посіб. 3-тє вид., випр. і доп. Київ : Знання, 2007. 654 с.

47. Селезнева Н. Н., Іонова А. Ф. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2011. 639 с.

48. Система онлайн-сервіс перевірки компаній // YouControl : веб-сайт. URL : https://youcontrol.com.ua/ru/catalog/company_details/39404434/ (дата звернення: 13.09.2021).

49. Сич О.А., Калічак І.І. Дискримінантний аналіз і його застосування в прогнозуванні банкрутства підприємства. *Молодий вчений*. 2017. № 2 (42). С. 333–339. URL : <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/78.pdf>.

50. Старостенко Г. Г. Управління ліквідністю малого підприємства : теоретичний аспект. Причорноморські економічні студії. 2017. №16. С. 98–104.

51. Стригуль Л. С. Теоретико-методичне забезпечення визначення фінансової стійкості підприємств різних організаційно-правових форм в умовах мінливого середовища. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Вип. 6 (3). С. 64–66.

52. Терещенко О. О. Дискримінантна модель інтегральної оцінки фінансового стану підприємства. *Економіка України*. 2003. №8. С. 38–45.
53. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2008. 544с.
54. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Полтава : ПП «Астроя», 2020. 434 с
55. Філімоненков О. С., Дема Д. І. Фінанси підприємств : навч. посіб. Київ : Алерта, 2009. 496 с.
56. Філонич О. М., Дряпак Я. О. Управління фінансовою стійкістю підприємства. *Економіка і регіон*. 2012. № 1. С. 199– 202.
57. Фолом'єв А. Н. Стійкість підприємств у ринковому господарстві. *Міжнародний науковий журнал*. 2014. №8. С. 242–245.
58. Фьодорова, Г. В. Фінансовий аналіз фірм при загрозі банкрутства: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 180 с.
59. Хотомлянський О. Л., Знахуренко П. А. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства. *Фінанси України*. 2007. №1. С.111-118
60. Хринюк О. С., Бова В. А. Моделі розрахунку ймовірності банкрутства як метод оцінки фінансового потенціалу підприємства. *Ефективна економіка*. 2018. №2. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6121>.
61. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 566 с
62. Чупіс Л. В. Оцінка, аналіз, планування фінансового становища підприємства : наук.-метод. вид. Суми: Довкілля, 2001. 404 с.
63. Швороб Г. М. Теоретичні підходи до трактування поняття фінансової безпеки. *Держава та регіони*. 2013. №1 (70). С. 165-169. URL : http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2013/1_2013/35.pdf.
64. Штембуляк Д. О. фінансова стійкість підприємства в умовах ринкової турбулентності. *Економіка та управління*. 2010. №1. С. 119–123
65. Щодо Методичних рекомендацій по аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій : Лист ДПА України від

27.01.1998 р. № 759/10/20-2117. URL :
<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2117225-98#Text> (дата звернення:
 20.09.2021).

66. Яцух О. О., Захарова Н. Ю. Фінансовий стан підприємства та методика його оцінки. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. 2018. №3. С. 173–180. URL :
http://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/29_68_3/35.pdf.

67. Altman E. I. A Further Investigation of the Bankruptcy Cost Question. *Journal of Finance*, 1984. № 39. – P. 1067-1089.

68. Agarwal V., Taffler R. Twenty-five years of the Taffler z-score model – Does it really have predictive ability. *Accounting and Business*. 2007. №37. P. 285 – 300.

69. Doing Business. *Word bank group*: website. URL :
<https://russian.doingbusiness.org/ru/custom-query> (date of the beast 27.10.2021).

70. Luisa Robertson. Financial Management. CIMA Official Learning System. *Sixth Edition*, 2010. 590 с.

71. Pakdaman H. Investigating the Ability of Altman and Springate and Lisa and Grover Bankruptcy Prediction Models in Tehran Stock Exchange, 2018. URL :
<https://www.revistaespacios.com/a18v39n14/a18v39n14p33.pdf>.

72. Richard Loth. Financial Ratio Tutorial : website. URL :
<https://www.investopedia.com/university/ratios/> (date of the beast : 02.09.21).

73. Springate G. L. V. Prediction the possibility of failure in a Canadian firm: M. B. A. Research Project Simon Fraser University, 1978. URL : <http://www.sandstrustee.com/insolart.htm>.

74. The world's largest collection of open access research papers. *Core* : website. URL : <https://core.ac.uk/download/pdf/300245191.pdf> (date of the beast 27.09.2021).

75. The world's largest collection of open access research papers. *Core* : website. URL : <https://core.ac.uk/download/pdf/153579719.pdf> (date of the beast 27.09.2021).